

Den eksistensielle trusselen

En sosiologisk studie av politisk motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge

Lars Erik Berntzen

Masteroppgave

Våren 2011

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker politisk mobilisering mot islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge. I den hensikt har jeg hovedsakelig benyttet meg av seks kvalitative intervjuer med ledere og representanter for prominente organisasjoner innenfor dette feltet. Disse er; 1) Fremskrittspartiet, 2) Stopp Islamiseringen Av Norge, 3) Document.no, 4) Human Rights Service, 5) Honestthinking.org og 6) Kristelig Folkeparti Bergen-Vest/Norge I Dag/Kristenfolket. De siste tre organisasjonene representeres av en og samme person. Mitt fokus har vært rettet mot organisasjonsaktører på et mesonivå fremfor intervjusubjektene som enkeltindivider, og deres kollektive virkelighetskonstruksjon. Innenfor denne konteksten har jeg blant annet operert med følgende spørsmål; Hvordan, og hvilke virkemidler bruker de for å mobilisere mot islam, muslimsk kultur og innvandring? Hvem anser de som sine opposenter? Hvilke sosiale, politiske og ideologiske kontekster operer de innenfor? Hvilke relasjoner har de forskjellige aktørene til hverandre? Hvilke prosesser ligger til grunn for fiendtligheten til islam, muslimsk kultur og innvandring? Er det noen aspekter ved det politiske feltet som muliggjør denne opposisjonen?

For å besvare disse og flere spørsmål har jeg anvendt et bredt spekter av samfunnsvitenskapelig teori som analyseverktøy. Heriblant har jeg benyttet meg av sosial bevegelsesteori og framingteori med utgangspunkt i blant annet Donatella della Porta, Mario Diani og David A. Snows perspektiver. Videre har jeg benyttet meg av sosialantropologen Mary Douglas sitt kulturteoretiske perspektiv, samt den politiske teoretikeren Chantal Mouffes perspektiver på politikk, makt, antagonisme og identitet. Her argumenterer jeg for at disse perspektivene til sammen muliggjør en noe fragmentert, men bred analyse av ulike aspekter ved deres virkelighetskonstruksjon og kamp om makten.

Basert på mitt datamateriale i samspill med mine valgte teoretiske perspektiver argumenterer jeg blant annet for at de anti-islamske aktørene bygger på eksisterende ideologier, sentrale verdier og historiske hendelser for å veve sammen en helhetlig og overbevisende narrativ. Denne narrativen tjener til å mobilisere norske borgere og utfordre det antatte hegemoniet til andre, dominerende virkelighetsforståelser og aktører. Fremfor å ligge forut for konflikten argumenterer jeg for at deres kollektive virkelighetskonstruksjon utgjør konfliktens kjerne. Videre argumenterer jeg for at deres antihegemoniske motstand er todelt; mot det politiske

etablissementet og media og mot islam og muslimsk kultur som en del av den norske offentligheten. Jeg kommer også frem til at deres kollektive virkelighetskonstruksjon, interne relasjoner og mobiliseringsforsøk til sammen utgjør det man kan betegne som en anti-islamisk bevegelse.

(Antall ord i hovedteksten: 36 767).

Forord

Å skrive en masteroppgave i sosiologi er en tidkrevende og til tider frustrerende prosess med lange arbeidsdager. Men å skrive en masteroppgave er også en svært kreativ prosess, som er både givende og intellektuelt stimulerende. Selv om skriveprosessen i stor grad er preget av å jobbe selvstendig, så hadde det heller ikke vært mulig uten all den støtten og hjelpen jeg har fått. Derfor er listen over dem jeg bør takke mye lenger enn hva en side vil kunne dekke.

Først og fremst vil jeg takke min fremragende og kunnskapsrike veileder, professor Mette Andersson. Dine råd har vært både konkrete og gode. Foruten deg hadde jeg nok fortapt meg i en tåkesky av en u håndgripelig vid oppgave. Takket være dine oppløftende kommentarer, gode innspill og din konstruktive kritikk gikk jeg ut med en ny giv og et klart mål etter hvert eneste møte. Takk!

En stor takk må også overrekkes til mine informanter for at dere fant tid og rom til meg og mine spørsmål i en hektisk hverdag. Jeg vil berømme dere for deres åpenhet og velvilje ovenfor meg.

Jeg vil også takke alle mine fantastiske medstudenter ved Sofie Lindstrøms hus. Her vil jeg spesielt nevne min ”biveileder”, Erlend Steine Lie. Jeg er svært takknemmelig for dine kunnskapsrike bidrag. Jeg vil også takke Ida Rosenlund og Katrine Mellingen Bjerke for at dere tok dere tid til korrekturlesning i en travel studiehverdag. Ellers vil jeg sende en takk til Gunhild, Knut, Janne, Maud, Kristina, Anders, Tomas, Isak, Maja og Dag for deres hjelp og smittsomme gode humør.

Samtidig vil jeg benytte anledningen til å takke min nærmeste familie og venner. Pappa, du har som alltid stilt opp med oppløftende ord. Jeg vil takke Håvard, Harald og Vegard for deres gode vennskap og artige påfunn som har gjort hverdagen lystigere.

Sist, men ikke minst vil jeg takke Veronika Sløk Tvedt for din tålmodighet, støtte og forståelse for mine prioriteringer underveis i skriveprosessen. Det har jeg satt virkelig stor pris på.

Lars Erik Berntzen,

Bergen, 15. mai 2011.

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1	1
1.1 Innledning	1
1.2 Informantene og deres organisasjoner	2
1.3 Veien videre	3
KAPITTEL 2: TEORI	5
2.1 Innledning	5
2.2 Sosial bevegelsesteori og framing	6
2.2.1 Sosial bevegelsesteori	6
2.2.2 Kultur og kollektiv handling som kognitiv praksis	8
2.2.3 Framing og sosiale bevegelser	8
2.2.4 Frame alignment og sentralitet	11
2.2.5 Diskursive prosesser	11
2.2.6 Problematiske forhold ved framing teori som verktøy	12
2.2.7 Framing og agency	12
2.3 Cultural Theory – Grid/group analyse	13
2.3.1 Aktør og struktur i et kulturperspektiv	13
Figur 2.3.1 Grid/Group	15
2.3.2 Pollution beliefs – eksterne farer og politisk konflikt	16
2.3.3 Videre bruk og potensielle mangler	17
2.4 Makt	17
2.4.1 Chantal Mouffe og antagonisme	17
2.4.2 Politikk og det politiske	18
2.4.3 Identitet og antagonisme	19
2.4.4 Makt og hegemoni	20
2.4.4 Agonisme	21
2.4.5 Emosjonenes rolle	22
2.4.6 Rasjonalitetens rolle?	23
2.5 Oppsummering	23
KAPITTEL 3: METODE	24
3.1 Innledning	24
3.2 Oppgavens utvikling	24
3.2 Hvorfor kvalitativ metode?	26
3.3 Kvalitative intervjuer	27
3.3.1 Intervjuene	28
3.3.2 Intervjuprosessen – når og hvor	28

3.4 Hvorfor supplementere med kvantitativt datamateriale og den politiske utviklingen i Vest-Europa? .	29
3.5 Reliabilitet, validitet og forbedringspotensiale	29
3.5.1 Reliabilitet	30
3.5.2 Validitet	31
3.6 Forskningsetiske dilemmaer.....	32
 KAPITTEL 4: POLITISK MOBILISERING MOT ISLAM SATT I KONTEKST	 35
4.1 Innledning	35
4.2 Demografiske forhold og innvandring til Norge.....	35
Tabell 4.2.1 – Befolkningsutvikling og innvandring til Norge mellom 1970 og 2010	36
4.3 Norske verdier	37
4.4 Holdninger til innvandrere og muslimer.....	38
4.5 Befolkningsframskrivninger.....	39
Figur 4.5.1 – Samlet antall innvandrere og personer født i Norge med utenlandsk fødte foreldre	40
4.6 Tendenser i norske medier	40
Figur 4.6.1 – Antall artikler fra nasjonale og regionale aviser mellom 2000 og 2010 per år.....	42
Figur 4.6.2 – Kvartalsvis inndeling av artikler fra regionale og nasjonale aviser mellom 2000 og 2010.....	43
Figur 4.6.3 – Artikkelfordeling mellom nasjonale og regionale aviser, 2000-2010.	44
Tabell 4.6.1 – Dekning per avis kilde fra 2000 til 2010	45
4.7 Karikaturdebatten	45
4.8 Høyresiden i Europa og USA – Islam(isme) som hovedfiende	47
4.8.1 Pim Fortuyn og Nederland – fra etniske innvandrere til muslimer	48
4.8.2 Theo Van Gogh – en martyr	50
4.8.3 Hirsi Ali – den frafalne muslimen	50
4.8.4 Geert Wilders – populistten og arvtakeren.....	51
4.8.5 En dreining i tysk politikk	52
4.8.6 Storbritannia – voksende motstand mot islam og multikulturalisme.....	53
4.8.7 Anti-islamisk konferanse i Paris	54
4.8.8 USA og fremveksten av Tea Party bevegelsen.....	55
4.8.9 Den politiske utviklingen i Norge – Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet	55
4.9 Oppsummering	56
 KAPITTEL 5: ANALYSE DEL 1.....	 58
5.1 Innledning	58
5.2 Diagnoserammeverk – konstruksjonen av protagonister og antagonister.....	59
5.2.1 Kategori 1: Islam og islamisme	59
5.2.2 Kategori 2: Folket og eliten	62
5.2.3 Kategori 3: Velferdsstaten, flerkultur og demografi	65
5.3 Aktørenes løsningsorienterte rammeverk.....	69

5.3.1 Kategori 1: Integrering og assimilasjon	69
5.3.2 Kategori 2: Demokratisering og demokratikanon	72
5.3.3 Kategori 3: Stopp av ikke-vestlig innvandring	73
5.3.4 Kategori 4: Åpenhet og analyse	73
5.4 Motivasjonsrammeverk - Kjemp for vår livsform, for friheten og demokratiet!.....	75
KAPITTEL 6: VIDERE ANALYSE	77
6.1 Innledning	77
6.2 Islam og islamisme	77
6.3 Sentralitet – verdier, religion og historie som virkemidler	78
6.3.1 Kristendommen som bindeverk	80
6.3.2 Historiske hendelser som diskursive knagger	82
6.3.3 Tilpasning og konflikt.....	83
6.3.4 Utfordring av eksisterende rammeverk.....	84
6.4 Sosial bevegelse.....	84
6.4.1 Relasjoner mellom intervjusubjektene, deres organisasjoner og eksterne aktører	85
Figur 6.4.1 Nettverks- og relasjonskart.....	88
6.4.2 En sosial bevegelse?	88
6.5 Hvilke kontekster preger den anti-islamske bevegelsens virkelighetsforståelse?.....	89
6.5.1 Den anti-islamske bevegelsen.....	90
Figur 6.5.1 Grid/Group - den anti-islamske bevegelsens sosiale kontekst	91
6.6 Makt, hegemoni og identitet.....	92
6.6.2 Identitet og antagonisme	93
6.6.3 Den affektive verdien ved de anti-islamske aktørenes framing	94
6.6.4 Intern antagonisme innenfor den anti-islamske bevegelsen.....	96
6.6.5 Konsensusorientering som genesis?	97
6.6.6 Antagonisme og agonistiske muligheter	98
6.7 Oppsummering	99
KAPITTEL 7: AVSLUTNING OG VEIEN VIDERE.....	100
LITTERATURLISTE.....	103
Avisartikler	110
APPENDIX	I
Intervjusubjektene og deres organisasjoner	I
Human Rights Service (HRS).....	I
HonestThinking.org	I
Fremskrittspartiet.....	II
Ystebø – KrF, Norge I Dag og Kristenfolket.....	II
Document.no.....	III

Stopp Islamiseringen Av Norge (SIAN).....	III
Intervjuguide	IV
Intervjuforespørsel.....	V

Kapittel 1

1.1 Innledning

Vi lever i en epoke med store folkevandringer og påfølgende befolkningsendringer. Dette gjelder også for Norge. Fra å utgjøre under to prosent av Norges befolkning på 1970-tallet utgjør innvandrere og deres barn nå over tolv prosent¹. I alt snakker vi om cirka 609 000 mennesker. Uten denne innvandringen hadde befolkningsøkningen vært langt lavere. I den samme tidsperioden har antall fødsler per kvinne lagt på under 2.1, noe som er under det estimerte nivået for reproduksjon av en befolkning. Omtrent halvparten av innvandrerne kommer fra ikke-vestlige land. Mange av disse kommer fra muslimske land som Pakistan, Irak, Iran, Afghanistan og Somalia. I dette henseende bevitner vi en samfunnsmessig endring som man ikke har sett sidestykke til siden midten av 1800-tallet og frem til 1930, da nærmere 800 000 nordmenn utvandret til Amerika (Nedrebø, 2000)². De fleste vesteuropeiske land går gjennom en lignende demografisk og kulturell utvikling. I takt med dette har vi i de senere årene hatt et økt fokus på islam og muslimer innenfor media, politikken og forskning. Over det siste året har de største endringene kanskje skjedd i den politiske diskursen som råder i større europeiske land som Tyskland, Frankrike og Storbritannia. Det multikulturelle samfunnet blir definert som et mislykket prosjekt, og muslimer i økende grad som et problem³.

I Norge har det blitt gjort en rekke holdningsundersøkelser hvor fokuset har vært på nordmenns holdninger til innvandring, innvandrere og flyktninger. Videre har det hovedsakelig blitt gjort en lang rekke kvalitative studier som har vært rettet mot innvandrerbefolkningen og den muslimske minoriteten⁴. Så langt jeg har klart å avdekke har det ikke blitt utført samfunnsvitenskapelige studier som har vært direkte rettet mot politisk motstand og mobilisering mot islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge. Dette var noe jeg ønsket å gripe fatt i. For å gjøre dette har jeg utført seks kvalitative intervjuer med ledere og representanter for organisasjoner som aktivt søker å mobilisere folk mot islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge. I det henseende har jeg operert med en innledende og

¹ <http://www.ssb.no/innvandring/> (Hentet 4.5.2011).

² Også betegnet som utvandringens århundre.

³ Henholdsvis av Tysklands forbundskansler Angela Merkel og Storbritannias statsminister David Cameron.

⁴ Heriblant Sharam Alghasi's doktoravhandling "Iranians in Norway – Media Consumption and Identity Making" (2009). Her viser han at mediens dekning av innvandrersaker etterlater spor hos innvandrere ved å se på hvordan norske medier fremstiller "de andre" og hvordan dette påvirker "de andre". URL: <http://www.culcom.uio.no/publikasjoner/doktoravhandlinger/2009/alghasi.html> (hentet 05.09.10).

utforskende problemstilling. Den lyder som følger; *Kan vi se tegn til politisk mobilisering på bakgrunn av felles motstand mot Islam, muslimsk kultur og innvandring i Norge?*

Underveis i prosessen har jeg utledet en rekke underproblemstillinger og oppfølgende spørsmål i samspill med mine valg av teoretiske perspektiver, blant annet følgende: Hvilke spesifikke argumenter anvendes i den politiske mobiliseringen? Kobles disse sammen på noen måte? Er det klare likhetstrekk mellom de forskjellige aktørenes narrativ? På hvilken måte skilles disse i så fall? Hvilke relasjon har de til hverandre og eksterne aktører? Kan deres virkelighetskonstruksjon, relasjoner og mobiliseringsforsøk betegnes som en sosial bevegelse? Hvordan påvirker strukturelle forhold deres virkelighetsforståelse og maktkamp? Hvilke prosesser ligger til grunn for fiendtligheten til islam, muslimsk kultur og innvandring? Er det noen aspekter ved det politiske feltet som muliggjør denne opposisjonen?

De øvrige spørsmålene er viktige å stille, men det er ikke mulig å besvare alle sammen på en utfyllende måte innenfor de føringene en masteroppgave legger. Mer konkret gjelder dette de siste spørsmålene som i en større grad tar for seg underliggende, såkalt kausale faktorer. Mitt empiriske datamateriale og teoretiske fokus har lagt klare føringer som har gjort at jeg i stor grad har fokusert på de diskursive aspektene. Mobilisering og kollektiv handling må altså her tolkes i vid forstand, hvor diskursiv handling og mobilisering utgjør de sentrale komponentene i min studie.

Før jeg går videre med å redegjøre for oppgavens struktur og de forskjellige kapitlene vil jeg først gi en kort beskrivelse av mine intervjusubjekters posisjon og organisasjonsmessige tilknytning⁵.

1.2 Informantene og deres organisasjoner

Jeg intervjuet ledere og representanter fra følgende organisasjoner; Innvandringspolitisk talsmann Per-Willy Amundsen og hans rådgiver Tore Andreas Larsen fra Fremskrittspartiet (FrP), Hege Storhaug fra tenketanken Human Rights Service, nettredaktør Hans Rustad fra Document.no og Arne Tumyr som er leder for organisasjonen Stopp Islamiseringen Av Norge (SIAN). Foruten disse intervjuet jeg Bjarte Ystebø og Ole Jørgen Anfindsen. Bjarte Ystebø skiller seg ut fra de andre ettersom han leder eller er involvert i flere organisasjoner. Han er blant annet leder av Kristelig Folkeparti (KrF) i Bergen-Vest, redaktør i den kristenkonserverve avisen Norge I Dag og leder for ”grasrotsorganisasjonen” Kristenfolket.

⁵ Se appendix s. I-III for en mer utfyllende beskrivelse av de ulike informantene og deres organisasjoner.

Videre er han involvert med den kristenkonserverve tv-kanalen Visjon Norge. Til sist har vi Ole Jørgen Anfindsen som er redaktør for nettsiden Honestthinking.org.

Det er en stor spennvidde mellom de ulike organisasjonene, både i størrelse, fokus og potensiell påvirkningskraft i det norske samfunnet. Fremskrittspartiet er for eksempel det nest største partiet i Norge, og kan muligens betegnes som den mektigste organisasjonen blant de gjeldende aktørene. På den andre enden av skalaen har du Anfindsen, som for tiden driver nettsiden Honestthinking.org alene. Selv om aktørene er svært forskjellige på mange områder utmerker de alle seg som aktive deltakere i kampen mot islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge.

1.3 Veien videre

I det neste kapitlet vil jeg ta for meg og drøfte de teoretiske perspektivene som jeg vil benytte meg av for å belyse og analysere ulike aspekter ved datamaterialet. Jeg vil begynne med å trekke inn *sosial bevegelsesteori* og *framingteori* med utgangspunkt i sosiologer som Donatella della Porta, Mario Diani og David A. Snow. Min anvendelse av disse teoriene vil på mange måter tjene til å forankre oppgaven min innenfor et aktørorientert perspektiv. Dette vil jeg søke å bote på ved å trekke inn sosialantropologen Mary Douglas sitt kulturteoretiske perspektiv. Hun forsøker blant annet å vise hvordan strukturelle forhold legger klare føringer for handling, samtidig som handling på tvers av disse føringene er mulig. Til sist velger jeg å trekke frem den politiske teoretikeren Chantal Mouffes perspektiver på makt, antagonisme og identitet ettersom jeg er av den oppfattelse at en sosiologisk analyse som søker å si noe om motstand og politisk mobilisering ville vært mangelfull foruten et fokus på makt. Disse teoretiske perspektivene har ulike opphav, og er ikke alltid direkte komplementære i seg selv som en teoretisk helhet. De danner derimot et grunnlag for å avdekke forskjellige og sentrale aspekter ved mitt datamateriale - noe som ikke nødvendigvis hadde vært mulig dersom jeg forholdt meg innenfor ett teoretisk felt.

I kapittel 3 vil jeg drøfte noen av de metodiske aspektene ved prosjektet mitt. Her vil jeg redegjøre og drøfte de ulike delene ved forskningsprosessen og hva som har ledet frem til mitt nåværende fokus, mitt valg av kvalitative intervjuer, spørsmål om validitet, generaliserbarhet og forskningsetiske aspekter.

I kapittel 4 vil jeg trekke inn ulike aspekter for å sette de anti-islamske aktørenes mobiliseringsinnsats inn i et større perspektiv. Mer spesifikt vil jeg trekke frem befolkningsutviklingen og innvandringen til Norge, samt kvantitative verdi- og

holdningsundersøkelser om nordmenns syn på islam og muslimsk innvandring. Videre vil jeg ta for meg tendenser i norske medier mellom 2000 og 2010 samt den diskursive og politiske utviklingen i Vest-Europa, med et særskilt fokus på Nederland, Storbritannia og Tyskland.

Kapittel 5 og 6 vil vies til å analysere datamaterialet og drøfte de gjeldende problemstillingene og spørsmålene i lys av mine utvalgte teoretiske perspektiver. I kapittel 5 vil jeg redegjøre for intervjusubjektenes meninger og analysere disse i lys av det framingteoretiske perspektivet, med særlig vekt på deres kollektive virkelighetskonstruksjon. I så måte vil jeg fokusere på hva de identifiserer som problematisk, hvem eller hva som eventuelt har skylden, hvilke løsninger de presenterer og hvordan de potensielt sett forsøker å mobilisere folk til sin sak. I sammenheng med materialet presentert i kapittel 4 vil dette danne bakteppet for min videre analyse.

Jeg vil begynne kapittel 6 ved å anvende det framingteoretiske perspektivet for å undersøke hvordan de kobler ulike aspekter sammen til en helhetlig narrativ, eller ”masterframe”, og hvordan dette muligens kan fungere som et mobiliseringsverktøy. Her vil jeg blant annet se på hvor sentral deres virkelighetskonstruksjon er i forhold til overordnede historiske, verdimessige og ideologiske fenomener. Deretter vil jeg ta for meg hvilke relasjoner aktørene har til hverandre. Dette vil danne et grunnlag for å drøfte hvorvidt de til sammen kan sies å utgjøre en anti-islamisk bevegelse i lys av Dianis syntesedefinisjon på sosiale bevegelser. Deretter vil jeg anvende Mary Douglas’ sitt teoretiske perspektiv for å drøfte hvorvidt det eksisterer noen strukturelle føringer for deres nåværende og fremtidige aktivitet. Til sist vil jeg anvende Mouffes perspektiver på politikk, identitet og makt for å utfylle den øvrige drøftingen.

I kapittel 7 vil jeg så komme med en oppsummering av hva jeg har gjort, mine funn og sentrale argumenter i tillegg til å gi en indikasjon på mulige retninger for videre forskning.

Kapittel 2: Teori

2.1 Innledning

Mitt teorikapittel og senere anvendelse av denne teorien reflekterer det faktum at jeg anvender disse teoretiske perspektivene som analyseverktøy. Jeg har funnet frem til de teoretiske perspektivene etter at jeg avgrenset oppgavens fokus, delvis parallelt med og etter at jeg startet min analyse og bearbeiding av intervjumateriale. Nettopp på grunn av at jeg velger å anvende teori som analyseverktøy har jeg funnet frem til ulike teoretiske perspektiver som kan bidra til å belyse ulike elementer av det som kommer frem i mitt datamateriale. De teoretiske perspektivene har i så måte ulike utspring, noe som betyr at de ikke nødvendigvis blitt formulert i relasjon til de andre. Først og fremst har jeg valgt å trekke inn sosial bevegelsesteori med fokus på det framingteoretiske perspektivet med basis i sosiologer som Donatella della Porta, Mario Diani og David A. Snow.

Det framingteoretiske perspektivet egner seg etter min mening spesielt godt til en innledende og hovedsakelig redegjørende analyse av datamaterialet mitt. Derneft har jeg valgt å ta for meg Mary Douglas' sin teori om relasjonen mellom struktur og aktør innenfor et kultursentrisk perspektiv. Jeg mener at det er essensielt å tilnærme seg problematikken knyttet til struktur-aktørrelasjoner, hovedsakelig fordi jeg vil søke å gi et helhetlig bilde av mine intervjusubjekters posisjon og deres forankring i en videre struktur samtidig som jeg anerkjenner deres mulighet til å aktivt påvirke den politiske situasjonen. Til sist vil jeg benytte meg av Chantal Mouffes analyse av det politiske, hvor hun vektlegger antagonistiske maktrelasjoner som konstituerende for det politiske. Dette mener jeg at kan fungere som et godt supplement til de øvrige teoriene, i tillegg til å utgjøre en implisitt kritikk av deres manglende redegjøring for maktens sentralitet. Til sammen vil jeg hevde at disse tre teoretiske innfallsvinklene bidrar til å skape et noe fragmentert, men også multiprismatisk perspektiv som åpner opp for å avdekke sentrale aspekter ved mitt datamateriale og de anti-islamske aktørenes kamp for å mobilisere støtte til sin sak som ikke hadde vært mulig om jeg bare hadde holdt meg innenfor ett teoretisk felt.

2.2 Sosial bevegelsesteori og framing

2.2.1 Sosial bevegelsesteori

Sosial bevegelsesteori, også kjent som *social movement theory* på engelsk, er et bredt teoretisk felt innenfor sosiologi og politisk vitenskap. Innenfor dette forskningsfeltet finnes det ikke en eksplisitt definisjon på sosiale bevegelser som er hegemonisk. Det eksisterer tvert imot et mangfold av forskjellige innfallsvinkler og teoretiske perspektiver som har blitt utviklet fra 1960-tallet og utover. I sin metateoretiske analyse av det sosiale bevegelsesfeltet identifiserer Mario Diani fire distinkte retninger med forskjellige fokus (Diani, 1992). Disse er; 1) det *kollektive adferdsperspektivet* representert av Turner og Killian), 2) *ressursmobiliseringsteori* (RMT) representert av blant annet Zald og McCarthy, 3) det *politiske prosessperspektivet* som representert av Tilly, og 4) *nye sosiale bevegelser* (NSM) tilnærmingen representert av Alain Touraine med flere (Diani, 1992: 157). Her vil jeg ikke gå inn på disse forskjellige teoretiske retningene, men heller trekke frem Dianis syntesedefinisjon av sosiale bevegelser som han konstruerte på bakgrunn av de (han fremhever som) mest essensielle aspektene og likhetstrekkene ved de øvrige tilnærmingene. Definisjonen er som følgende;

“A social movement is a network of informal interactions between a plurality of individuals, groups and/or organizations, engaged in political or cultural conflict, on the basis of a shared collective identity” (Diani, 1992: 165).

Som det kommer frem av denne definisjonen er ikke sosiale bevegelser det samme som andre former for sosiale og politiske organisasjoner, slik som partier, interessegrupper, politiske koalisjoner og så videre. En sosial bevegelse blir derimot definert som et nettverk av interaksjon mellom forskjellige aktører som kan *inkludere* formelle organisasjoner eller ikke, avhengig av skiftende omstendigheter (Diani, 1992: 166). Som en konsekvens er ikke en enkelt organisasjon en sosial bevegelse, uavhengig av dens dominerende form. I et slikt perspektiv kan sosiale bevegelser sees som *distinkte sosiale prosesser* sammensatt av *aktørers felleshandlinger*.

Senere har della Porta og Diani betegnet tre sentrale ledd som distingverer sosiale bevegelser fra andre sosiale fenomener. Disse er; at aktørene er samlet i sin motstand mot en klart definert opponent, at de har muligheten til å kommunisere hyppig og at de deler en distinkt

kollektiv identitet (della Porta og Diani, 2006: 20). Videre definerer de den sosiale bevegelsesdynamikken som følger:

“We have a social movement dynamic going on when single episodes of collective action are perceived as components of longer-lasting action, rather than discrete events; and when those who are engaged in them feel linked by ties of solidarity and of ideal communion with protagonists of other analogous mobilizations” (della Porta og Diani, 2006: 23).

I mitt tilfelle vil det diskursive samspillet og meningskonstruksjonen stå i sterkest fokus. Andre former for eventuell ”kollektiv handling” kan i realiteten være sentralt, men vil ikke være mulig for meg å behandle systematisk ettersom jeg har valgt å gjøre kvalitative intervjuer med ledere og representanter av *social movement organizations* (SMO), eller sosiale bevegelsesorganisasjoner fremfor andre innfallsvinkler. Videre skal det understrekes at jeg ikke går inn i det dialektiske forholdet mellom aktørene som mobiliserer på bakgrunn av motstand mot Islam og muslimsk innvandring og andre parter, her spesielt muslimske organisasjoner og partipolitiske organisasjoner som inntar et annet standpunkt.

Kultur og verdi står som to sentrale begreper innenfor den sosiologiske og samfunnsvitenskapelige teoretiseringen omkring sosiale bevegelser. Innenfor det sosiale bevegelsesfeltet har man ofte operert med en definisjon hvor man ser på kultur som underlagt ideologi (Porta og Diani, 2006: 65). Ideologi kan betegnes som ”a relatively stable and coherent set of values, beliefs and goals associated with a movement or a broader, encompassing social entity, [...] assumed to provide the rationale for defending or challenging various social arrangements and conditions” (Snow, 2004: 396). Her kan man trekke inn debatten mellom marxistiske teoretikere som argumenterer for at kultur er et overbygg som springer ut fra fordelingen av arbeid og eierskap på den ene siden og de som tilegner ideologi en mer aktiv rolle som bidrar til å skape endring og mobilisere massene (eks. Gramsci,). Innenfor et perspektiv hvor man vektlegger ideologi/kultur har man også fremhevet verdier som en sentral faktor. Verdier blir her sett på som essensielle komponenter som påvirker hvordan aktører definerer mål og identifiserer strategier som er effektive og verdimessig akseptable. I et slikt perspektiv blir verdier fremhevet som en av, om ikke *den*, viktigste forklaringsfaktoren.

2.2.2 Kultur og kollektiv handling som kognitiv praksis

Ideen om at kultur og dens innflytelse på kollektiv handling kan reduseres til enkeltstående verdier har vært et kontroversielt tema over lengre tid (della Porta og Diani, 2006: 73). Mer spesifikt har kritikken vært at kultur ikke påvirker handling gjennom grunnleggende verdier, men ved å forme et repertoar av forskjellige vaner, ferdigheter og perspektiver som aktører kan trekke på og bruke til å bygge handlingsstrategier (Swidler 1986: 273). Man kan altså se på kulturen som en slags ”verktøykasse” som gir folk forskjellige redskaper å velge mellom, samtidig som det er et kognitivt rammeverk som folk trenger for å forstå og navigere verden omkring seg. Dette rammeverket består blant annet av tro, daglige ritualer, språk, samtale, historie(r), seremonier og kunstneriske uttrykk. Verdier er en sentral del som utgjør innholdet i kulturelle modeller, men kan sees på som sekundære i relasjon til et perspektiv på kultur som et sett med verktøy eller instrumenter som aktører bruker for å fortolke og forstå sine egne livserfaringer (Eyerman og Jamison, 1991). I relasjon til studiet av kollektiv handling muliggjør dette perspektivet å fokusere på aspekter som står i fare for å bli ekskludert innenfor et verdisentrert fokus. En viktig faktor for en bevegelses suksess ligger i aktørenes evne til å *reformulere* deres egne verdier og motiver for å *tilpasse* dem slik at de appellerer til de man ønsker å mobilisere (Snow et al. 1986; Tarrow 1994). I så måte kan en sterk grad av identifikasjon med spesifikke normer og verdier representere et hinder for SMO-aktører, i og med at de ikke kan utføre handlinger som nettopp hadde vært sentrale for å mobilisere flere til sin overordnede ”sak”. I lys av dette kan kollektiv handling sies å bestå av praksiser som i en større eller mindre grad bygger på symbolsk produksjon, noe som også innebærer at denne aktive produksjonen av mening ikke er noe som ligger forut for konflikt, men at det er en del av *konfliktens kjerne*.

Ved å vektlegge Dianis syntesedefinisjon på sosiale bevegelser forholder jeg meg hovedsakelig til et sosialkonstruktivistisk paradigme. Dette er fordi jeg ser på meningskonstruksjonen som et sentralt hovedaspekt som kan gi et dypere innblikk i mine utvalgte aktørers perspektiver, og som igjen kan bidra til å si noe om den videre mobiliseringen mot islam og muslimer. I dette henseende har jeg valgt å ta for meg det framingteoretiske perspektivet, som jeg anser som fruktbart for å analysere mitt datamateriale.

2.2.3 Framing og sosiale bevegelser

Teorier om *framing* står sentralt innenfor det sosiale bevegelsesfeltet. En *ramme* (frame) refererer til ”an interpretive schemata that simplifies and condenses the ’world out there’ by selectively punctuating and encoding objects, situations, events, experiences, and sequences

of actions within one's present or past environment" (Snow og Benford 1992: 137). Som nevnt ovenfor kan man se at dette perspektivet bygger på et sosialkonstruktivistisk paradigme hvor man ser på den sosiale virkeligheten som en skapt, reifisert og reifiserende verden som internaliseres, objektiveres og eksternaliseres (Berger og Luckmann, 1966). Rammebegrepet har sitt opphav i Goffmans verk (1974). For Goffman betegnet rammer et "schemata of interpretation" som gir individer muligheten "to locate, perceive, identify and label" hendelser innenfor deres livsrom og den videre verden (Goffman, 1974: 21). Som man ser ut fra de to øvrige og overlappende definisjonene hjelper rammene dermed til ved å gi mening til hendelser og som ergo har som *funksjon* å organisere erfaringer og veilede ens handlinger. *Kollektive handlingsrammer* (collective action frames) utfører også denne fortolkende funksjonen ved å forenkle og fortette aspekter ved den ytre verden. Dette gjøres derimot på en måte som skal bidra til å mobilisere potensielle tilhengere og borgere, for å skape empati og støtte blant tilskuere og for å demobilisere antagonister (Snow & Benford 1988: 198). Innenfor dette perspektivet blir kollektive handlingsrammer derfor forstått som handlingsorienterte antagelser og meninger som skal inspirere og legitimere aktiviteter og kampanjer utført av sosiale bevegelsesorganisasjoner (SMO) (ibid). Sammenvevingen av slike kollektive handlingsrammer til et sentralt rammeverk blir også betegnet som "masterframes" (Gerhards & Rucht 1992, Johnston 1991, Meyer 1995, Voss 1996). Et viktig aspekt som skiller kollektive handlingsrammer fra schemataforestillinger innenfor psykologien er at kollektive handlingsrammer ikke bare er aggregater av individuelle holdninger og syn, men også resultatet av å forhandle frem delte meninger (Gamson, 1992a: 111) ⁶.

Innenfor et kollektivt handlingsrammeverk blir bevegelsesaktører sett på som *signifiserende* (signifying) agenter som er aktivt engasjert i skapelsen og opprettholdelsen av mening for medlemmer, antagonister og observatører (Snow & Benford 1998) (ibid:613). De er dypt involvert i prosessen betegnet som "the politics of signifaction" sammen med media og staten (Hall, 1982). Sosial bevegelsesforskere konseptualiserer denne meningskonstruksjonen ved å anvende verbet *framing* (Snow, 2000: 614). Dette denoterer et aktivt og prosessuelt fenomen som impliserer handlende aktører (agency) og strid på virkelighetskonstruksjonsnivået. "Framing" er aktiv i den forstand at noe blir gjort, og den er prosessuell ettersom den inngår i

⁶ Skillet mellom skjema og rammer kan bli definert på følgende måte; "participants' expectations about people, objects, events and settings in the world, as distinguished from alignments being negotiated in particular interaction" (Tannen & Wallat 1993: 60). Her betegner den første definisjonen skjema og den siste rammer.

en dynamisk og utviklende prosess (ibid). Det innebærer handling i den forstand at det som utvikler seg er arbeidet til sosiale bevegelsesaktører eller aktivister. Videre innebærer ”framing” strid ettersom den involverer skapelsen av fortolkende rammer som ikke bare spriker fra eksisterende rammeverk, men som også utfordrer dem (ibid). Resultatet av denne innrammingsaktiviteten blir referert til som kollektive handlingsrammer.

Snow og Benford har identifisert tre aspekter som er vitale for funksjonaliteten til en gitt ramme; 1) *frame consistency* – det vil si om rammen er konsistent over tid og i møte med ulike kontekster, 2) *empirisk kredibilitet* og 3) kredibiliteten til de som artikulere rammene (Snow, 2000: 619). En rammes konsistens er basert på kongruensen mellom SMO-aktørers tro, påstander og handlinger (ibid: 620). Desto lavere konsistens det er mellom aktørenes handlinger og utsagn, desto lavere sannsynlighet for gjennomslag og mobilisering.

Videre kan ”framing” som konsept relateres til *ideologi*. Som tidligere beskrevet blir ideologi ofte fremstilt som et bredt, sammenhengende og gjennomgående konstant sett av antagelser som påvirker ens orientering i politikken og hverdagslivet. Denne konseptualiseringen er utbredt uavhengig om man har et vidt og forholdsvis nøytralt perspektiv på ideologi, eller om man har et mer kritisk perspektiv hvor ideologi blir sett på som en funksjon for å opprettholde eksisterende klassestrukturer og dominante relasjoner (for eksempel Thompson, 1984). I kontrast fungerer kollektive aksjonsrammer som nyskapende forsterkninger eller amplifikasjoner og utvidelser av, eller i motsatt til, eksisterende ideologier eller komponenter av de. Ideologi fungerer på denne måten både som et større rammeverk (en overstruktur) og som en ressurs i relasjon til rammeskapende prosesser og kollektive handlingsrammer (Snow, 2000: 613).

Kollektive handlingsrammer blir delvis konstruert på basis av bevegelsestilhengeres fremforhandling av en felles forståelse av hva som er problematisk og bør forandres, hvem eller hva som er skyld i problemet, alternativer (løsninger) til den nåværende situasjonen og til sist for å mobilisere andre til å bidra til å løse problemet/endre situasjonen (ibid: 615). Som et ledd i å dekomponere og å få innsikt i sosiale bevegelser konstruerte Snow og Benford tre distinkte kategorier basert på disse leddene; ”diagnostic framing”, ”prognostic framing” og ”motivational framing”(ibid). Jeg vil benytte meg av denne teoretiske konseptualiseringen i min senere analyse.

2.2.4 Frame alignment og sentralitet

Et sentralt teoretisk begrep i en framingkontekst er *frame alignment*. *Frame alignment*; når flere tankesett (rammer) sammenkobles i en så stor grad at de blir sett på som komplementære, og på den måten skaper *resonance*, eller gjenklang (Snow, 1986: 464). Det vil si at når man snakker om ett tema så vil aktørene som deltar i diskursen automatisk tenke på eller trekke inn de andre temaene som en del av den samme narrativen. Konseptet for resonans er relevant i forhold til effektiviteten eller mobiliseringspotensialet til SMO-aktørene. To sett av samhandlende faktorer avgjør variasjonen og graden av *frame resonance*; kredibiliteten til en gitt ramme og graden av *salience* (Snow, 2000: 622). I denne sammenhengen kan "salience" tolkes som graden av prominens, eller i hvor stor grad et gitt fenomen, eller frame, stikker frem i forhold til andre. Her vil jeg fremheve "salience" som et sentralt aspekt, ettersom det er relatert til en gitt rammes *sentralitet*. Sentralitet forstås her som hvor relevant troen, verdiene og ideene som assosieres med bevegelsesrammene er i livene til de man ønsker å mobilisere. Implisitt sier dette også noe om hvor tett sammenkoblet og interrelatert SMO-aktørenes rammeverk er i forhold til dominerende ideologier og strukturelle forhold ellers i samfunnet.

2.2.5 Diskursive prosesser

Innenfor min anvendelse av et sosialkonstruktivistisk perspektiv og bruken av framingteori står *diskursive prosesser* sentralt. Diskursive prosesser refererer til samtalene, talehandlingene og den skrevne kommunikasjonen som foregår mellom "bevegelsesmedlemmer" i kontekst av, eller relasjon til, bevegelsesaktiviteter. Denne diskursive prosessen består av et todelt aspekt: artikuleringen av en gitt ramme og *rammeforsterkning* (frame amplification) (Snow, 2000: 623). Artikuleringen involverer sammenkoblingen av hendelser og erfaringer slik at de forenes i en tydelig narrativ. Dette innebærer at enkeltstående hendelser og fenomener blir "pakket sammen". Det vil si at en kollektiv handlingsramme får betydning basert på hvordan ting blir sammenkoblet og artikulert, slik at en ny kontekst eller vinkling for å forstå ting på er mulig.

Prosesen med å forsterke en ramme innebærer at man fremhever enkelte hendelser og verdier som mer betydningsfulle enn andre. Dette bidrar til å skape konseptuelle knagger som sammenkobler forskjellige hendelser og problemer. Snow fremhever her slagord som sentrale, eksempelvis "frihet, likhet og brorskap" og "makt til folket" (Snow, 2000: 624). Dette kan sees som en form for hierarkisk meningsfordeling og essensialisering av noen sentrale aspekter.

2.2.6 Problematiske forhold ved framing teori som verktøy

En kritikk rettet mot framingteori er at man har fokusert på utvikling av konsepter eller anvendelsen av framingkonsepter til spesifikke caser på bekostning av empiriske undersøkelser. Dette hevder Benford at kan tilskrives det faktum at framingperspektivet er relativt nytt og ikke har fått vid anerkjennelse før i de senere årene (Benford, 1997: 411).

Et annet punkt for kritikk er mangelen på systematiske, empiriske studier over tid som går på tvers av caser og bevegelser. Her påpeker Benford at selv om individuelle casestudier har gitt innsikt i dynamikken internt i sosiale bevegelser så sier de oss lite om *hvordan* kollektive handlingsrammer påvirker selve mobiliseringen (ibid). Dette er også noe min oppgave kan kritiseres for. Delvis på grunn av dette kan det sies at en majoritet av empiriske studier assosiert med bevegelsesframing har vært deskriptive i sin natur (ibid: 414). Med basis i disse casestudiene har mange konstruert nye og spesifikke rammer som gjelder den enkelte sosiale bevegelsen, eksempelvis *public health frame* (McCarthy 1994), *cold war frame* (Meyer 1995), *nonviolence frame* (Marullo et al. 1996) og *free market frame* (Mooney 1991). Benford påpeker at dette har bidratt til en *morfologisk* utvikling av rammer (ibid: 415). Implisitt i dette ligger det at man ikke kan generalisere og videreføre denne kunnskapen direkte til nye studier av sosiale bevegelser. Denne deskriptive tendensen innenfor litteratur i bevegelsesframingfeltet har igjen bidratt til et perspektiv hvor rammer blir sett på som objekter fremfor dynamiske prosesser bygget på sosial konstruksjon, samhandling, konflikt og endring.

Videre påpeker Benford at det er en tendens til å overforenkle gjennom å behandle bevegelsesrammer eller framingprosesser som monolittiske. Jeg vil forsøke å belyse at det, på tross av store likheter, eksisterer skiller som distingverer de ulike aktørene. Enkelt sagt vil jeg søke å gi et innblikk i de individuelle aktørenes perspektiver fra et gitt tidspunkt, men som er formet over tid og i samspill med strukturelle føringer. Disse konfliktlinjene, også betegnet som *rammekonflikter* (frame disputes) innenfor framingteori er noe som kommer tydelig frem i mitt datamateriale (ibid: 419).

2.2.7 Framing og agency

Fokuset på *agency*, altså handlende aktører som aktivt skapende kan også problematiseres ettersom man ikke tar høyde for og aktivt inkorporerer eksisterende strukturelle føringer, både forut og nåværende. Rammeverket som SMO-aktørene aktivt fremforhandler og skaper er riktignok strukturelle av natur siden de legger klare føringer for bevegelsen og aktørenes

fokus, men det eksisterer også andre strukturelle forhold som påvirker sosiale bevegelser, deres aktører og "framing". På grunn av dette ser jeg det som nødvendig å trekke inn teoretiske perspektiver som forsøker å vise samspillet mellom strukturer og aktører. Spenningen mellom fokuset på aktører og strukturer har vært dominerende innenfor metasosiologisk drøftning i lengre tid, og en rekke sosiologer har forsøkt å overskride dette skillet; heriblant Bourdieu gjennom sin teori om habitus og Giddens gjennom sin teori om strukturering (Bourdieu, 1977, 1990; Giddens, 1984). Foruten disse har også sosialantropologen Mary Douglas presentert et teoretisk perspektiv for å overkomme dette skillet gjennom sin teori om "grid and group" innenfor et kulturelt rammeverk (Douglas, 1982). Selv om kultur i seg selv er noe sekundært i min oppgave, mener jeg at det er nødvendig å trekke kulturstrukturelle aspekter inn for å forankre den øvrige teorien og min senere drøfting ved å vise hvordan aktører blir bundet av, men kan overkomme og endre kulturelle strukturer som de er en del av.

I lys av de øvrige argumentene kan det virke paradoksalt at menneskelig handling, det vil si *agency* er noe som ofte faller vekk i et framingperspektiv. Dette er fordi at fokuset ofte ligger på den sosiale bevegelsen som helhet, og at utsagn og handlinger fra enkeltpersoner og SMO-aktører innenfor dette perspektivet blir innordnet og *tingliggjort* som en del av og representativt for hele bevegelsen. Dette gir seg utslag ved at man snakker om sosiale bevegelser som fortolker, sier, handler og innrammer, noe som kan betegnes som en induktivt basert slutning. Til dette vil jeg trekke frem et sitat fra Becker, som sier; "Social movements do not engage in protest, violence, frame contests, and the like; human beings do these things" (Becker, 1986). Siden jeg ser på utsagn fra ledere av forskjellige sosiale bevegelsesorganisasjoner delvis for å finne fellestrekk mellom dem er dette noe jeg i min senere analyse vil forsøke å unngå gjennom å trekke frem nyansene, men det er likevel et punkt analysen min antageligvis vil kunne kritiseres for.

2.3 Cultural Theory – Grid/group analyse

2.3.1 Aktør og struktur i et kulturperspektiv

I sin søken etter å overkomme skillet mellom strukturelle faktorer og handling for å kunne si noe om *endring* opererer Douglas innenfor et durkheimiansk perspektiv, hvor hun vektlegger *kosmologi* og *sosial kontekst* ⁷. Kosmologi betegner her de former for tro og

⁷ Douglas sitt teoretiske perspektiv har gitt opphav til en teoretisk retning som alternativt har blitt kalt Cultural Theory, grid-group analyse (Douglas, 1970; 1982) og *the theory of sociocultural viability* (Thompson et al., 1990)

verdier som er anvendbare som begrunnelser for handling hentet ut fra det kulturelle feltet (Douglas, 1982: 191). Douglas sin definisjon av kosmologi overlapper her delvis med kollektive handlingsrammer, tidligere beskrevet som handlingsorienterte antagelser og meninger som skal inspirere og legitimere aktiviteter og kampanjer utført av sosiale bevegelsesorganisasjoner. På en annen side kan en også trekke paralleller til begrepet ideologi. Man kan hevde at ideologi og kosmologi er konseptuelt likere ettersom Douglas ikke vektlegger kosmologi som en nyskapende amplifikasjon av eksisterende kulturelle felt, slik kollektive handlingsrammer er i forhold eller motsetning til eksisterende ideologier. Douglas gjør et videre skille mellom sosial kontekst og kosmologi, hvor den sosiale konteksten forstås i strengt sosiale former som har begrensende og muliggjørende effekter for individets valg. I dette baserer hun seg på Durkheims forståelse av kollektiv handling som manifesterer seg i to former; ved å skape regler for straff og rettferdiggjøringer av disse (ibid: 190). I så måte definerer hun kultur som dannelsen av klassifiserende prosesser, og at det er klassifiserende prosesser som igjen er dannelsen av kultur (ibid). Måten sosial virkelighet konstruerer bevissthet er da like viktig som måtene som virkeligheten i seg selv er sosialt konstruert. Visse sosiale settinger oppmuntrer spesifikke måter å se verden på. Den gitte sosiale konteksten kan altså påvirke sannsynligheten for et gitt verdenssyn, men Douglas understreker at det ikke foreligger et kausalt og determinerende forhold mellom sosial kontekst som genesis for en gitt kosmologi (ibid: 247). Dette begrunner hun med at enhver sosial kontekst bygger på et dialektisk forhold hvor strukturer av sosial samhandling, kosmologiske og kulturelle systemer er uendelig sammenvevd og gjensidig avhengig av hverandre (ibid).

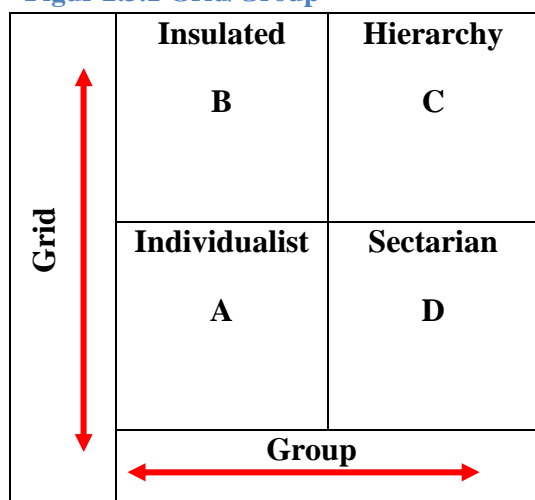
Douglas presenterte sin teori som et helhetlig alternativ til andre antropologiske perspektiver, som hun mener ikke klarer å teoretisere rundt kulturelt mangfold eller danne et teoretisk rammeverk for kulturell sammenligning (1982:183-188)⁸. Koblingen mellom sosial kontekst og kosmologi gjøres eksplisitt gjennom Douglas sin *Grid/Group* matrise. Modellen er strukturert rundt to hoveddimensjoner av sosial orden – gruppe og ”grid” (Douglas, 1982: 191). Med gruppe menes de generelle grensene rundt et fellesskap, og vises her på den

⁸ I artikkelen Cultural Bias (1982) diskuterer hun spesifikt problemene hun assosierer med britisk antropologi som bygget sine teoretiske perspektiver basert på feltstudier i Afrika. Her viser hun til at disse perspektivene ikke lar seg overføre som analytiske verktøy på feltstudier andre steder – heriblant Melanesia.

horisontale aksen⁹. Grid denoterer de strukturelle reguleringene og begrensningene som ligger langs den vertikale aksen i modellen. Disse utgjør igjen basisen for fire ulike felt eller sosiale kontekster, med et stort spillerom for variasjon mellom disse ytterpunktene:

- A) Low grid/ weak group. En kontekst preget av konkurrerende individualisme, også betegnet som markedenes kontekst – svak gruppetilhørighet og få regler.
- B) High grid/weak group. Maktesløs fatalisme – svak gruppetilhørighet og mange regler.
- C) High grid/strong group. Hierarkisk kollektivism – sterk gruppetilhørighet og mange regler.
- D) Low grid/strong group. Egalitær sekterisme – sterk gruppetilhørighet og få regler.

Figur 2.3.1 Grid/Group

Aktører er så forventet å bevege seg eller bli tvunget til å bevege seg i dette diagrammet basert på valg eller på grunn av ytre, strukturelle omstendigheter (ibid: 192). Innenfor dette perspektivet vil man så kunne argumentere for at hierarki prøver å opprettholde sosiale forskjeller eller sosial differensiering, sekter minsker disse mens markedskonteksten "tillater" dem å vokse seg store (Selle, 1988: 27). Det er viktig å presisere at erfarende subjekter også blir sett på som et velgende subjekt innenfor dette perspektivet. Man antar ikke at valg er predeterminert, men at prisen

Kilde: Douglas 1982: 191

for valg som bryter med førende normer og verdier også vil kunne medføre straff og sanksjonering (Douglas, 1982: 198).

Gjennom å typologisere omgivelsene søker teorien å klargjøre hvordan sosial organisering påvirker tanke og handling (Douglas, 1982a; 1986:9-19). En ønsker å få frem overindividuelle kulturelle føringer på sosial handling - føringer knyttet til menneskelig samhandling og integrasjon. Teorien forsøker med andre ord å binde sammen organisasjonsformer og sosiale forhold med korresponderende verdier og normer (Selle, 1988: 24). På den måten vil hun så

⁹ På den ene enden av skalaen finner du blant annet folk som er medlem av en religiøs gruppe som møtes sjeldent, for eksempel en gang i året. På den andre enden vil man finne grupper som krever fullstendig forpliktelse, eksempelvis i et kloster (Douglas, 1982: 205).

muliggjøre prediksjon av aktørers (individ og gruppe) verdenssyn (Douglas, 1982: 247). Med dette mener hun å kunne overskride skillet mellom individualisme og kollektiv gruppehandling, ved å vise at både individuell og kollektiv handling er mulig (ibid: 190). Dette perspektivet legger blant annet et grunnlag for å produsere klare hypoteser om hvordan ulike typer av samfunn, organisasjoner og individer reagerer på ulike former for ”problemer” og ”farer”.

2.3.2 Pollution beliefs – eksterne farer og politisk konflikt

I boken *Risk and Culture* (1982) videreutviklet Douglas sitt teoretiske rammeverk i samarbeid med den amerikanske statsviteren Aaron Wildavsky¹⁰. Her anvender de Douglas sitt perspektiv på sosial kontekst og kosmologi i sammenheng med ”pollution beliefs”¹¹. ”Pollution beliefs” blir tilskrevet en sentral rolle i opprettholdelsen av sosiale skillelinjer og grenser - noe som holder folk sammen slik at andre kan holdes på avstand (Selle, 1988: 28). I boken forklarer de politiske konflikter over luftforurensning, miljømessige og teknologiske risikoer med utgangspunkt i kampen mellom ulike aktører med ulike livsstiler assosiert med Grid/Group-modellen. Her argumenterer de for at synet på farer, ondskap og urenheter er helt avgjørende for å forstå ulike levemåter. Derfor er det også viktig å forstå hvordan de ulike ”kulturene” fordeler skyld; mot sine egne rekker og mot andre. Her hevdes det at man i de fleste situasjoner, med et mulig unntak av sosiale kontekster preget av maktesløshet, retter skylden mot andre, konkurrerende kulturer. Hierarkienes kontekst domineres av et syn hvor sekterister og ukontrollerte markedskrefter undergraver og ødelegger stabile og gode samfunn, mens man innenfor markedenes kontekst hevder at det hadde gått bra dersom det ikke hadde vært for statlig inngripen og truende, kollektivistiske ideologier. (ibid: 29). Sekterister vil i følge Douglas og Wildavsky se på det etablerte samfunnet som ondt, undertrykkende og hierarkisk (1982: 122). Derfor er de også mer opptatt av farer som er forårsaket av etablissementet. Videre mener de at den sekteriske kosmologien kjennetegnes av en tro på at samfunnet vil gjennomgå en radikal forverring dersom noe ikke gjøres, og at det ikke er sikkert at katastrofen kan unngås på grunn av den korte tiden som er igjen (ibid: 127). Sekteristene vet derimot hva og hvem som forårsaket katastrofen (ibid).

¹⁰ Dette kulturteoretiske perspektivet har blitt anvendt som et alternativ til dominerende reduksjonistiske, utilitaristiske og instrumentelle perspektiver i moderne statsvitenskap. Se blant annet Wildavsky, 1982; 1986; 1987 og Per Selle, 1987; 2001.

¹¹ Her bygger de blant annet videre på *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo* av Douglas, hvor hun forsøker å klargjøre skillene mellom det hellige, rene og det urene i forskjellige samfunn over tid (Douglas, 1966).

2.3.3 Videre bruk og potensielle mangler

Jeg vil i all hovedsak forsøke å benytte meg av dette rammeverket for å analysere mitt datamateriale i en søken etter å si noe om hvilke overindividuelle føringer som muliggjør og begrenser mine aktørers kollektive virkelighetskonstruksjon og handlinger på et *mesonivå*. Dette kan problematiseres ettersom personer som oftest er medlemmer av mange ulike grupper og institusjoner. På grunn av dette kan man argumentere for at man må ta utgangspunkt i hvilke type medlemskap og deltakelse som i sterkest grad virker sosialisierende for de gjeldende aktørene. Dette er noe mitt empiriske datamateriale ikke gir mulighet for å ta stilling til.

Et ankepunkt ved Douglas sin analyse av relasjonen mellom strukturelle forhold og aktører innenfor et kulturelt perspektiv er at hun ikke inkorporerer en aktiv forståelse av *makt*. Videre, og muligens på grunn av dette gir ikke dette teoretiske perspektivet en klar forståelse av hvordan individer og grupper kan transformere sin egen og andres eksistens. For å bøte på det manglende maktperspektivet velger jeg derfor å trekke inn den politiske teoretikeren Chantal Mouffe, som fokuserer eksplisitt på dette feltet.

2.4 Makt

2.4.1 Chantal Mouffe og antagonisme

Når man ser på fremveksten av den anti-islamske og nasjonalistiske diskursen i Europa som dokumentert i mitt kontekstkapittel, og man ser en tilsvarende utvikling i Norge hvor flere aktører – aktører med varierende grad av innflytelse – så er det viktig å presisere at dette ikke finner sted i et vakuum. De anti-islamske aktørene tar også del i et maktspill med andre aktører som opererer med andre rammer. Videre eksisterer det “interne” splittelser blant de anti-islamske aktørene, som jeg senere vil vise til, som til tider fremmer ulike og konkurrerende rammeverk. Derfor er en forståelse av makt og antagonisme essensiell. Den politiske teoretikeren Chantal Mouffe er en sentral skikkelse innenfor dette området. I sin bok “On the Political” argumenterer hun for at makt og forståelse av konflikt har vært nedprioritert i mye senere politisk teori, da spesielt det hun betegner som den post-politiske retningen hvor konsensus sees på som oppnåelig gjennom rasjonell dialog, heriblant sosiologer som Ulrich Beck og Anthony Giddens (Mouffe, 2005: 35). Et viktig argument hos Mouffe er at man må anerkjenne de *antagonistiske* forholdene som underbygger enhver form for politikk. Antagonisme kan her forstås som konflikt mellom ulike aktører, systemer og idèer. Som en del av denne argumentasjonen fremhever hun at man må motsette seg tenkning som fremmer skiller mellom *rett og galt* fremfor *høyre og venstre* (Mouffe, 2005: 2). I sin

kritikk av liberal og post-politisk tenkning bygger hun i stor grad på Carl Schmitts teoretiske rammeverk fra boken “The Concept of the Political” utgitt i 1935, hvor han argumenterer for at liberalismen ikke klarer å fostre politisk forståelse (ibid: 11). Mouffes teoretiske perspektiv, og da spesielt fokuset på antagonisme, er relevant i min oppgave ettersom de anti-islamske aktørene fremmer spesifikke politiske løsninger som en del av sin “prognostic framing” i møte med andre aktører. Videre kan deres overbyggende rammeverk også kan ha videre politiske implikasjoner dersom deres perspektiver blir inkorporert av andre politiske partier og aktører. I så måte kan hennes teoretiske perspektiver bidra til en drøfting av forholdene som ligger til grunn for den nyere mobiliseringen mot islam og muslimsk innvandring.

2.4.2 Politikk og det politiske

Som presisert ovenfor opererer de anti-islamske aktørene innenfor det man kan betegne som et politisk felt, med klare politiske agendaer som de fremmer for å endre den nåværende situasjonen og mobilisere norske borgere. Derfor er det viktig å inkorporere et teoretisk perspektiv som vektlegger dynamiske elementer som makt innenfor et politisk rammeverk, noe Mouffe gjør. Hva er så politikk? For å forstå hva politikk *er* skiller Mouffe mellom *politikk* og *det politiske*;

“By ‘the political’ I mean the dimension of antagonism which I take to be constitutive of human societies, while by ‘politics’ I mean the set of practices and institutions through which an order is created, organizing human coexistence in the context of conflictuality provided by the political.” (Mouffe, 2005: 9).

Antagonisme er altså den sentrale komponenten som politikk bygger på. Med andre ord utgjør altså det politiske den antagonistiske dimensjonen, en dimensjon som er konstituerende og skapende i menneskelige samfunn. Med politikk mener hun derimot de praksisene og institusjonene som skaper orden og organiserer vår sameksistens i *kontekst* av konfliktene som har sitt utspring i det politiske. Dette skillet er av sentral karakter i Mouffes teoretiske perspektiv, et skille som gjør det mulig å inkorporere en forståelse av maktens sentralitet i enhver form for politikk.

Som tidligere antydnet er Mouffe sin kritikk av post-politisk tenkning inspirert av Schmitts analyse av det politiske. Det var nettopp Schmitt som vektla den antagonistiske differensieringen mellom venn og fiende som det sentrale elementet i politikk, og at det er

dette som danner grunnlaget for kollektiv identifisering. Schmitt hevdet at det politiske ”can be understood only in the context of the friend/enemy grouping, regardless of the aspects which this possibility implies for morality, aesthetics and economics” (Schmitt 1976: 35). For å handle politisk må folk identifisere seg med en kollektiv identitet som gir dem en idé om seg selv som de kan valorisere (Mouffe 2005: 25). Derfor må politisk diskurs ikke bare tilby politiske løsninger, men også identiteter som folk kan internalisere og anvende for å forstå og fortolke det som de opplever så vel som å motivere dem (ibid). Mouffe fanger politikk i begrepet *agonisme*, som jeg vil ta for meg senere.

2.4.3 Identitet og antagonisme

For å forstå hvordan antagonistiske forhold skapes og vedlikeholdes anvender Mouffe begrepet “constitutive outside” (Mouffe, 2005: 15). Målet er å belyse at skapelsen av identitet er nødvendig for at antagonistiske forhold i det hele tatt skal kunne eksistere. Identitet innebærer etableringen av *forskjell*, som ofte er hierarkisk fordelt hvor noe står *over* det andre. Her kan man trekke inn forskjellen mellom sort og hvitt, mann og kvinne og form og materie (ibid). Det er når disse forskjellene blir ilagt substansiell mening at hierarki dannes, eksempelvis når kvinner blir sett på som underlegne i forhold til menn. I likhet med hvordan identitet forstås innenfor det framingsteoretiske perspektivet er altså identitet et relasjonelt fenomen, og derfor ikke statisk. Stadfestelsen av forskjell er en betingelse for tilblivelsen og opprettholdelsen av enhver form for identitet. Det er altså når man oppfatter noe som annerledes at man kan operere med en forståelse av hva som er utenfor/innenfor, meg/deg, og vi/de andre. Derfor vil sosiale relasjoner kunne gi opphav til antagonisme – en venn/fienderelasjon.

Når man forholder seg til kollektive identiteter, slik som jeg gjør, vil en derfor alltid måtte forholde seg til at “vi” bare kan eksistere på basis av en grensedragning hvor “de” er utenfor – altså at det som er utenfor “oss” også er grunnleggende for forståelsen av “oss”. Det er dette Mouffe betegner som “constitutive outside” (Mouffe, 2005: 15). Et slikt forhold innebærer ikke nødvendigvis et venn/fiende forhold, altså antagonisme. Derimot muliggjør dette at slike vi/de relasjoner kan bli antagonistiske og på den måten forvandles til et venn/fiende forhold (Mouffe, 2005: 16). Dette skjer når det oppleves at eksistensen av “de andre” stiller spørsmålsteget ved “vår” identitet og truer “vår” eksistens (ibid). Mouffe argumenterer for at

man aldri kan utelukke antagonisme ettersom enhver form for politisk identitet alltid bygger på et skille mellom “oss” og “dem” (ibid: 17) ¹².

Det vil altså alltid være en mulighet for at antagonistiske forhold oppstår. Denne muligheten kan ikke elimineres. Basert på et slikt perspektiv kan man derfor ikke eliminere konflikt ved å avvise den pluralistiske samfunnsmodellen. Likeledes kan man ikke operere med et mål om demokratisk enighet og forsoning. Dette vil i følge Mouffe være en mangelfull konseptualisering som ikke forholder seg til realiteten, og som derfor vil danne en grobunn for politiske farer (Mouffe, 2005: 2). Ifølge Mouffe har den manglende anerkjennelsen av antagonisme bidratt til en politisk dreining hvor skillet blir dratt mellom rett og galt fremfor høyre og venstre (ibid: 2). Dette kan så bidra til å *forsterke* sannsynligheten for antagonisme fremfor å underminere det i form av konsensus, en situasjon hvor denne oss/dem dikotomien visualiseres som en moralsk kamp mellom godt og vondt hvor motstanderen må utslettes.

2.4.4 Makt og hegemoni

For å forstå det politiske fremhever Mouffe videre *hegemoniets* rolle. Hegemoni kan her forstås som en gruppes eller idéns dominans eller overherredømme over en annen, samtidig som det betegner en pågående, prosessuell kamp som konstituerer og endrer samfunn. Hvis man skal forstå det politiske som en evig tilstedeværende antagonisme innebærer det også at man må erkjenne at et endelig, statisk mål er uoppnåelig og at ubestemmelighet er en del av enhver orden og ethvert system (Mouffe, 2005: 17). Det innebærer med andre ord en forståelse av at enhver sosial orden er hegemonisk av natur og at alle former for samfunn er et produkt av en rekke praksiser som forsøker å etablere orden i en kontekst som gjennomsyres av usikkerhet (ibid). Dette er fordi at alle former for orden er basert på eksklusjon av andre alternativer – alternative rammer i et framingteoretisk perspektiv. Det vil alltid eksistere en mulighet for at andre alternativer som blir undertrykt kan komme til overflaten og dermed bli reaktivert. Enhver hegemonisk, dominerende praksis kan altså bli utfordret av anti-hegemoniske praksiser som vil forsøke å disartikulere og bygge ned eksisterende systemer og implementere andre former for hegemoni (ibid: 18). *Konsensus* innebærer med andre ord også eksklusjon av andre alternativer, noe som innebærer en ubalansert maktfordeling og kamp om hegemoniet. Det er gjennom maktkamp, kamp om hvilken gruppe, hvilket system og hvilken idé som skal være hegemonisk at de politiske skillelinjene blir skapt og omskapt, og at

¹² Schmitt argumenterte for at for at det politiske kunne eksistere så måtte det ta form i et antagonistisk venn/fiende forhold (ibid). Derfor mente han at man ikke kunne tillate det politiskes nærvær i en politisk enhet. Ut fra dette argumenterte han mot pluralistiske samfunn og for homogene stater. Pluralisme kunne derfor bare eksistere mellom stater, og ikke innenfor stater.

politiske enheter blir bygget og ødelagt. Derfor vil enhver orden også møte motstand og alternative løsninger vil bli presentert og kjempet for.

I lys av denne forståelsen kan konsensustilnærming til politikk derfor ikke skape grunnlaget for et enhetlig samfunn. Dette vil derimot føre til en undertrykkelse og marginalisering av anti-hegemoniske praksiser. Noe som igjen kan bidra til å transformere antagonistiske forhold fra et oss og dem perspektiv til et perspektiv hvor man enten er for eller imot, alliert eller fiende ettersom man ikke anerkjenner motsetninger som legitime.

2.4.4 Agonisme

Hvis man aksepterer Mouffes perspektiv på identitet som muliggjort av et "constitutive outside" og at dette underbygger antagonistiske oss/dem relasjoner og en kamp om hegemoniet, innebærer dette at man heller ikke kan overskride disse oss/dem relasjonene. Er det så alternativer? Alternativet ligger i følge Mouffe i å transformere antagonistiske relasjoner til *agonistiske* relasjoner. Det er bare gjennom å transformere antagonisme til agonisme at man kan bevare politiske assosiasjoner, ettersom antagonisme medfører en kamp hvor motstanderen blir sett på som en eksistensiell fiende som må utslettes (Mouffe, 2005: 20). Agonisme blir av Mouffe definert som en oss/dem relasjon hvor man anerkjenner legitimiteten til opposisjonen på tross av at man anerkjenner at det ikke eksisterer en rasjonell løsning på den gitte konflikten (ibid). Dette innebærer at man forholder seg til motparten som en integrert del av den samme politiske assosiasjonen, hvor opposisjonen er motstandere fremfor fiender (ibid). Det som står på spill i en agonistisk kamp er kampen mellom hegemoniske prosjekter som aldri kan forenes på et rasjonelt plan. Agonisme innebærer ikke at den antagonistiske dimensjonen forsvinner, men at den alltid er tilstede i en konfrontasjon som blir spilt ut innenfor rammeverket av demokratiske prosedyrer som anerkjennes av partene (ibid: 21).

Her løfter hun frem Alies Canettis analyse av den parlamentariske ordningen i Storbritannia, hvor de politiske spillereglene og den fysiske inndelingen av parlamentet skaper en situasjon som transformerer antagonisme til agonisme. Canetti beskriver den parlamentariske løsningen i Storbritannia som en "videreføring" av krigføring med motstående hærstyrker på hver side av parlamentet som møtes i verbal konflikt fremfor en reell krig med drap som endelikt (Mouffe, 2005: 22). Basert på dette fremhever Canetti at den politiske ordningen parlamentarismen representerer ikke kan sees på som en menneskelig utvikling hvor man har

blitt mer rasjonelle og legger til side affektive, gruppebaserte identiteter. Derimot skaper dette systemet rom for seier og nederlag som er åpne for fremtidig endring (ibid: 23). Altså er ikke utslettelse av motstanderen lenger endeløsningen, men man har heller en situasjon hvor ”løsningen” er kontinuerlig åpen for forandring. I så måte fremmer Mouffe at man må anerkjenne de antagonistiske forholdene som utgjør det politiske og at det må være demokratiets mål å bygge opp agonistiske relasjoner for å dempe disse (ibid: 25).

2.4.5 Emosjonenes rolle

Et annet aspekt som Mouffe trekker frem er *emosjonene*, eller affektens, rolle. Her kritiserer hun den liberale rasjonalismen som hun ser på som dominerende innenfor politisk tenkning, ettersom de ikke tar høyde for rollen affektive dimensjoner spiller i å mobilisere kollektiv identifisering (Mouffe, 2005: 24). Hun hevder at demokratisk teori ikke er egnet til å forstå ”mass political movements” så vel som nasjonalisme siden de underslår affektens rolle som ”arkaisk” og at de gradvis vil forsvinne parallelt med individualismen og rasjonalitetens fremskritt (ibid). Hvor andre politiske teoretikere hevder at folk handler innenfor politikken for å maksimere sine egne interesser basert på rasjonalitet og fornuft, vektlegger Mouffe ”politisk lidenskap” – eksempelvis sinne, empati og sympati – som basisen for å skape *kollektive former* for identitet og identifisering¹³. Her henter Mouffe sitt begrepsapparat fra Freud og det psykoanalytiske feltet (ibid: 25). I boken ”Civilizations and Its Discontents” presenterer Freud et perspektiv på samfunnet som konstant truet av sammenbrudd på grunn av den iboende aggressive inklinasjonen hos mennesker. Mennesket, er i følge Freud, ikke fredelige av natur og konflikt er derfor uunngåelig:

”Men are not gentle creatures who want to be loved, and who at the most can defend themselves if they are attacked; they are, on the contrary, creatures among whose instinctual endowments is to be reckoned a powerful share of aggressiveness” (Freud, 2001: 111).

For å vedlikeholde samfunnet er det derfor nødvendig å ta i bruk andre metoder, som å fostre kollektive fellesskap ved å bygge på det libidiske kjærlighetsinstinktet – *Eros* (Mouffe, 2005: 26). Freud indikerte at det alltid er mulig å binde folk sammen gjennom kjærlighet, men bare så lenge det eksisterer andre som man kan rette sin aggresjon mot (ibid). Dette underbygger Mouffes perspektiv på antagonistiske oss/dem relasjoner. Med basis i det som Freud definerer

¹³ Her viser hun blant annet til Jacques Ranciéres kritikk av konsensusdrevne perspektiver på demokratiet, hvor han mener at den post-politiske tilnærmingen ikke kan eliminere dimensjonen basert på konflikt og motstand fra demokratisk politikk (Ranciére, 1991: 102) (Mouffe, 2005: 29).

som iboende menneskelige kvaliteter kan man derfor aldri eliminere affektivitet og ergo heller ikke Eros sitt motstykke, *Thanatos* – eller dødsdriften (ibid: 28). Hvis vi følger Mouffes tankegang må vi da altså kanalisere disse kollektive relasjonene inn i agonistiske former som begrenser de aggressive utslagene antagonistiske forhold kan skape.

2.4.6 Rasjonalitetens rolle?

I likhet med de øvrige perspektivene som jeg har presentert, levner ikke Mouffe rasjonalitet en sentral rolle. Mer spesifikt kan Mouffes syn bli kritisert for å være nihilistisk ettersom hun ikke anser de demokratiske institusjonene som midler for å finne og fremme rasjonelle svar på samfunnsproblemer. Hvis det politiske simpelthen er en manifestasjon av kollektive, antagonistiske identitetskonstruksjoner som har sitt opphav i basale affektive tilstander iboende i mennesker, vil også alle former for fornuft være diskursive grep for å legitimere en spesifikk form for hegemoni. Selv om den parlamentariske ordningen kan sees som påtvunget av en hegemonisk gruppe, vil ikke anerkjennelsen av regelverket som konstituerer den parlamentariske ordningen kunne sees som et rasjonelt valg av aktører som ikke er hegemoniske.

2.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg trukket frem og redegjort for tre teoretiske retninger som dekker forskjellige felt, men som overlapper på minst to måter; fokuset på kollektiv identitetskonstruksjon og handling. Samtidig dekker de ulike felt; framingteori avdekker hvordan kollektiv handling bygger på en aktiv framingprosess, mens Douglas sin Grid/Group analyseteori avdekker samspillet mellom sosial kontekst og kosmologi som både muliggjør og hindrer aktørers handlingsmuligheter. Mouffes perspektiv åpner opp for en alternativ forståelse av kollektiv identitet som formet av antagonistiske forhold forankret i basale, menneskelige drivkrefter. Til sammen muliggjør disse forskjellige perspektivene en mangefasettert analyse som tar høyde for de overnevnte aspektene.

Kapittel 3: Metode

3.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg drøfte noen av de metodiske aspektene ved prosjektet mitt. Her vil jeg redegjøre for de ulike delene ved forskningsprosessen og hva som har ledet frem til mitt nåværende fokus. Videre vil jeg reflektere omkring spørsmål om oppgavens validitet og generaliserbarhet, samt etiske problemstillinger relatert til intervjuprosessen og bruken av datamaterialet. Dette vil jeg gjøre for å gi et innblikk i den parallelt trinnvise og dialektiske prosessen som ligger til grunn for oppgaven som helhet og den senere analysen. Til sammen vil dette muliggjøre en helhetlig oversikt over en prosess hvor jeg har gått fra et vidt sosiologisk tema til det man kan kalle et ”sosiologisk argument” (Brown 1990). Her har jeg forsøkt å anvende et åpent og analytisk blikk, ved å anvende min ”sociological imagination” som Mills betegnet som “...the vivid awareness of the relationship between experience and the wider society.” (Mills, 1990).

3.2 Oppgavens utvikling

Ved utgangen av 2009 skrev jeg en oppgave basert på Skirbekks hypotese om at innvandring utfordrer velferdsstatens normative grunnlag, hvor jeg tok for meg befolkningsutviklingen i tandem med holdningsundersøkelser fra 1983 og frem til 2009. Her fant jeg ingen statistiske funn som gav klare indikasjoner på en slik utvikling. Derimot ble jeg interessert i opposisjonen som tydeligvis finnes, og hvorvidt vi bevitner en polarisering i samfunnet hvor en betydelig andel av den norske befolkningen blir stadig mer skeptisk til innvandring og innvandrere. Dette ledet meg videre til å se på *hvilke* innvandrere man var mest skeptisk mot. Basert på mine observasjoner av medieutviklingen og Fremskrittspartiets retorikk virket det som om det var muslimer – ikke innvandrere generelt – motstanden per se sentrerte seg rundt. Ut fra dette ville jeg undersøke hvorvidt det var muslimer man opponerte mot, og om dette kunne lede til det Bateson (1972) betegner som *schismogenesis* – en tiltagende prosess med en økende fiendtliggjøring av motparten. For å undersøke dette ville jeg ta for meg begge partene, muslimske så vel som anti-islamske aktører. På grunn av de strukturelle begrensningene en masteroppgave medfører i form av tid og sideantall anså jeg dette som en nokså uoverkommelig prosess. Derfor valgte jeg å fokusere på opposisjonen mot islam, muslimsk kultur og innvandring blant nordmenn, fremfor den muslimske minoriteten. Mitt valg falt på det Gullestad (2002) har betegnet som ”majoritetsnordmenn” ettersom samfunnsvitenskapelige studier har viet mye tid på å studere minoriteter fremfor majoriteten i samfunnet når det har vært snakk om *relasjoner* mellom disse. Dette har Gullestad m.fl rettet

kritikk mot, blant annet ettersom majoritet som regel vil kunne ha størst definisjonsmakt og større mulighet til å påvirke den demokratiske prosessen – en majoritet som jeg per definisjon kan sies å være en del av. Underveis snevret jeg inn hovedfokuset mitt til å se på hvilke aktører som gjorde seg gjeldende i debatten omkring muslimer og muslimsk innvandring, fremfor å fokusere på ”majoritetsnordmenn” som helhet. Med basis i de overnevnte faktorene formulerte jeg følgende problemstilling; kan vi se tegn til politisk mobilisering på bakgrunn av felles motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring i Norge?

Jeg har forholdt meg til denne problemstillingen som en utforskende inngangsport for videre undersøkelse. Dette ledet meg videre i en prosess hvor jeg hovedsakelig forsøkte å lokalisere og kartlegge eventuelle aktører som agerte mot og mobiliserte på bakgrunn av motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring. Dette gjorde jeg på basis av en kvalitativ lesning av utvalgte avisartikler fra 2000 til 2010, samt gjennom å søke på de gjeldende aktørene i Atekst sin database av avisartikler mellom 1945-2010. På bakgrunn av denne prosessen fant jeg frem til en rekke enkeltindivider og organisasjoner som ved en rekke anledninger hadde kommet med negative utspill om islam, muslimsk kultur og religion i relasjon til det norske samfunnet og Vesten for øvrig. Jeg snevret inn utvalget mitt til ledere og representanter for organisasjoner fremfor enkeltindivider, selv om det eksisterer en rekke enkeltindivider som med rette kan sies å være prominente innenfor dette feltet. Av de ti organisasjonsaktørene jeg tok kontakt med fikk jeg etter en del om og men positiv tilbakemelding fra syv, hvor en falt fra. Til slutt stod jeg altså igjen med seks organisasjoner som hadde gjort seg gjeldende med islamkritiske utspill innenfor media og den politiske sfæren. Til sammen utgjør disse aktørene en sentral del av, og viser bredden i den politiske mobiliseringen mot islam, muslimsk kultur og innvandring. Ved å fokusere på ”større” aktører beveget jeg meg inn på det man kan betegne som et mesonivå. Her valgte jeg å anvende meg av kvalitative intervjuer som metodisk fremgangsmåte, ettersom dette åpner opp for en vid tematisk utforskning.

Siden jeg ikke ville løsrive mine intervjuer fra den overordnede konteksten av opposisjon mot islam og muslimer blant nordmenn valgte jeg og supplementere dette med kvantitative data. Nærmere bestemt vil jeg ta for meg befolkningsutviklingen i Norge mellom 1970-2010 og holdningsundersøkelser som tar for seg nordmenns syn på muslimer. Jeg vil også hente frem og analysere statistikk over medias dekning av muslimer de siste ti årene ved å benytte meg av Atekst sin database med avisartikler fra 1945 og frem til i dag. Til sist har jeg også tatt for meg den politiske og diskursive utviklingen i Vest-Europa for å vise at selv om jeg fokuserer

på Norge, så foregår denne eventuelle mobiliseringen og diskursive utviklingen ikke isolert fra begivenheter i andre land.

3.2 Hvorfor kvalitativ metode?

Problematikken denne oppgaven søker å gi noen svar på kan belyses gjennom kvantitative så vel som kvalitativ forskning. Mitt generelle utgangspunkt var motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring blant nordmenn som i sin tur ledet videre til spørsmål om hvorvidt vi kan se tegn til en mobilisering på bakgrunn av dette. Tidligere forskning på dette feltet er hovedsakelig begrenset til kvantitative undersøkelser som ser på aggregate av nordmenns meninger fremfor spesifikke aktører på den ene siden – og kvalitative undersøkelser av blant annet stortingsmeldinger på den andre siden. Videre har det blitt gjort kvalitative studier som har vært rettet mot muslimers egen opplevelse av sin livssituasjon i Norge i relasjon til mediedekningen og så videre. Mitt spesifikke fokus på politisk mobilisering på bakgrunn av felles motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring har så vidt jeg vet ikke blitt undersøkt i særlig grad tidligere. Dette gjorde det naturlig for meg å forsøke å snakke direkte med et utvalg av aktører som tar en aktiv del i denne prosessen. Her ville jeg søke å etterstrebe det Christensen betegner som ”empirinærhet”, det vil si å ” i alle faser af forskningsprocessen tilstræbe at lade det analytiske arbejde drives videre af en ”dialog” med empirien og de konkrete data som dennes enkeltbestandedele” (1998: 68). Man kan med dette trekke paralleller mellom min metodiske fremgangsmåte og såkalt ”grounded theory”, en metodologi først utledet av Glaser og Strauss (1967). Her er målsettingen ”the discovery of theory from data rather than with the testing or verification of existing theories” (Martin og Turner 1986: 142). Dette innebærer at forskeren trer inn i sitt felt med en teori- og fordomløshet. Dette forutsetter jeg derimot ikke. Jeg vil argumentere for at dette må nyanseres, og at det vil være nær umulig å operere med en slik form for avskjerming fra teori og tidligere ervervet kunnskap. Dette er også noe flere andre (Christensen 1998, Martin og Turner 1986, Mjøset 2005, Vassenden 2008) har påpekt. Begrepet mange senere (eksempelvis Christensen 1998) har operert med i denne konteksten er *abduksjon* fremfor induksjon. Med abduksjon menes her en forståelse av teoriutvikling som et resultat av en dialektisk prosess mellom induksjon og deduksjon. Forskningsarbeidet kan altså ikke unngå å være teoriladet, men det bør etterstrebe en ”teoriåpenhet” hvor man ikke starter forskningsprosessen med en ferdig definert verifiserbar problemstilling, men ved å la ”karakteristika ved feltet selv vise, hva der er relevant at fokusere på” (ibid: 80). Nå skal det sies at jeg har operert med en problemstilling som impliserer en hypotese – nemlig at vi ser tegn til politisk mobilisering på

bakgrunn av felles motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge. Dette har naturligvis lagt klare føringer for min intervjuguide, spørsmål og min videre analyse. Derimot har jeg ikke operert med denne problemstillingen som et endemål som jeg med sikkerhet enten kan bekrefte eller avkrefte. Min kvalitative tilnærming muliggjør heller at jeg kan *indikere* hvorvidt en slik felles mobilisering, her i form av en sosial bevegelse, eksisterer eller ei. En klar begrensning ved å anvende kvalitativ metode er i så måte at jeg ikke vil kunne si noe om det eventuelle omfanget av en slik sosial bevegelse. Problemstillingen har i større grad tjent en *funksjon* – nemlig som et springbrett for en videre undersøkelse. Implikasjonen av dette blir i så måte at det ikke er fundamentalt klare skiller mellom operasjonaliseringen av hypoteser og innsamling av data etterfulgt av en analysedel. Dette speiles i min bruk av teoretiske perspektiver som verktøy for analyse, hvor jeg har benyttet meg av flere teoretiske perspektiver jeg har funnet frem til både i forkant og underveis i innsamlingen av datamateriale og analyseprosessen.

3.3 Kvalitative intervjuer

Kvalitative intervjuer som metodisk innsamlingsmetode kan betegnes som fruktbar for å få substansiell kunnskap om menneskers forståelse av sin egen livsverden, deres erfaringer, selvforståelse og perspektiv på verden de lever i (Kvale 1996). Med dette skiller kvalitative intervjuer seg fra kvantitative spørreundersøkelser, som gir et videre, men substansielt sett mer overfladisk innblikk i de overnevnte forholdene. Mer spesifikt er mine intervjuer av en eksplorerende type – det vil si utforskende og i stor grad styrt av en overordnet tematikk fremfor spesifikke spørsmål. Intervjumetoden jeg valgte kan i så måte betegnes som ”semi-strukturert” ettersom jeg opererte med en intervjuguide hvor jeg hadde satt opp gitte temaer og spesifikke spørsmål på forkant av intervjuene¹⁴. Intervjuguiden tjente i mitt henseende som et overordnet tematisk ”ankerverktøy” som ble benyttet for å holde intervjuene innenfor et overordnet fokus på deres motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring fremfor en spesifikk mal som dikterte intervjuenes konkrete progresjon. Ved å anvende intervjuguiden på denne måten muliggjør man ”an openness to change of sequence and forms of questions in order to follow up the answers given and the stories told by the subjects” (Kvale: 1996: 124). Dersom informantene gikk inn på områder jeg ikke hadde tatt høyde for i intervjuguiden lot jeg de derfor gå videre med dette, samtidig som jeg på denne måten kunne avdekke nye aspekter knyttet til deres motstand og meningskonstruksjon. Slik muliggjorde altså denne metodikken en åpenhet for å formulere nye spørsmål underveis i løpet av intervjuenes

¹⁴ Se s. IV i appendix for å lese intervjuguiden jeg brukte.

progresjon. Informasjonen fra en informant åpnet så opp for nye spørsmål og formuleringer innenfor det samme tematiske området i møte med påfølgende informanter. Basert på mine refleksjoner underveis skrev jeg fortløpende ned nye punkter som jeg kunne spørre om og/eller være observant på i den videre intervjuprosessen. I samfunnsvitenskapelig litteratur blir slike notater ofte omtalt som ”memos” (Corbin og Strauss 2008). Underveis lette jeg etter sentrale begreper, narrativer og erfaringer som gikk igjen og sammenlignet hvordan lignende erfaringer artet seg mellom de ulike informantene. Samtidig så jeg etter punkt hvor informantenes fokus, narrativ og erfaringer skilte seg fra hverandre. Denne kontinuerlige analytiske refleksjonen og sammenligningen ”[...] forces the analyst to think about the data. And it is in thinking that analysis occurs” (ibid: 118). I sammenheng med mitt tidligere postulerte spørsmål ledet denne prosessen meg videre til følgende spørsmål: Hvilke spesifikke argumenter anvendes i den politiske mobiliseringen? Kobles disse sammen på noen måte? Er det klare likhetstrekk mellom de forskjellige aktørenes narrativ? På hvilken måte skilles disse i så fall? Hvilke relasjon har de til hverandre og eksterne aktører?

3.3.1 Intervjuene

Intervjudataene mine består til sammen av seks intervjuer med en varighet på mellom 85 og 220 minutter per intervju. De seks forskjellige organisasjonene ble representert av følgende intervjusubjekter; 1) Per-Willy Amundsen, stortingspolitiker og innvandringspolitisk talsmann fra Fremskrittspartiet (FrP) med politisk rådgiver Tore Andreas Larsen, 2) Bjarte Ystebø, leder for Bergen-Vest KrF, Kristenfolket og assisterende redaktør for avisen Norge I Dag som også er tilknyttet tv-kanalen Visjon Norge, 3) Arne Tumyr, leder for organisasjonen Stopp Islamiseringen Av Norge (SIAN), 4) Hans Rustad, redaktør for siden Document.no og leder for den assosierte foreningen Documents Venner, 5) Ole Jørgen Anfindsen, redaktør for siden Honestthinking.org og 6) Hege Storhaug, informasjonsleder for tenketanken Human Rights Service. Jeg har gjort intervjuer med enkeltindivider som ikke bare representerer seg selv, men som i kraft av sin posisjon snakker på vegne av en organisatorisk enhet som i varierende grad er adskilt fra dem selv som privatpersoner¹⁵. Jeg er dermed ikke spesifikt opptatt av enkeltindividene *per se*, men deres meninger, handlinger og opplevelser som en del av og delvis representative for den organisasjonen de er en del av.

3.3.2 Intervjuprosessen – når og hvor

Intervjuprosessen ledet meg fra Vestlandet til Oslo og Kristiansand i tidsrommet mellom 16. september og 5. oktober 2010. Så langt det var mulig ønsket jeg å intervju informantene

¹⁵ Se side I-III i appendix for mer utfyllende informasjon om de ulike personene og organisasjonene de representerer.

mine på steder der de følte seg så komfortabel og avslappet som mulig, slik at jeg som en utenforstående skulle bli oppfattet minst mulig truende. Mitt første intervju var med Bjarte Ystebø ved Norge I Dag sitt bygg i Bergen i midten av september 2010. De resterende intervjuene ble gjennomført i begynnelsen av oktober, innenfor en og samme uke. Deretter dro jeg over til Oslo, hvor jeg først intervjuet Rustad (Document.no) i bilen hans utenfor Gardermoen flyplass. Der satt vi ansikt til ansikt i litt over halvannen time, før han kjørte meg til et nærliggende hotell. Neste dag intervjuet jeg Amundsen (FrP) og hans rådgiver ved Stortinget, før jeg dro videre og intervjuet Anfindsen (Honestthinking.org) i en liten park mellom noen høyhus. Etter dette dro jeg ned til Kristiansand, hvor Tumyr (SIAN) inviterte meg hjem til seg. Der ble jeg møtt med kaker og kaffe av hans kone. Til sist dro jeg opp igjen til Oslo for å intervju Storhaug (HRS) på hennes kontor. Jeg merket meg at samtlige av de jeg intervjuet var dyktige retorikere som mestret intervjusituasjonen meget godt.

3.4 Hvorfor supplementere med kvantitativt datamateriale og den politiske utviklingen i Vest-Europa?

I tillegg til analysen av intervjudataene i lys av mine utvalgte teoretiske perspektiver har altså oppgaven min en mindre del som omhandler kvantitativt datamateriale i form av befolkningsendringer, prognoser, mediedekning samt en del om den politiske utviklingen i Vest-Europa. Hensikten med disse forskjellige kildene har vært å benytte meg av en form for overordnet triangulering som er ment å forankre intervjusubjektenes utspill i en bredere historisk og politisk kontekst som de selv er en del av, slik Mills påpeker som essensielt. Foruten å være formet av disse ”strukturelle” og diskursive forholdene trekker jeg disse aspektene inn fordi de kan tjene til å belyse intervjusubjektene og deres organisasjoners meninger og handlinger.

3.5 Reliabilitet, validitet og forbedringspotensiale

Informantene mine kan sies å være kunnskapsrike personer med en klar innsikt i sin egen organisasjons mål og struktur samt i andre aktører og deres relasjoner innenfor feltet og det de definerer som motstandere. Som ledere, grunnleggere og representanter for sine organisasjoner er det derfor intuitivt sett en god idé å intervju dem for å få innsikt i deres mobilisering mot islam, muslimsk kultur og innvandring. I tillegg vil dette kunne gi innsikt i forhold til eventuelle opponenter, relaterte organisasjoner, begivenheter som står sentralt for deres mobilisering og for å få en innsikt i de(n) rådende diskursene som preger denne mobiliseringen. Som talsmenn for sine organisasjoner er det viktig å forholde seg til at de også er drevne retorikere med lang erfaring i å fremlegge historier om den sosiale verden i

helhetlige og overbevisende narrativer i møte med media, potensielle ”rekrutter” til sin sak, opponenter og andre eventuelle parter som forskere. Man kan argumentere for at de har en egeninteresse i å fremstille sin organisasjon og sine saker på en måte som setter de i best mulig lys. Dette vil innebære at de tjener på å undergrave potensielle innsigelser, feiltakelser og interne stridigheter. I en slik kontekst vil spørsmålet da bli om dette er en fordel eller ulempe for min forskning. Dette bringer oss videre inn spørsmål om min oppgaves *reliabilitet* og *validitet*.

3.5.1 Reliabilitet

Et reliabelt forskningsopplegg vil anvende en eller flere metoder som gir “the degree of consistency with which instances are assigned to the same category by different observers or by the same observer on different occasions” (Hammersley, 1992: 67). *Reliabilitet* har altså med hvilken kvalitet de gitte metodiske teknikkene innehar og funnene de muliggjør. Dette innebærer med andre ord at funnene som produseres ved å anvende en gitt metode er pålitelige og/eller ikke-tilfeldige. Her vil jeg trekke frem to aspekter som minsker subjektiviteten ved datainnsamlingen: for det første kan det argumenteres for at det styrker oppgavens reliabilitet at intervjuene har blitt utført med utgangspunkt i delvis strukturerte intervjuer. Med utgangspunkt i intervjuguiden ble alle informantene bedt om å snakke om flere utvalgte temaer. For det andre anvendte jeg diktafon for å kunne gjengi *nøyaktig* hva de sa og i hvilken rekkefølge de sa det. Med dette unngikk jeg selektive gjengivelser i notatform (Silverman 2006: 287). Slik kunne jeg kontinuerlig gå tilbake til det helhetlige transkripsjonsmaterialet og lydfilene, noe som var viktig gjennom hele analysearbeidet.

En mangel som kan bidra til å undergrave min oppgaves reliabilitet er det relativt beskjedne utvalget. For å styrke oppgavens reliabilitet hadde det derfor vært positivt dersom jeg hadde fått fatt i flere informanter. Derimot er aktørfeltet nokså snevert når man ser på organisasjonsbasert mobilisering mot islam, muslimsk kultur og innvandring. Her vil jeg i så måte argumentere for at jeg har fått med meg en stor andel av de relevante aktørene, noe som senere ble underbygget gjennom mine intervjuer hvor det ikke ble trukket frem særlig mange andre prominente aktører og organisasjoner som de selv visste om foruten dem jeg intervjuet. Derimot ble det klart at mange hadde relasjoner til både enkeltaktører og organisasjoner utenfor Norges grenser. Derfor hadde det vært en styrke om jeg også hadde inkludert enkelte organisasjoner som opererer i andre land i min intervjurunde. Med dette ville også oppgavens fokus ha blitt videre, noe som i seg selv ikke nødvendigvis hadde vært en fordel. Foruten dette

ville det også kreve både tid og ressurser som ikke jeg ikke har hatt til rådighet. I løpet av intervjuene og analysearbeidet ble det likevel klart at eksterne aktører var essensielle for å forstå mine informaners posisjonering og virke, noe som har bidratt til at jeg har inkludert den politiske og diskursive utviklingen i et par andre vestlige land, hvor jeg fremhever enkelte organisasjoner og enkeltaktører som mine informanter selv har snakket om.

Noe som også kan påpekes som en potensiell mangel ved min oppgave er mitt fokus på ”eliten”. Mitt datamateriale bygger på intervjuer med personer som leder, eller utgjør en del av lederskapet, i disse organisasjonene. Jeg tar altså ikke høyde for ”ordinære” medlemmer, potensielle rekrutter og observatører. På tross av dette vil jeg argumentere for at jeg favner en viss bredde, ettersom mine informanter kommer fra vidt forskjellige organisasjoner som spriker når det kommer til potensiell og faktisk innflytelse. Det kan for eksempel antas at Fremskrittspartiet, her representert av Per-Willy Amundsen, har større innflytelse til å påvirke den politiske situasjonen og dermed har mulighet til å mobilisere flere i sin kamp mot islam, muslimsk kultur og innvandring enn hva Ole Jørgen Anfindsen som leder (og eneste nåværende ”medlem” av) nettstedet Honestthinking.org har. Man kan derfor snakke om et makthierarki innad og i relasjon til ytre strukturer – som det politiske systemet og media. Videre var det et eksplisitt mål ved denne oppgaven å rette fokus mot innflytelsesrike organisasjoner – og indirekte enkeltaktører, med den antagelse om at de har større mobiliseringspotensiale og makt enn ”vanlige borgere” og potensielle medlemmer.

3.5.2 Validitet

Sier så denne analysen noe reelt om den politiske mobiliseringen og motstanden mot islam, muslimsk kultur og innvandring i Norge? Er funnene mine *valide*? Validitet vil her si i hvilken grad funnene samsvarer med den virkelige verden, om de er gyldige (Silverman, 2006: 289). For at funnene skal være gyldige må det være en overensstemmelse mellom problemstilling og metode. Nå har jeg allerede begrunnet mine metodevalg samt flere aspekter ved denne fremgangsmåten. Her vil jeg likevel fremheve et par momenter. For det første: innskrenker mine informaners egeninteresse innsikten i deres motstand og mobilisering mot islam, muslimsk kultur og innvandring? Til dette må jeg svare muligens til dels med tanke på aspekter som deres tyngde innenfor feltet, i noen tilfeller på antallet meningsfeller og graden av støtte blant ”folket”. På en annen side vil deres retoriske grep i seg selv være åpen for analyse og gi meg innsikt i deres diskursive narrativ. Deres fremstilling av situasjoner, hendelser og fenomener – enten den er fullstendig ”sannferdig” eller ei, vil være

av stor verdi ettersom en stor grad av mitt fokus er rettet mot deres meningskonstruksjon og selve budskapet de formidler. Videre har jeg opplevd mine informanter som både imøtekommande og åpen om sin egen og sin organisasjons situasjon, deres syn og deres relasjoner til andre. Dette har muliggjort en systematisk sammenligning av datamateriale, noe som er viktig for validiteten til kvalitativ forskning. Derfor er det også viktig at leseren kan følge trinnene i argumentasjonen når jeg fremsetter påstander på bakgrunn av det empiriske datamaterialet, for ”by specifying the supporting evidence and making arguments explicit, the researcher can allow readers to judge the soundness of the generalization claim” (Kvale, 1996: 233). Her spiller sitatbruken derfor en svært viktig rolle. Den hyppige sitatbruken jeg har valgt å legge til grunn for analysen av det empiriske materialet gir leseren et innblikk i ”råmaterialet”. På denne måten får en mulighet til å få et inntrykk av det man kan kalle den indre konsistensen, eller logikken, som preger denne. Nærheten til empirien er med andre ord essensiell for studiens validitet (Silverman, 2006: 289).

3.6 Forskningsetiske dilemmaer

Når en arbeider med kvalitativ data arbeider en med datamateriale om konkrete individer og organisasjoner. I mitt tilfelle er alle intervjusubjektene og deres organisasjoner en del av den offentlige sfære, hvor de selv tar en aktiv del i media og har blitt skrevet om eller benevnt av andre. Videre involverer en studie av politisk mobilisering i møte med en minoritet at jeg går inn i en opphetet og pågående debatt med usikre utfall. Før jeg beveger meg videre til kontekstkapittelet og analysen er det derfor nødvendig å ta opp sentrale forskningsetiske aspekter. Her vil jeg trekke frem fire aspekter; informantenes samtykke, spørsmål om anonymisering, eventuelle konsekvenser for meg og bekjente og videre samfunnsspørsmål.

Punkt én går på i hvilken grad informantene i et kvalitativt forskningsprosjekt er inneforstått med hva deres bidrag innebærer. Et sentralt punkt er at de ikke skal utsette seg selv for risiko og skade uten selv å være klar over dette (Silverman 2006: 318). I mitt tilfelle vil jeg argumentere for at dette er relativt greit, selv om det kan debatteres. For det første kan alle informantene betegnes som ressurssterke individer, og som jeg viser til ovenfor er de alle relativt medievanne med lang erfaring i å uttrykke sine standpunkter. I tillegg har jeg fra begynnelsen av vært fullstendig åpen om min intensjon med oppgaven, hva jeg ønsket å få ut av intervjuene og at jeg ikke ønsket å ta parti med dem eller andre i det som kan betegnes som en pågående politisk kamp. Informantene fikk tilsendt en skriftlig redegjørelse for dette, i tillegg til at jeg diskuterte prosjektet med flere av informantene på forkant. Jeg har presisert

ovenfor informantene at deltakelse er fullstendig frivillig og at de kan trekke seg når som helst. Videre har jeg sendt intervjutranskriptene til de relevante informantene i etterkant slik at de har hatt mulighet til å endre og utelukke informasjon til sitt eget forgodtbefinnende, noe et par informanter har gjort til en viss grad.

Angående punkt to om anonymisering sendte jeg de en eksplisitt forespørsel om de var villig til å stille med personnavn og organisasjonsnavn. Herunder gav alle sitt samtykke, som jeg fikk skriftlig bekreftelse på i begynnelsen av intervjusituasjonen. Også her har jeg gjort det klart at de kunne velge å trekke tilbake denne godkjennelsen hvis de så måtte ønske det. Grunnen til at jeg ikke har ønsket å operere med anonymiserte informanter og organisasjoner er at de alle, som tidligere påpekt, er aktive deltakere i den offentlige sfæren i tillegg til at man lett vil kunne identifisere de ulike organisasjonene på basis av deres utsagn og det faktum at antallet organisasjoner som er en del av dette feltet i Norge er relativt snevert. Til sist kan man finne igjen lignende utspill som de har kommet med i intervjuene på deres egne nettsider og i avisartikler. Til sammen mener jeg at disse faktorene taler mot en anonymisering på gruppenivå så vel som individnivå når det kommer til intervjusubjektene. Før prosjektet kom i gang ble både forskningsopplegg, meldeskjema og intervjuguide godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, personvernombudet for forsker – og studentprosjekter.

På tross av disse forhåndsreglene kan det tenkes at enkelte av de politiske aktørene jeg skriver om og gjør intervjuer med i etterkant vil mislike min analyse og kontekstualisering såpass sterkt at det kan ha negative konsekvenser for meg som person, eksempelvis i at de selv vil velge å skrive om meg i et negativt lys. I denne konteksten kan det også tenkes at mer marginale og høyreekstreme grupperinger eller grupperinger på motsatt ende av skalaen kommer over min oppgave og tolker den dit hen at jeg er en motstander. I en slik situasjon kan også personer i min familie og omgangskrets bli rammet. Dette har jeg forsøkt å ta grep for å sikre meg mot ved å forholde meg på en mest mulig nøytral og upartisk måte i mitt analysearbeid.

I en større samfunnsvitenskapelig og samfunnsmessig kontekst beveger jeg meg i et område som er sterkt politisert. Her kan det tenkes at personer som tilhører de grupperingene jeg fokuserer på kan bli negativt påvirket av mine funn gjennom media. Videre kan det tenkes at noen av mine funn kan bli brukt som et ledd i politiske endringer som kan ha store ramifikasjoner. Mer generelt kan det også tenkes at jeg underbygger eventuelle diskursive motsetninger ved å fokusere på motstand mot islam og muslimsk innvandring blant norske

grupperinger. Foruten at eventuelle funn eller argumenter jeg bruker omkring etniske nordmenn, muslimer, innvandrere og så videre kan bli plukket opp og brukt mot noen av partene gjennom at media sprer det så er det også teoretisk mulig at oppgaven min kan brukes på en destruktiv måte i fremtiden.

Til de siste punktene omkring egen person og samfunnsmessige konsekvenser vil jeg si at jeg ikke er av den illusjon at min masteroppgave i noen tilfeller vil være av så stor interesse eller peke på ting som er så radikale at noen av de overnevnte situasjonene vil inntreffe.

Kapittel 4: Politisk mobilisering mot islam satt i kontekst

Before you are through with any piece of work, no matter how indirectly on occasion, orient it to the central and continual task of understanding the structure and drift, the shaping and meanings, of your own period, the terrible and magnificent world of human society [in the second half of the twentieth century] – C. Wright Mills

4.1 Innledning

For å få en dypere forståelse av motstanden mot islam, muslimsk kultur og innvandring er det viktig å kontekstualisere mine intervjusubjekters utsagn i lys av større endringer i Norge og den vestlige verden for øvrig. For å gjøre dette vil jeg først ta for meg befolkningsutviklingen i Norge fra 1970 til 2009 i sammenheng med meningsmålinger hvor man har undersøkt nordmenns holdninger til innvandring og innvandrere innenfor det samme tidsrommet. Jeg vil også inkludere SSBs befolknings- og innvandringsprognose fra 2010, som strekker seg frem til 2060. Dette er relevant av to årsaker. For det første kan det fungere som et fundament for å si noe om den fremtidige politiske utviklingen i Norge. Dernest er den demografiske utviklingen i Norge av spesielt stor interesse for anti-islamske aktører ettersom de frykter en økt muslimsk innflytelse på samfunnet, noe som de også bruker for å mobilisere motstand.

Jeg vil også ta for meg den generelle medieutviklingen med tanke på dekningen av muslimer, muslimsk innvandring og kultur. Her vil jeg presentere deskriptiv kvantitativ statistikk som gir et overblikk over antallet artikler som inkluderer ett eller flere ord som blir brukt om og i sammenheng med diskusjoner om muslimer, muslimsk innvandring, kultur og islam. Her vil jeg trekke frem den såkalte karikaturdebatten for å gi et noe mer kvalitativt innblikk i en av mange debatter som det statistiske datamaterialet bygger på.

Til sist vil jeg ta for meg den politiske utviklingen og fremveksten av anti-islamske, høyrepopulistiske partier i Vest-Europa med hovedvekt på Nederland, Tyskland og England. Som våre nære naboer og politiske samarbeidspartnere er den politiske utviklingen og høyredreiningen i Vest-Europa essensiell for å gi et innblikk i den høyrepopulistiske diskursens utbredelse og gjennomslagskraft.

4.2 Demografiske forhold og innvandring til Norge

Ved inngangen til 1970 var det 59 169 registrerte innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av en total befolkning på 3 874 133, noe som tilsvarer 1,5 prosent. Innen år 2010 var den totale befolkningen steget til 4 858 199¹⁶. Av disse var den totale

¹⁶ Tallene er hentet fra følgende nettside: <http://www.ssb.no/innvbef/tab-2010-04-29-01.html> (hentet 05.02.11).

innvandrerbefolkningen bestående av førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to innvandrereforeldre steget til 552 313, noe som utgjør 11,4 prosent. Det vil si at det er omtrent ti ganger så mange innvandrere i Norge per dags dato som det var i 1970. Den største økningen av innvandrere, både ikke-vestlig og ellers inntraff i tidsrommet mellom 2000 og 2010.

Tabell 4.2.1 – Befolkningsutvikling og innvandring til Norge mellom 1970 og 2010

Årstall	Norges befolkning, i alt	Innvandrere, i alt	Afrika og Asia, inkludert Tyrkia
1970	3 874 133 (100 %)	59 196 (1,5 %)	2 723 (0,06 %)
1980	4 091 132 (100 %)	95 202 (2,3 %)	17 875 (0,4 %)
1990	4 233 116 (100 %)	168 298 (3,9 %)	62 341 (1,5 %)
2000	4 478 497 (100 %)	282 487 (6,3 %)	119 098 (2,6 %)
2010	4 858 199 (100 %)	552 313 (11,4 %)	265 891 (5,5 %)

Kilde: SSB

I tabell 4.2.1 tar jeg for meg innvandrerbefolkningen per tiår fra 1970 til 2010. Tallene er hentet fra SSB, og Asia inkluderer her Tyrkia. Her har jeg slått sammen SSBs kategorier for Asia og Afrika. Ettersom kategoriene her rommer mange forskjellige land kan de betegnes som spesielt vide. I kategorien Asia og Afrika finner vi for eksempel regioner og land med særegne og store kulturelle forskjeller som Irak, Pakistan, Vietnam, Somalia og Nigeria. Her opererer jeg med en kategori for det totale antallet innvandrere og en kategori for innvandrere fra Afrika og Asia. Jeg har valgt å trekke frem den siste kategorien ettersom det er land fra disse regionene som er mest relevant i denne konteksten. Dette er fordi det er innvandrere fra disse regionene som blir problematisert av aktører som er mot islam og muslimsk innvandring. De resterende innvandrerne kommer fra Vest- og Øst-Europa, Nord- og Sør-Amerika og Oseania. Disse innvandrerne blir problematisert i langt mindre grad, delvis fordi at de ikke skiller seg så markant ut i form av etnisitet, kultur og religion.

Som vi ser fra denne tabellen har antallet innvandrere steget gradvis over fra 1970-tallet og fremover, med en nokså stor stigning fra 90-tallet og frem til i dag. Samtidig ser vi at innvandrere fra regionene Afrika og Asia har steget nokså raskt. I 1970 kan vi se at det var 2 723 innvandrere fra Afrika og Asia i Norge, noe som tilsvarte 0,06 prosent av den totale befolkningen. Innen utgangen av 1990 utgjorde de 1,5 prosent av befolkningen, prosentvis den samme mengden som det totale antallet innvandrere utgjorde i 1970. Hvis vi hopper frem til 2010 hadde antallet innvandrere fra disse regionene økt til 265 891, noe som tilsvarer 5,5 prosent av Norges totale befolkning. Dette betyr at første og andregenerasjonsinnvandrere fra disse regionene utgjorde like under halvparten av Norges innvandrerbefolkning i 2010. Den største enkeltgruppen av innvandrere fra disse regionene kommer fra Pakistan, etterfulgt av Irak og Somalia. Alle tre av disse landene har en muslimsk majoritetsbefolkning. Totalt sett er de tre største innvandrernasjonalitetene per dags dato polakker, pakistanere og svensker (SSB, 2011).

4.3 Norske verdier

I en holdningsundersøkelse fra 2009 ble respondentene spurt om det eksisterte noen grunnleggende norske verdier, noe nesten 80 prosent mente at det gjorde¹⁷. Videre svarte nesten 70 prosent at de norske verdiene og de ikke-vestlige innvandrernes verdier er svært forskjellige. 40 prosent mente at innvandringen utgjorde en alvorlig trussel mot et felles norsk verdigrunnlag.

I spørsmål om spesifikke verdier ble respondentene spurt hvorvidt følgende verdier kjennetegner det norske samfunnet: demokrati, ytringsfrihet, likestilling, fellesskapstanken, religionsfrihet, like muligheter for alle, den norske grunnloven, rettferdighet, solidaritet med de svake, den kristne formålsparagrafen, toleranse for forskjellighet, velferdsstaten og ekteskapet som hellig.

En overveiende majoritet av respondentene mente at ytringsfrihet i svært stor eller stor grad var en sentral verdi som kjennetegner det norske samfunnet, med en total på omtrent 96 prosent. Dette ble tett etterfulgt av demokrati, den norske grunnloven, religionsfrihet og velferdsstaten. Derest kom likestilling mellom kjønnene, hvor 29 prosent mente at det kjennetegner det norske samfunnet i svært stor grad og 64 prosent mente at det var en verdi

¹⁷ Tallene er hentet fra IMDi-rapport 4-2010: Integreringsbarometeret 2009. Holdninger til innvandring, integrering og mangfold, utført av Synovate (MMI). Nettoutvalget er på 1331 personer 15 år og eldre, trukket fra Folkeregisteret og supplert fra TNS Gallups respondentpanel. Endelig svarprosent er 44.

som kjennetegnet det norske samfunnet i stor grad. Nederst på listen kom den kristne formålsparagrafen, toleranse for forskjellighet og at ekteskapet er hellig med en oppslutning på henholdsvis 9, 8 og 7 prosent som mente at det kjennetegner det norske samfunnet i svært stor grad.

4.4 Holdninger til innvandrere og muslimer

På en generell basis viser undersøkelser at folk har blitt mer positive til innvandrere nå enn hva man var tidligere. Tallene nedenfor er hentet fra undersøkelser utført av SSB i deres årlige holdningsundersøkelser, hvor de har stilt de samme spørsmålene fra 2002 og frem til i dag¹⁸. På spørsmål om innvandrere flest utgjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv sa 66 prosent seg helt eller nokså enig i 2002, mens 78 prosent sa seg helt eller nokså enig i 2010. På spørsmål om innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge svarte henholdsvis 63 prosent seg helt eller nokså enig i 2002, mens dette hadde endret seg til 72 prosent i 2010. På spørsmål om innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene sa henholdsvis 41 prosent seg helt eller nokså enig i 2002 kontra 29 prosent i 2010. Dette er en nedgang på 12 prosentpoeng, noe som kan betegnes som markant. Samtidig er det viktig å understreke at positive holdninger til innvandrere ikke er ensbetydende med positive holdninger til alle innvandrergruppene, herunder ikke-vestlige innvandrere generelt og muslimer spesielt. Ettersom nesten halvparten av dagens innvandrere er ikke-vestlige kan man derimot tolke det slik at nordmenns oppfatning av disse også har blitt mer positive. Dette korrelerer også med en økt frekvens av kontakt med innvandrere. Mens 71 prosent av respondentene svarte at de sjeldent eller aldri hadde kontakt med innvandrere i 1983, så hadde dette tallet sunket til 39 prosent i 2003 og videre ned til 28 prosent i 2009¹⁹.

Hvis vi ser på nordmenns holdninger til muslimer og islam ser vi også tegn til en generell endring i positiv retning. Mens 14 prosent av respondentene svarte at de likte/mente det var riktig at vi har fått muslimske trossamfunn i Norge i 1993 kontra 49 prosent som mislikte/mente at det var galt, så hadde dette endret seg til henholdsvis 27 og 39 prosent i 2009. Dette er en respektiv økning i andelen som ser positivt på muslimske trossamfunn på 13, og en nedgang i andelen som mislikte det på 10 prosent.

¹⁸<http://www.ssb.no/innvhold/tab-2010-12-13-01.html> (hentet 13.01.11).

¹⁹ Tallene er hentet fra funn presentert av Norsk Monitor, som har utført holdningsundersøkelser basert på dette og andre spørsmål annethvert år fra 1993 og frem til i dag. URL: <http://www.synovate.no/?s=919/0> (hentet 17.01.11).

Fra 2005 til 2009 har Synovate i regi av IMDi spurt om verdiene innenfor islam er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet²⁰. I 2005 svarte 36 prosent at de stort sett ikke var forenlige, kontra 29 prosent i 2009, noe som er en nedgang på 7 prosent. Videre svarte 36 prosent at verdiene innenfor islam er delvis forenlige i 2002, mens 43 prosent svarte det samme i 2009. Andelen som svarte at verdiene innenfor islam ikke er forenlige i det hele tatt har derimot vært nokså stabil, på henholdsvis 22 prosent i 2005 og i 2009. I likhet med det øvrige spørsmålet om synet på etableringen av muslimske trossamfunn ser vi en utvikling som tenderer mot mer positive holdninger til islam og muslimer. Derimot viser tallene at det er en stor andel av den norske befolkningen som er negativ. Dette viser seg når man ser på hvor mange som er for å stanse eller begrense innvandringen av muslimer til Norge. På spørsmål om dette svarte litt over halvparten av respondentene i 2009 at de var helt eller delvis for å begrense innvandringen av muslimer. Videre var litt under 40 prosent helt eller delvis av den oppfatning at muslimenes tilstedeværelse i Norge gjør at de føler seg fremmed i eget land. Disse funnene samvarierer ganske tett med antallet som mener at innvandring utgjør en alvorlig trussel for de norske verdiene (ytringsfrihet, demokrati, likestilling med flere). Dette kan tyde på at det er "muslimske" verdier og innvandring som blir ansett som den største trusselen²¹.

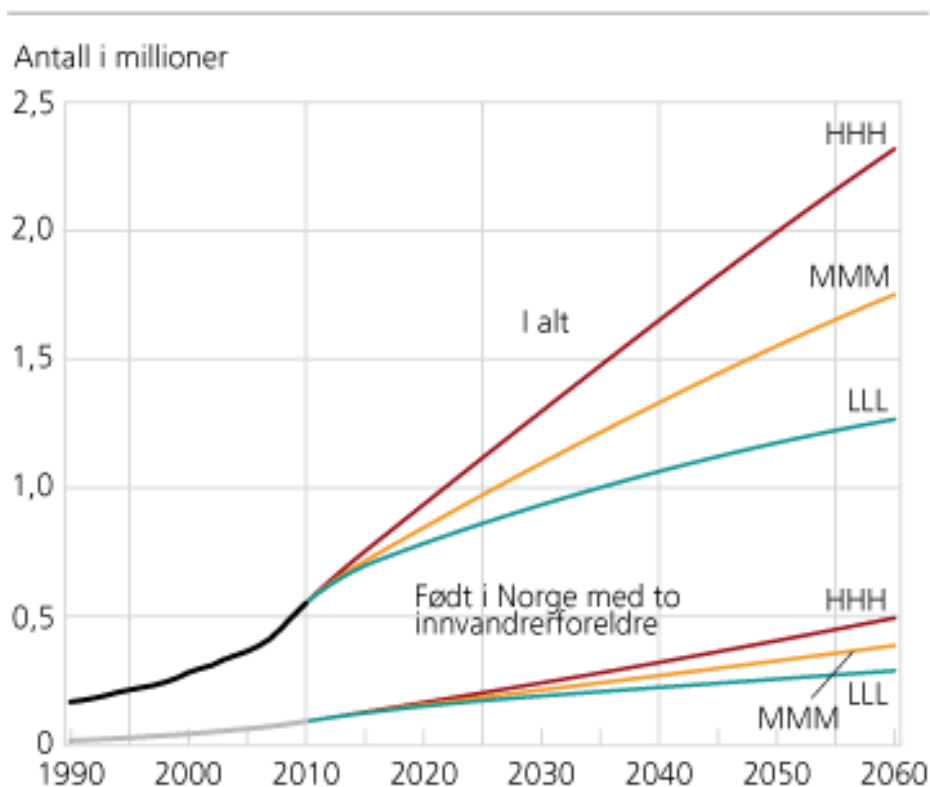
4.5 Befolkningsframskrivinger

I 2010 utgav Statistisk Sentralbyrå (SSB) en befolkningsframskriving fra 2010 til 2060, med tre alternative prognoser; et alternativ for høy vekst, middels vekst og lav vekst. Det er stor variasjon mellom de forskjellige alternativene, noe som skyldes usikkerheten med å predikere befolkningsutviklingen grunnet mulige politiske endringer, fødsels- og dødsrate samt innvandringsraten. Her velger jeg å trekke frem prognosen som viser antallet innvandrere og barn født i Norge med to innvandrerforeldre. Grafen nedenfor viser tre alternative rater for den totale innvandringsbefolkningen (1. og 2. generasjonsinnvandrere) og antall barn født i Norge med to utenlandske foreldre (2. generasjonsinnvandrere)²².

²⁰ Se forrige fotnote på siden ovenfor.

²² http://www.ssb.no/omssb/kurs_seminar/folkfram_2010.pdf (hentet 19.02.11).

Figur 4.5.1 – Samlet antall innvandrere og personer født i Norge med utenlandsk fødte foreldre

Kilde: SSB 2010.

Den røde, gule og turkise streken symboliserer her de tre respektive alternativene; lav (L), middels (M) og høy (H). Som man ser gjøres det ikke noen skiller mellom innvandring fra ulike land og regioner i denne modellen. SSB prognostiserer en samlet befolkningsvekst mellom cirka 1 og 3,2 millioner, med en total befolkning på alternativt 5,8, 7 og 8,3 millioner innen 2060²³. Av disse er det forventet at det totale antallet innvandrere (1. og 2. generasjon) vil ligge på mellom 1,5 millioner og 2,3 millioner. Dette vil si at innvandrere vil utgjøre mellom 22 prosent og 28 prosent av den totale befolkningen, noe som er langt høyere enn dagens rate. Dette kan tenkes å bidra til en videre polarisering dersom de anti-islamske aktørene får gjennomslag for sine synspunkter. Disse prognosene brukes antageligvis allerede for å mobilisere norske borgere til å stoppe innvandringen fra ikke-vestlige land.

4.6 Tendenser i norske medier

For å få et generelt overblikk over utviklingen de senere årene mener jeg det er sentralt å inkludere mediernes dekning av islam og muslimer. De tradisjonelle massemediene (aviser, tv og radio) er viktige aktører ettersom de når ut til en majoritet av den norske befolkningen og dermed har muligheten til å påvirke folks holdninger. Dette gjør de også til viktige

²³ <http://www.ssb.no/folkfram/> (hentet 12.02.11).

formidlingsplattformer for å mobilisere mot muslimer og den muslimske innvandringen. For å undersøke hvorvidt min antagelse om at medias dekning av temaet har økt de siste årene konstruerte jeg en deskriptiv statistikk ved å bruke Atekst sitt analyseverktøy²⁴. Atekst er en database som samler inn publiseringer fra norske aviser, nettaviser, tv og radio. Her valgte jeg ut nasjonale og regionale aviser som medium i tidsrammen 2000-2010. Jeg valgte aviser ettersom det er det eneste mediumet man kan få et noenlunde fullstendig og kvantifiserbart overblikk over. Videre har jeg valgt regionale og nasjonale aviser ettersom de når ut til store deler av befolkningen og derfor også skriver om temaer som de mener er relevante og salgbare til et større publikum. Parallelt med at media bidrar til å sette agendaen vil de også forsøke å speile folks interesser ettersom de er avhengige av salg for å generere økonomisk profitt.

Den følgende deskriptive statistikken er bygget på antall artikler som inkluderer ett eller flere ord som jeg har valgt ut for å få med så mange artikler som mulig omkring islam og muslimer, både i Norge og ellers. Som et ledd i denne prosessen valgte jeg begreper som i seg selv kan sees som nøytrale, men som kan ilegges både positiv og negativ valør.

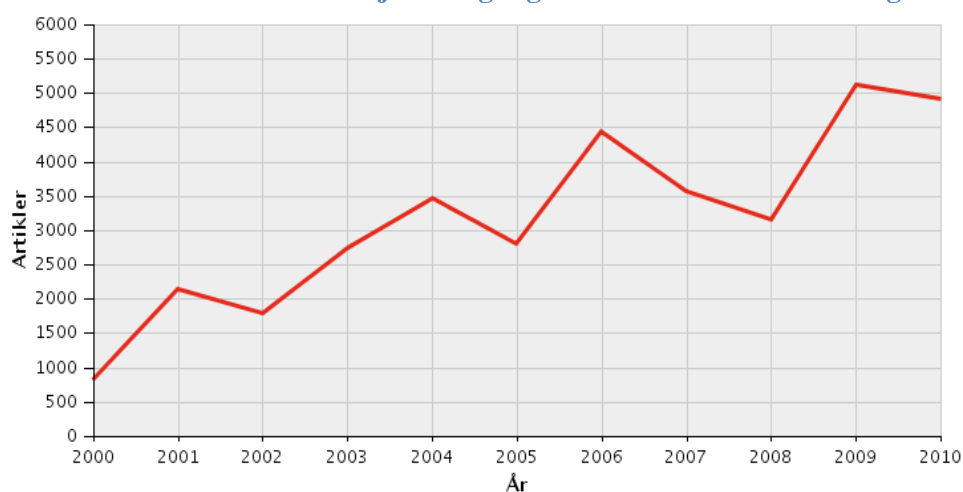
For å favne så vidt som mulig lagde jeg en liste av ord som jeg har observert at har blitt brukt i artikler om muslimer og muslimsk kultur i relasjon til andre temaer, som for eksempel norsk og internasjonal politikk eller nordmenns holdninger og syn. Ordene jeg valgte er som følger: *Islam, muslim, hijab, burka, niqab, moské, Allah, muhammedaner, jihad, hellig krig, snikislamisering, islamisering, og Eurabia*.

Ved å bruke disse søkeordene kom det totale antallet artikler på 34 932. De første begrepene er ord som generelt sett ikke nødvendigvis har en direkte kobling mot kritikk av islam og muslimer, mens begreper som islamisering, Eurabia og hellig krig ofte blir brukt for å belyse/skape frykt for islam og den økende andelen muslimer i Norge og Europa av ”høyrenasjonalistiske” aktører. Islamisering/snikislamisering er for eksempel et begrep som i en norsk kontekst først ble anvendt av Per-Willy Amundsen og Siv Jensen fra FrP for å omtale det de ser på som en økende tilrettelegging for muslimske skikker og normer på bekostning av det bestående og ”norske”. Eurabia er et begrep som brukes for å tegne et bilde av en fremtid, enten nær eller fjern, hvor muslimer er i flertall og muligens har overtatt makten – et scenario hvor islamiseringen har gått så langt at det er en direkte trussel mot etniske nordmenn og andre europeeres kultur, skikker og nåværende lover.

²⁴http://www.retriever.no/tjenester/research.html?gclid=CPKuq-3FtacCFQK-zAodBSZh_g (hentet 24.01.11).

Selv om statistikken gir oss et innblikk i antallet artikler publisert, sier den ingenting om innholdet i selve artiklene foruten at de inneholder ett eller flere av de ordene jeg har sett på som relevant. Derfor kan man heller ikke si noe om dekningen har endret seg over tid med tanke på om den har vært positiv, nøytral eller negativ ovenfor islam, muslimer eller forhold som relateres til media og/eller nordmenns syn. Videre vil tallene antageligvis inkludere et nokså stort antall artikler som ikke er relevante, og/eller bare inkluderer en til et par setninger relatert til de utvalgte ordene. Under følger en graf av den samlede dekningen i de utvalgte avisene mellom 2000 og 2010.

Figur 4.6.1 – Antall artikler fra nasjonale og regionale aviser mellom 2000 og 2010 per år.

Som man kan se har det vært en relativt rask stigning i antall artikler som omhandler eller nevner islam og muslimer. Det samlede antallet av relevante artikler publisert som berørte temaer relatert til islam og muslimer økte 815 i 2000 til 2132 i 2001, noe som er over en dobling i omfang. Økningen i 2001 kan delvis tilskrives terrorangrepene mot USA den 11. september 2001, hvor medlemmer av en terrorcelle fra Al-Qaida tok livet av over 3000 mennesker i det som var det første utenlandske angrepet på amerikansk jord siden bombingene av Pearl Harbour under den 2. verdenskrig. Terroranslaget mot USA ledet opp til invasjonen av Afghanistan det samme året, og starten på “krigen mot terror”. Dette førte til et skifte i USAs og Europeisk politikk hvor den islamske verden i økende grad ble sett på som en trussel mot Vesten.

Hvis man deler grafen inn i kvartaler fremfor år får man en mer presis fremstilling som tegner et tydelig bilde av akkurat når det foreligger en stor økning i antall artikler omkring islam og muslimer. Dette gjør det mulig å gå inn på tekster innenfor det relevante tidsrommet for å se akkurat hva det ble skrevet om.

Figur 4.6.2 – Kvartalsvis inndeling av artikler fra regionale og nasjonale aviser mellom 2000 og 2010

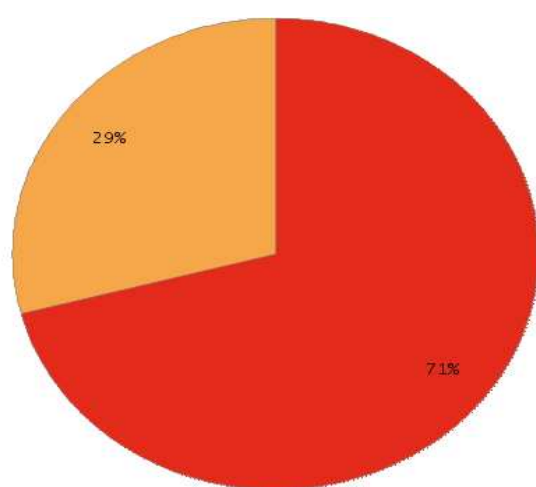

Også den kvartalsvise inndelingen viser at det har vært en relativt jevn økning i antall artikler som er om temaer relatert til islam og muslimer. Det som derimot blir svært tydelig er at det er nokså store svingninger som reflekterer politiske hendelser og nye diskursive utviklinger. Ved å søke etter tekster innenfor den spesifikke tidsperioden avdekket jeg at den store økningen i 2001 inntraff på grunn av terroranslagene mot USA, som tidligere antatt. Deretter ser vi en nedgang, men antallet publiserte artikler synker ikke ned til nivået vi ser i 2000. Utover 2002 ser vi at antall artikler tiltar frem til 2004, året da Al-Qaida tok på seg skylden for tog bombingene i Madrid som tok livet av 192 mennesker. Igjen er nivået nesten like høyt som i slutten av 2001. I slutten av 2005 ser vi nok en markant økning som vedvarer inn i begynnelsen av 2006. Ved å gå inn på artikler fra dette tidsrommet fant jeg at en stor andel var relatert til debatten omkring Muhammed karikaturene som ble publisert i den danske avisen Jyllandsposten i 2005, og som senere utløste store demonstrasjoner i mange muslimske land.

Den markante økningen i antallet artikler som inneholder ett eller flere av ordene jeg inkluderte rundt datoene hvor terrorhandlinger har blitt begått gir en klar indikasjon på at en stor andel av det som blir skrevet av enten 1) benevner, 2) refererer til eller 3) er om muslimer og islam i norsk presse er artikler om forhold i andre land, knyttet opp mot “krigen mot terror” som ble startet av USAs daværende president George Bush i 2001. Selv om terrorhandlingene kan forklare de markante økningene i enkelte perioder vil det ikke bety at den generelle økningen er direkte tilknyttet disse. Som vi ser daler antallet artikler en liten periode etter slike hendelser, for som regel å stabilisere seg på et høyere nivå enn tidligere.

Den generelle økningen i etterkant av en større begivenhet kan reflektere en økt grad av problematisering av muslimsk kultur i møte med norske verdier og normer – eksempelvis debatten omkring bruken av hijab og slør som har pågått de siste årene. I 2009 ser vi den største økningen i antall publiserte artikler. Dette året ble det publisert 4920 artikler relatert til mine søkeord. Dette kommer av den opphetede debatten som tok til etter at Siv Jensen gikk ut med bemerkninger om en tiltakende snikislamisering av Norge. Dette er den første gangen vi ser en såpass markant økning i antall artikler som er relatert til en nasjonal debatt og ikke hendelser som har funnet sted i andre land.

Figur 4.6.3 – Artikkelfordeling mellom nasjonale og regionale aviser, 2000-2010.

Rødt symboliserer her rikspresen mens gult symboliserer regionaviser. Hvis vi ser på fordelingen av artikler mellom rikspresen og regionaviser ser vi at 71 prosent ble publisert i rikspresen. Dette kan blant annet ha sammenheng med at rikspresen er situert i Oslo, hvor en klar majoritet av den muslimske befolkningen bor. Videre dekker rikspresen internasjonale nyheter i større grad en regionale

aviser.

Ved å selekttere enkeltaviser fant jeg at Aftenposten var den avisen som hadde publisert flest artikler som inkluderte de relevante søkeordene, med et totalt antall artikler på 7819 fra mellom 2000 og 2010. Aftenposten ble etterfulgt av de nasjonale avisene Dagbladet og Klassekampen med 4246 og 3946 artikler. Deretter kom den regionale avisen Stavanger Aftenblad etterfulgt av VG, Adresseavisen, Vårt Land og Bergens Tidende. Disse tallene blir presentert i tabellen nedenfor.

Tabell 4.6.1 – Dekning per aviskilde fra 2000 til 2010

Aviser	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Total
Aftenposten	317	701	561	746	831	547	937	697	654	928	900	7819
Dagbladet	131	295	270	312	483	336	532	447	430	572	438	4246
Klassekampen		261	243	273	338	305	510	415	395	629	577	3946
Stavanger Aftenblad				331	428	372	451	245	245	314	352	2738
VG	103	265	204	248	266	216	279	206	222	306	374	2689
Adresseavisen	74	250	190	278	270	194	290	289	209	348	255	2647
Dagsavisen			102	181	258	274	323	276	156	503	452	2525
Bergens Tidende	130	236	134	226	278	187	267	269	160	417	203	2507
Vårt Land								169	277	407	475	1328
Nordlys	39	93	64	48	72	56	141	71	124	155	351	1214
Morgenbladet				54	200	111	247	134	99	171	197	1213
Fædrelandsvennen						170	285	208	61	113	207	1044
Dagens Næringsliv	21	31	25	37	39	31	87	60	40	69	72	512
Nationen						3	96	80	54	122	40	395
A-magasinet									23	59	27	109
Total	815	2132	1793	2734	3463	2802	4445	3566	3149	5113	4920	34932

Kilde: Retriever

Innenfor dette feltet er striden omkring publiseringen av Muhammed karikaturene en av de mest prominente debattene i Norge og Vest-Europa i nyere tid. I de påfølgende avsnittene vil jeg trekke frem denne debatten som en sentral case for å belyse den økende dekningen av temaer relatert til islam og muslimer i Norge, samt noe om de sentrale aktørene og diskursive skillelinjer som ble underbygget underveis.

4.7 Karikaturdebatten

Den 30. september 2005 trykket Danmarks største avis Jyllands-Posten tolv Muhammed-karikaturer av profeten Muhammed. Til sammen publiserte de 12 ulike tegningene av en mer eller mindre provoserende art, blant annet en tegning av Muhammed med en bombe i turbanen. Begrunnelsen for publiseringen av karikaturene hadde sitt utgangspunkt i at forfatteren Kåre Bluitgen hadde problemer med å finne illustratører til sin barnebok om Muhammed (Kapelrud, 2008).

I løpet av november 2005 fikk karikatsaken større oppmerksomhet i muslimske land, deriblant i Egypt hvor regjeringen spilte en ledende rolle (Hjärpe, 2006: 165). Dette førte blant annet til en handelsboikott av danske varer. Den 9. januar 2006 publiserte den norske,

kristenkonserverne avisen Magazinet i regi av Vebjørn Selbekk en gjengivelse av tegningene. Kort tid etter begynte konflikten å eskalere.

En lang rekke aktører, da spesielt i Midt-Østen gikk ut og fordømte publiseringen av karikaturene som blasfemi mot profeten Muhammed. Den 4. februar 2006 ble den danske ambassaden i Damaskus satt i brann etterfulgt av den norske ambassaden samme kveld (Dagens Næringsliv, 4. februar 2006). De neste dagene var det store demonstrasjoner i en hel rekke muslimske land – heriblant Tyrkia, India, Iran, Irak, Syria, Indonesia og Afghanistan. Demonstrantene ropte slagord mot Norge, Danmark og USA. Demonstrasjonene bredte seg videre til Nord- og Øst-Afrika, samt forskjellige deler av Asia og i enkelte europeiske land. For første gang skulle det norske flagg bli brent i utenlandske demonstrasjoner.

Den voldsomme reaksjonen i muslimske land fikk en massiv dekning i norske og vestlige medier. I et intervju i VG den 6. februar 2006 entret Stoltenberg den opphetede debatten, hvor han tok avstand fra publiseringen av karikaturene som en destruktiv akt: ”Det som er farlig i denne typen situasjoner, er at ytterliggående folk bruker en gal handling til å rettferdiggjøre en annen gal handling” (VG, 02.06.06). I intervjuet minner også Jens Stoltenberg VG om at Norge har en blasfemiparagraf.

Generalsekretæren i det norske Presseforbundet Per Edgar Kokkvold var en av de mest innflytelsesrike aktørene som gikk ut og forsvarte publiseringen av karikaturene (Kapelrud, 2008). Kokkvold gav støtteerklæringer til Magazinet på bakgrunn av det han så på som en urettmessig behandling av Magazinet redaktør, Vebjørn Selbekk. Kokkvold kritiserte blant annet regjeringen for å ha gått ut mot Selbekk. Også i forordet til Selbekks bok *Truet av islamister* fra 2006 retter han skarp kritikk mot både regjeringen og journalister:

(H)vor var de da den norske stat gjorde Vebjørn Selbekk til syndebukk, da den norske regjering fortalte verden at bare et lite, fundamentalistisk kristent blad hadde trykket Muhammed-tegningene? Hvorfor var de så himmelropende tause? Hvorfor lot de statsmakten marginalisere Magazinet? Og om det så skulle være slik at redaktør Selbekk er liten og sær, er det ikke nettopp da at ytringsfrihetens forkjempere burde ha kommet ham til unnsetning? (Kokkvold i forordet i Selbekk 2006: 17)

Her antyder Kokkvold at det var frykt som var hovedårsaken til tausheten omkring syndebukkstemplingen og marginaliseringen av Selbekk og Magazinet. Frykt for *hvem* og

hva? Foruten Kokkvold gikk også samtlige av mine informanter ut med støtteerklæringer til Selbekk.

Under vil jeg ta for meg fremveksten til den anti-islamske høyresiden og den påfølgende utbredelsen av den anti-islamske sivilisasjonsdiskursen i Europa de siste tiårene, ettersom de har mye å si for den politiske diskursen i norsk sammenheng. Videre fungerer de både som inspirasjonskilder og potensielle samarbeidspartnere for enkelte av de aktørene som jeg fokuserer på, heriblant FrP og KrF. Partiene er sentrale aktører ettersom de har en *de facto* mulighet for å få direkte gjennomslag for sine synspunkter i form av lovendringer.

4.8 Høyresiden i Europa og USA – Islam(isme) som hovedfiende

I det siste tiåret har vi sett en sterk økning i tilslutningen til høyrepopulistiske partier i de fleste europeiske land. Oppslutningen rundt høyrepopulistiske partier i Vest-Europa økte fra 2.2 prosent i 1985 til 8.5 prosent i 2006 (Ellinas, 2009: 5). I en rekke land har de en høyere oppslutning, deriblant Østerrike, Belgia, Danmark, Frankrike, Italia, Sveits og Norge. Også der hvor høyrepopulistiske partier har fått liten oppslutning har deres ideer hatt stor politisk innflytelse, spesielt når det kommer til innvandring og kriminalitet (ibid). Mange av de nye partiene er sterkt avhengig av media for å formidle sitt budskap siden de ikke har de samme partiressursene til rådighet (ibid: 3). Fokuset på nasjonalisme er muligens det klareste fellestrekket blant de høyrepopulistiske partiene som har vokst frem de siste tiårene (ibid: 9). Ellinas påpeker at det ikke er noen andre ”politiske familier” som i så stor grad vektlegger staten i samsvar med nasjonen, borgerskap med etnisitet og *demos* med *ethnos* (ibid: 10). Dette underbygger en retorikk som vektlegger kulturell homogenitet og beskyttelse av kulturell egenverdi som sees på som særegen for nasjonen og folket (ibid: 10). I så måte har det vært en økende agitering mot ikke-vestlige innvandrere og muslimer. Parallelt med dette vektlegger de fleste partiene det liberale og pluralistiske demokratiet og de underliggende prinsippene for universalisme og individualisme (Minkeberg & Schain, 2003: 162- 163).

I et forsøk på å gi et overblikk over utviklingen i Europa og Amerika vil jeg trekke frem Nederland som en spesielt sentral case og arnestedet for mye av den retorikken nå dominerer blant høyrepopulister og som har fått stor gjennomslagskraft i massemedia. Videre vil jeg trekke frem den nyere politiske utviklingen i Tyskland, Storbritannia og USA – som tre av de største og mest innflytelsesrike landene i Vesten. Felles for Tyskland og Storbritannia som i de fleste europeiske land er en økende innflytelse fra den politiske høyresiden og en adopsjon av deres retorikk, da spesielt fra Nederland. Dette innebærer blant annet en uttalt skepsis mot

innvandring, islam og multikulturalisme. I USA har vi bevitnet den raske fremveksten av Tea Party-bevegelsen i kjølvannet av finanskrisen og presidentvalget i 2008, hvor demokratenes kandidat Barack Hussein Obama vant. I likhet med de høyrepopulistiske partiene i Europa er de nasjonalistiske i sin retorikk og svært negativ til islam og ikke-vestlig innvandring, selv om bevegelsens hovedfokus er innskrenking av den føderale staten, skatter og reguleringer.

4.8.1 Pim Fortuyn og Nederland – fra etniske innvandrere til muslimer

De høyrepopulistiske partiene i Europa har fått en stadig større oppslutning og diskursiv gjennomslagskraft parallelt med, og muligens delvis på grunn av, et skifte i fokus fra innvandring generelt til spesifikk motstand mot muslimer og muslimsk innvandring. Den politiske utviklingen i Nederland gir et godt bilde av utviklingen, hvor mye av det diskursive fundamentet for de senere angrepene mot idéen om det multikulturelle samfunnet og islam ble lagt og for alvor skjøt fart. I boken "The Assassination of Theo Van Gogh: From Social Drama to Cultural Drama" utgitt i 2008 viser Ron Eyerman hvordan dette har utviklet seg og hvilke implikasjoner dette har hatt for forståelsen av nederlandsk identitet og synet på muslimsk innvandring. Eyerman fremhever tre sentrale aktører i mobiliseringen mot islam og muslimsk innvandring i Nederland: sosiologen, forfatteren og politikerens Pim Fortuyn, den somaliske flyktingen, statsviteren og politikerens Ayaan Hirsi Ali, samt forfatteren og filmregissøren Theo van Gogh. Foruten disse vil jeg også trekke frem politikerens Geert Wilders som har blitt en av de mest sentrale aktørene i de siste årene. Som nevnt ovenfor er fremveksten til den anti-islamske "høyresiden" i Nederland er en spesielt interessant og relevant case ettersom det var her de for alvor først slo gjennom og ble en del av det politiske *etablissementet*. Uten at det foreligger klare studier som bekrefter dette, har deres økende makt og diskursive gjennombrudd antageligvis bidratt til å spre og legitimere lignende retorikk i mange andre europeiske stater på 2000-tallet og frem til i dag.

Som en tidligere kolonimakt repatrierte Nederland et stort antall borgere som tidligere bodde i koloniene mellom 50 og 70-tallet. Parallelt med dette økte innvandringen fra tidligere kolonier og land i Nord-Afrika og Midtøsten betraktelig – primært muslimske land som Marokko, Tyrkia og Pakistan. Mot slutten av 80-tallet og fremover økte fokuset på kriminalitet begått av innvandrere i media og politikken. Her ble den marokkanske befolkningen fremhevet som spesielt problematisk. I 1997 kom den tidligere professoren i sosiologi Pim Fortuyn ut med boken "The Islamization of our culture: Dutch identity as foundational" (ibid: 103). Fortuyns argumenter var forankret i Bernard Lewis' syn på islam som en hovedutfordring for Vesten, artikulert i artikkelen "The Roots of Muslim Rage" fra

1990 og Samuel Huntingtons teori om sivilisasjonskonflikt som det kommende dominerende paradigmet, publisert i 1993 i det anerkjente tidsskriftet *Foreign Affairs* under tittelen "The Clash of Civilizations?". Huntington så på den muslimske sivilisasjonen som en av de største utfordringene for det han betegnet som den vestlige sivilisasjonen, blant annet fordi de hadde et fundamentalt ulikt syn på menneskerettigheter. Som Eyerman viser, ble Fortuyns budskap etter terrorangrepene mot USA den 9. september 2001 tatt opp og videreformidlet av massemedia i en stor skala.

I 2002 stiftet Pim Fortuyn partiet Pim Fortuyn List (PFL), som blant annet fremmet en langt strengere innvandrings- og asylpolitikk, full stans i innvandringen fra muslimske land og assimilasjon fremfor integrasjon. I et intervju med den nederlandske avisen *Volkskrant* ble Fortuyn spurt om hvorfor han hatet islam, hvorpå han svarte følgende:

I don't hate Islam. I consider it a backward culture. I have travelled much in the world. And wherever Islam rules, it's just terrible. All the hypocrisy. It's a bit like those old reformed Protestants. The Reformed lie all the time. And why is that? Because they have standards and values that are so high that you can't humanly maintain them. You also see that in that Muslim culture. Then look at the Netherlands. In what country could an electoral leader of such a large movement as mine be openly homosexual? How wonderful that that's possible. That's something that one can be proud of. And I'd like to keep it that way, thank you very much (*Volkskrant*, 09.02.02)²⁵.

Fortuyns argumentasjon befestet idéen om at islam representerte en sivilisasjon som truet den nederlandske identiteten. Som en del av den vestlige sivilisasjon ble nederlandsk kultur representert som en helhetlig enhet med fire sentrale elementer: individuelt fremfor kollektivt ansvar, separasjon mellom kirke og stat, respekt mellom kjønnene og mellom voksne og barn (Eyerman, 2008: 104). Den 6. mai samme år ble Pim Fortuyn drept av en nederlander. I rettsaken mot ham hevdet han at han gjorde det på vegne av muslimene i landet. En uke etter at Fortuyn døde fikk partiet hans en oppslutning på 24 prosent i valget og 26 plasser i det nederlandske parlamentet (ibid: 45). Dette bidro til et fundamentalt skifte i den politiske sammensetningen i Nederland som tidligere hadde vært dominert av relativt stabile koalisjonsregjeringer mellom kristendemokratene i partiet CDA og det sosialdemokratiske

²⁵<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2824/Politiek/article/detail/611698/2002/02/09/De-islam-is-een-achterlijke-cultuur.dhtml> (hentet 24.12.10)

arbeiderpartiet (PVDA). Inntoget til Fortuyns parti førte til at debatten omkring islam, innvandring og multikulturalisme inntok en sentral plass i den politiske diskursen (ibid).

4.8.2 Theo Van Gogh – en martyr

Den 2. november 2004 ble den nederlandske filmregissøren Theo van Gogh drept i sentrum av Amsterdam²⁶. Etter å ha drept van Gogh festet morderen et skriv på kroppen hans med en kniv. Skrivet var en anklage mot Vesten, adressert til den nederlandske politikeren og somaliske flyktningen Ayaan Hirsi Ali. Morderen ble identifisert som Mohammed Bouyeri, en 26 år gammel nederlandsk-marokkaner. Senere ble han koblet til den islamistiske organisasjonen Hofstad Network. Den 26. juli 2005 ble Mohammed Bouyeri dømt til livsvarig fengsel uten muligheter for løslatelse.

Mordet av van Gogh bidro til en ytterligere polarisering i debatten omkring islam og muslimers posisjon i det nederlandske samfunnet. Aviser og høytstående medlemmer av den nederlandske regjeringen gikk ut og sa at landet var i krig (Eyerman, 2008: 104). Like etter mordet ble en rekke moskéer utsatt for vandalisme. Videre ble det innrapportert 106 voldelige angrep mot muslimer innenfor den samme måneden som van Gogh ble drept. Balkenende, den daværende statsministeren gikk ut og kalte van Gogh for ”a champion of freedom of expression” (ibid: 46). Den påfølgende dagen holdt regjeringen en pressekonferanse i bydelen Muhammed Bouyeri vokste opp i. Med dette skiftet mye av medias fokus fra drapet som en enkelthendelse over på muslimer som gruppe, hvor mange gikk ut og krevde at muslimer måtte ta aktiv avstand fra mordet. I følge Eyerman ble mordet av Theo van Gogh forklart innenfor tre sentrale rammeverk: 1) som et angrep på ytringsfriheten, 2) som en del av en sivilisasjonskonflikt, krigen mot terror og islamsk jihad og 3) et eksempel på en feilet integrasjonspolitik (ibid: 51).

4.8.3 Hirsi Ali – den frafalne muslimen

Ayaan Hirsi Ali var og er en av de mest sentrale personene på den politiske høyresiden som mobiliserer mot islam og muslimsk innvandring i en kontekst av sivilisasjonskonflikt, både i Nederland og internasjonalt. I tråd med Fortuyn og van Gogh betegnet hun islam som en ”backward civilization”, det vil si en utdatert og bakoverskuende sivilisasjon (Eyerman, 2008: 104). Hirsi Ali, som skrev manuset til van Goghs film *Underkastelse*, var også parlamentsmedlem for VVD fra 2003 til 2006. I 2005 ble hun erklært som en av de 100 mest innflytelsesrike personene i verden av Time Magazine. I motsetning til Fortuyn, van Gogh og

²⁶ Theo van Gogh ble viden kjent for filmen *Underkastelse* som han hadde laget i samarbeid med Hirsi Ali. Filmen handler om vold mot kvinner i muslimske samfunn.

andre kommer Hirsi Ali selv fra en muslimsk bakgrunn, noe som bidrar til å underbygge hennes legitimitet som en person med *inside* kjennskap til islam. Hirsi Ali vektlegger tre aspekter som skiller muslimer fra andre innvandrere; 1) den autokratiske naturen og hierarkiske strukturen som former muslimers sosiale relasjoner, 2) patriarikets holdninger som strukturerer familierelasjoner og 3) gruppentalliteten som former personlig identitet for menn og kvinner. Hirsi Ali presiserer at alle disse aspektene blir legitimert gjennom Koranen som Guds ufeilbarlige ord og som derfor forhindrer enhver form for integrasjon og assimilasjon (Eyerman, 2008: 89).

4.8.4 Geert Wilders – populisten og arvtakeren

I 2004 stiftet politikeren Geert Wilders kalt Frihetspartiet (PPV). Han har siden den tid ledet en kontinuerlig politisk kampanje mot islam og det han betegnet som en islamisering av Nederland. Wilders har blant annet sammenlignet Koranen med Hitlers bok *Mein Kampf*, noe som implisitt trekker klare paralleller mellom islam og nazismen. Partiets uttalte mål er blant annet å stoppe all muslimsk innvandring til Nederland, stans i byggingen av moskéer, bannlysing av Koranen samt å gjøre bruken av hijab ulovlig. I 2010 fikk PPV en valgoppslutning på 15 prosentpoeng, noe som gjorde det til det tredje største partiet med 24 av 150 seter i parlamentet. Etter valget gikk de inn for å støtte en koalisjonsregjering bestående av kristendemokratene (CDA) og VVD, som Wilders jobbet for tidligere.

Wilders blir fremhevet som en helt av mange på den politiske høyresiden over hele Europa og i USA for å tørre å stå opp mot islam og muslimer på tross av utallige trusler mot hans liv. I dag lever Wilders med konstant politibeskyttelse, hvor han blir flyttet fra hus til hus hver dag. I et intervju til *The Guardian* i 2008 ble Wilders spurt om hans provokative politiske retorikk gav grobunn til hat. Han gav følgende svar:

'I don't create hate. I want to be honest. I don't hate people. I don't hate Muslims. I hate their book and their ideology.'²⁷

Her ser vi at han vektlegger at islam er en politisk ideologi. Hvis vi kobler dette opp mot hans sammenligning mellom Koranen og *Mein Kampf* ser vi tegn til en politisk utvikling som differensierer dagens høyrepopulisme fra tidligere, hvor høyrepopulister selv ble koblet til nazismen av media og politiske grupperinger i sentrum samt på venstresiden. Dette fungerer som et hardtslående retorisk virkemiddel for å stemple islam og muslimer som en totalitær og antiliberal trussel. Politiske partier, grupper og andre aktører i blant annet Belgia, Tyskland,

²⁷<http://www.guardian.co.uk/world/2008/feb/17/netherlands.islam> (hentet 12.10.10)

Sveits og Østerrike har i økende grad forsøkt å anvende det politiske budskapet til Pim Fortuyn, van Gogh, Hirsi Ali og Wilders for å vinne oppslutning. I 2010 gikk også Wilders i gang med å stifte en organisasjon kalt Frihetsalliansen for å skape et tettere samarbeid med anti-islamske krefter i Europa og Amerika²⁸. Organisasjonen har nå blitt etablert i fem land: USA, Canada, Tyskland, Frankrike og Storbritannia. Frihetsalliansens eksplisitte mål er å stoppe all immigrasjon fra muslimske land til Vesten²⁹.

4.8.5 En dreining i tysk politikk

Som det største og mektigste landet i EU er den politiske situasjonen i Tyskland sentral for å forstå den politiske utviklingen i Europa. Nettopp derfor er det essensielt å gi et kort overblikk over noen av de største endringene i den politiske diskursen omkring islam og multikulturalisme som har tatt sted i Tyskland det siste året.

I likhet med Nederland og andre europeiske land har det vært en diskursiv dreining mot kritikk av islam, hvor mange ser muslimsk kultur og religion som det største hinderet for integrasjon. Kritikken av muslimer som gruppe tok for alvor av med Thilo Sarrazins inntog i innvandringsdebatten. I oktober 2010 kom Sarrazin ut med boken *Deutschland schafft sich ab* – Tyskland avskaffer seg selv. På dette tidspunktet var Sarrazin styremedlem i den tyske Bundesbanken og politiker i det sosialdemokratiske partiet (SDU). I boken legger han frem en rekke argumenter for at Tyskland undergraver seg selv ved å tillate immigrasjon fra ikke-vestlige og muslimske land. Sarrazin ser i likhet med ”høyrepopulistene” i Nederland på islam som den aller største utfordringen:

“Some have said I argue that the achievements of immigrants from Muslim countries are lower because of genetic reasons; this is quite wrong,” Mr. Sarrazin explained, as if to cast off any taint of prejudice. “It has to be a matter of culture, and Islam is that culture.”³⁰

Etter først å ha tatt sterk avstand fra Sarrazins uttalelser, uttalte den tyske forbundskansleren Angela Merkel i en tale den 17. oktober 2010 at multikulturalismen hadde mislyktes:

²⁸<http://news.sky.com/skynews/Home/World-News/Geert-Wilders-Anti-Muslim-Freedom-Alliance-Dutch-Politician-Wants-End-To-Islamic-Immigration/Article/201007315666139?f=rss> (hentet 02.03.11)

²⁹<http://www.geertwildersifa.com/> (hentet 15.12.10)

³⁰<http://www.nytimes.com/2010/11/13/world/europe/13sarrazin.html?scp=69&sq=&st=nyt> (hentet 05.03.11)

"And of course, the approach [to build] a multicultural [society] and to live side-by-side and to enjoy each other... has failed, utterly failed."³¹

Ikke lenge før dette skjedde hadde utenriksministeren i Merkels regjering gått ut og sagt at islam var en del av Tyskland på samme måte som kristendommen og jødedommen. I talen tok hun også til ordet for en mer aggressiv integreringspolitikk hvor den tyske kulturen var den pre eminente *Leitkultur* – lederkulturen som innvandrere måtte innrette seg til. Disse uttalelsene bevitner en høyredreining i den tyske politikken som bidrar til å legitimere kritikk av islam og muslimske minoriteter. Som Europas største økonomi og muligens mest innflytelsesrike land, vil den anti-islamske retorikkens inntog antageligvis få vidstrakte ringvirkninger.

4.8.6 Storbritannia – voksende motstand mot islam og multikulturalisme

Den 4. februar 2011 holdt Storbritannias konservative statsminister David Cameron en tale til mange av verdens ledere i München under den årlige International Conference on Security Policy. I likhet med Angela Merkel ett år tidligere gikk han hardt ut mot multikulturalismen, eller det han betegnet som en “feilslagen statsmultikulturalisme”. For å løse dette sa han at man ikke lenger ville stå passivt bifallende på sidelinjen og akseptere et “delt samfunn”, og at folk uansett tro måtte integreres inn i det britiske storsamfunnet og akseptere deres kjerneverdier.

Cameron sa at britisk identitet var bygget rundt troen på ytrings- og religionsfrihet, demokrati og like rettigheter uansett rase, kjønn og seksuell legning. Koblingen mellom nasjonalisme og liberale verdier gjenspeiler helt klart sentrale deler av retorikken som ble popularisert av den avdøde nederlandske politiker Pim Fortuyn. Cameron sa at man måtte gå hardere til verks og aktivt konfrontere de som hadde ekstreme holdninger, og promoterte sin doktrine som en form for “muskuløs liberalisme”.

I talen pekte Cameron ut muslimer som en spesielt problematisk gruppe og at muslimske grupper derfor ville granskes nøye, hvor de som ikke aktivt motarbeidet ekstremisme og politisk islamisme ville miste enhver form for støtte av staten. Videre påpekte han også at mange hvite borgere følte seg urettferdig behandlet og at rasisme og hets fra minoriteter var et faktum som måtte fordømmes og motarbeides. Samtidig som han fokuserte på muslimer vektla han at det ikke var islam som var problemet, men politisk islamisme. Cameron har også

³¹<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11559451> (hentet 05.03.11)

gått ut mot politisk islam tidligere, som blant annet i en tale i 2005 hvor han sammenlignet islamister med nazister:

"Just like the Nazis of 1930s Germany, they want to purge corrupt cosmopolitan influences," Cameron said."³²

Selv om Cameron her gjør et klart skille mellom islamisme og islam, kan det også argumenteres for at han på samme tid underbygger et bilde av alle muslimer som potensielt farlige og islamistiske ved å vektlegge at muslimer som ikke er islamister må gjøre dette kjent ved å ta aktiv avstand fra enhver form for islamisme og "ekstremisme".

Camerons tale den 5. februar 2011 sammenfalt med at den nylig etablerte organisasjonen English Defense League (EDL) holdt en massedemonstrasjon for å markere nasjonalt samhold mot islam i byen Luton. EDL er en høyrepopulistisk og nasjonalistisk organisasjon som har gjort seg gjeldende de to siste årene. Under demonstrasjonen holdt lederen for EDL en tale hvor han fortalte de oppmøtte at de var en del av en tidevannsbølge av patriotisme som skyldte over Storbritannia. Videre gikk han til angrep på islam og de muslimske miljøene i Storbritannia, samtidig som han sa at den engelske arbeiderklassen ble sviktet av politikerne.

I motsetning til andre høyrepopulistiske og nasjonalistiske organisasjoner i Storbritannia, som for eksempel partiet British National Party (BNP) snakker EDL varmt om verdier som likestilling, ytringsfrihet og like rettigheter for homofile. Foruten en stor andel av hvite arbeiderklassemedlemmer har EDL blant annet undergrupper bestående av jøder og sikher – alle forent mot "trusselen" islam. Organisasjonsledelsen har også bidratt med å opprette søsterorganisasjoner i andre europeiske land, deriblant Danmark. De har nylig etablert seg i Norge under navnet Norsk Defence League, og hevder selv å ha et medlemstall på 500. Den 9. april 2011 holdt de en demonstrasjon i Oslo, hvor bare en håndfull medlemmer møtte opp

³³.

4.8.7 Anti-islamsk konferanse i Paris

Parallelt med inntoget av den høyrepopulistiske retorikken blant de etablerte partiene og i "mainstream media" har mindre grupper og aktører på den høyrepopulistiske og anti-islamske siden opprettet et stadig tettere samarbeid. Senest i sommeren av 2010 ble det holdt en konferanse i Paris under tittelen "International Conference on the Islamization of Our

³²<http://www.guardian.co.uk/politics/2011/feb/05/david-cameron-attack-multiculturalism-coalition> (hentet 10.03.11).

³³<http://www.dagbladet.no/2011/04/14/nyheter/ndl/edl/politikk/16194792/> (hentet 12.04.11).

Countries”³⁴. Deltakerne kom fra over 10 forskjellige land i Europa, deriblant Sveits, Frankrike, Nederland og Danmark. Deltakerne var representanter for mindre partier, anti-islamske organisasjoner og nettsteder. En av de mest prominente deltakerne var parlamentarikeren og lederen for det sveitiske høyrepartiet Swiss Peoples Party, Oskar Freysinger. Freysinger var en av initiativtakerne og forkjemperne for å bannlyse minareter i Sveits. Bannlysingen trådte i kraft november 2009 etter en folkeavstemning hvor 57.5 prosent stemte for³⁵.

4.8.8 USA og fremveksten av Tea Party bevegelsen

Tea Party bevegelsen gjorde store inntog i den amerikanske politikken etter kongressvalget i 2009, hvor de tok mange plasser og skjøv ut ”tradisjonelle” republikanere og demokrater. Personer som deltar i og identifiserer seg med Tea Party bevegelsen er i stor grad hvite, middelaldrende og konservative velgere. Som en bevegelse kan Tea Party bevegelsen betegnes som noe fragmentert, men i stor grad dominert av et fåtall prominente SMO aktører, heriblant følgende: FreedomWorks, The Tea Party Express og The 9/12 Project. Den sistnevnte organisasjonen ble stiftet av den konservative Fox News tv-verten Glen Beck som tidligere har gått hardt ut mot Obama for å være både sosialist og nazist³⁶. Andre prominente personer innbefatter Pamela Geller og Robert Spencer, de nåværende lederne av organisasjonen Stopp Islamization of America (SIOA). I Europa har en rekke ledende grupper og aktører som tilskriver seg tilhørighet til Tea Party bevegelsen blant annet opprettet kontakt med Fremskrittspartiet og den høyrepopulistiske organisasjonen English Defense League³⁷.

4.8.9 Den politiske utviklingen i Norge – Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet

Foruten et fokus på privatisering og eldreomsorg har FrPs fanesak vært en stans i ikke-vestlig innvandring og motstand mot det Siv Jensen betegner som en ”snikislamisering” av Norge. I mange år ble Fremskrittspartiets politikk på det sistnevnte området kritisert hyppig i media og blant de andre etablerte partiene. I de senere årene har vi derimot sett at andre større partier har inkorporert en del av disse forslagene og retorikken, da spesielt Arbeiderpartiet (AP). Dette gav seg til syne i stortingsvalgkampen i 2009, hvor blant annet den daværende partisekretæren i AP gikk ut mot det han betegnet som ”radikal islam”. Ved Stortingsvalget i 2009 økte FrP sin oppslutning til 22,9 prosent, og ble med dette det nest største partiet i

³⁴<http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/2230/World/International/Paris-hosts-antiIslamic-conference.aspx> (hentet 05.03.11).

³⁵<http://www.globalpost.com/dispatch/france/101228/europe-anti-islam-islamization> (hentet 05.03.11).

³⁶<http://www.guardian.co.uk/world/2010/oct/04/five-tea-parties-to-watch> (hentet 05.03.11).

³⁷<http://www.guardian.co.uk/uk/2010/oct/10/english-defence-league-tea-party> (hentet 06.03.11).
<http://www.bt.no/meninger/kommentar/Siv-Jensens-amerikanske-treningsleir-1146225.html> (hentet 05.03.11).

Norge. Fremskrittspartiet fikk for alvor gjennomslag i 1987, hvor de delvis skiftet hovedfokuset fra skattepolitikk til en stans av innvandring og kritikk av islam og muslimsk kultur.

I februar 2011 kom et partioppnevnt utvalg fra Arbeiderpartiet ut med 99 forslag for bedret integrering, hvor de blant annet foreslår å forby religiøse symboler i politiet, hos aktoratet og dommere. Dette forslaget kommer etter en lang debatt hvor det har vært et stort fokus på bruken av hijab i rettsvesenet. Mange har påpekt at dette er en tilnærming mot Fremskrittspartiets politikk, noe utenriksminister Jonas Gahr Støre (AP) delvis tilkjennegir:

”At vi er enige med Frp på enkeltpunkter lever jeg godt med. Men det er store forskjeller i verdigrunnlag og inspirasjon. Frp driver med mistenkeliggjøring og har en problemtilnærming til dette.”³⁸

Her trekker Støre et skille mellom Arbeiderpartiet som fornuftige aktører med et sosialdemokratisk og inkluderende verdigrunnlag og Fremskrittspartiet som et fremmedfiendtlig parti. På tross av det han betegner som et skille i verdigrunnlag fremmer han altså en politisk dreining mot en strengere innvandring og integreringspolitikk delvis rettet mot muslimer. Skillet blir altså mellom *eksplisitt* og *implisitt* intensjon og ikke innholdet i de reelle lovendringsforslagene. Arbeiderpartiets tilnærming til en strengere innvandring- og integreringspolitikk koblet med Fremskrittspartiets økte oppslutning kan tenkes å medføre en ytterligere høyredreining og økt gjennomslagskraft for den anti-islamske diskursen på dette feltet, i likhet med det vi har sett i Nederland, Tyskland og Storbritannia.

4.9 Oppsummering

Som jeg har dokumentert viser de norske meningsmålingene få tegn til en økt motstand mot innvandring og innvandrere. Derimot fant jeg at holdningene har utviklet seg i en positiv retning *parallelt* med at innvandringen har tiltatt. Videre ser vi at nordmenns holdninger til muslimer og deres religiøse praksis har utviklet seg langs de samme linjene. På tross av dette kan det ikke underslås at det er en utbredt skepsis mot muslimer og muslimsk innvandring. Hvis man tar i betraktning at innvandringen fra muslimske land har økt parallelt med at nær halvparten av befolkningen er skeptisk eller negativ til islam og muslimsk innvandring kan dette tenkes å gi grobunn for en ytterligere polarisering og grunnlag for en utstrakt mobilisering fra anti-islamske aktører.

³⁸<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article513920.ece> (hentet 05.03.11).

Med basis i den grafiske fremstillingen av medieutviklingen de siste ti årene blir det klart at det skrives langt mer omkring muslimer, og at enkelte begreper slik som snikislamisering har fått en viss diskursiv gjennomslagskraft. Hvis man ser de øvrige forholdene i kontekst av medieutviklingen er det ikke umulig at dette kan bidra til å dreie folkeopinionen i retning av de anti-islamske, høyrepopulistiske aktørenes vei.

Hvis man ser på den politiske utviklingen i Vest-Europa generelt ser man at høyrepopulistiske partier har fått stadig større valgoppslutning, samt at retorikken de anvender har fått gjennomslag hos andre politiske partier i regjering, heriblant Tyskland, Nederland og Storbritannia. Her argumenterte jeg for at man kan trekke klare paralleller mellom utviklingen i Nederland og Vest-Europa inklusivt Norge, hvor hendelsesforløpet i Nederland høyst sannsynligvis har fungert som *genesis* for de høyrepopulistiske ideenes diskursive makt og gjennomslagskraft. Til sist ser man tydelige tendenser til et økt samarbeid mellom anti-islamske aktører.

Kapittel 5: Analyse del 1

5.1 Innledning

For å få en helhetlig oversikt over intervjusubjektenes meninger vil jeg i denne innledende analysedelen forsøke å redegjøre for og gi en helhetlig oversikt over intervjusubjektenes meninger slik som de fremstod i intervjuene. Underveis vil jeg også søke å si noe om deres (kollektive) virkelighetskonstruksjon. I den hensikt har jeg valgt å benytte meg av Snow og Benfords konseptualisering av *kollektive handlingsrammer*. I følge Snow og Benford er slike kollektive handlingsrammer delvis konstruert på basis av bevegelsestilhengeres fremforhandling av en felles forståelse av hva som er problematisk og bør forandres, hvem eller hva som er skyld i problemet, alternativer (løsninger) til den nåværende situasjonen og til sist for å mobilisere andre til å bidra til å løse problemet/endre situasjonen (ibid: 615). Disse leddene brytes ned i tre distinkte kategorier; ”diagnostic framing”, ”prognostic framing” og ”motivational framing”(ibid). Jeg har i så måte valgt å bruke disse teoretiske konseptualiseringene som analyseverktøy. Her må det presiseres at jeg får et indirekte fremfor et direkte innblikk i den felles aktive meningskonstruksjonen til aktørene.

Den første analysedelen vil sentreres rundt aktørenes problemidentifikasjon, og er delt inn i tre kategorier; 1) islam og islamisme, 2) eliten og 3) velferdsstaten, flerkultur og demografi. Den andre delen er sentrert rundt aktørenes politiske løsningsalternativer, videre delt inn i fire kategorier; 1) integrering og assimilasjon, 2) demokratisering og demokratikanon, 3)stopp av ikke-vestlig innvandring og 4) åpenhet og analyse. Til sist vil jeg ta for meg aktørenes motivasjonsrammeverk.

Selv om jeg ikke forholder meg til den aktive prosessen som ligger forut for de forskjellige problemene og løsningsforslagene som de fremmer i intervjuene er det viktig å presisere at disse aktørene ikke opererer innenfor et meningsvakuum, men i forhold til andre aktører innenfor feltet, motstandere og media. Dette er noe som muligens kan klargjøres ved å undersøke deres relasjoner til hverandre og eksterne aktører, noe jeg vil gjøre i det neste analysekapittelet. På en annen side vil heller ikke dette kunne gi en utfyllende forståelse av de bakenforliggende, konstituerende prosessene.

Til sist er det essensielt å poengtere at selv om jeg her vil fremheve likhetstrekkene så eksisterer det også interne skiller *mellom* aktørene. Ved å vektlegge likhetstrekkene kan det være problematisk dersom jeg tilskriver en eller alle aktørene meninger som de selv ikke vil stå inne for. Dette er noe jeg vil tilstrebe å unngå ved å presisere når deres perspektiver står i

opposisjon. I sitatene hentet fra intervjumaterialet står L for mitt navn, mens de andre vil stå med etternavn.

5.2 Diagnoserammeverk – konstruksjonen av protagonister og antagonister

For å konstruere et felles rammeverk for handling vektlegger Snow at de forskjellige aktørene må operere med en mer eller mindre felles forståelse av hva de definerer som problematisk (2000: 6). I denne delen vil jeg derfor undersøke hvorvidt de jeg intervjuet trekker de samme slutningene med hensyn til hva de selv definerer som problematisk, og i så fall hvem motstanderne er.

5.2.1 Kategori 1: Islam og islamisme

Ett av aspektene jeg spurte intervjusubjektene om var hva som definerte islam og hvorfor de fokuserte på det. De fleste poengterte at det eksisterte klare skiller, for eksempel mellom sekulære, moderate og fundamentalistiske muslimer. Alle kom derimot tilbake til enkelte aspekter som de mente var essensielle og svært problematiske. Noe som kom tydelig frem var at de så på islam som en politisk maktfaktor og ideologi, ikke simpelthen en religion. Videre fremhever alle aktørene hvordan islam og muslimske kulturelle normer blir satt i praksis i Norge, og at dette bidrar til å undergrave Norge som et vestlig og liberalt samfunn. Her trekker jeg frem sitater fra intervjuet med Rustad og Storhaug;

L: Hva innebærer det islamistiske prosjektet?

Rustad: Det er jo som Ralf Pintelkow og Karen Jespersen beskriver veldig godt i sin nye bok. Fordi islam er en religion, men også en altomfattende oppfatning av samfunnet så fordrer den makt. Islam fordrer makt for å bli levd. Det er ikke som en annen religion hvor du kan tro ting. Den fordrer makt for å bli praktisert. Det er nettopp det vi ser.

L: Okey.

Rustad: Det begynner med visse symbolske ting for så å spre seg for å omfatte flere og flere aspekter. Til slutt er det du som må ta hensyn til dem og ikke omvendt. Vi er allerede i den fasen

Storhaug: Islam er en hard, monoteistisk *lovreligion* – som også da blir politikk. Jussen og politikken er, vil jeg påstå, mer sentralt i islam enn det teologiske.

På dette området skiller Amundsen seg fra de øvrige aktørene ved å vektlegge et dikotomt skille mellom islam som religion tilhørende den private sfære og islamismen som er politikk basert på islam. Flere aktører, deriblant Amundsen og hans rådgiver fra Fremskrittspartiet, betegner den økende tilretteleggingen for muslimer som en snikislamisering eller islamisering:

Larsen: Når man snakker om snikislamisering, så har det vært en diskusjon om mange forhold. I starten var det om vi har en islamisering, og i så fall om den var åpen eller skjult. Snakker vi om snikislamisering av forskjellige elementer? Det som jeg får høre fra forskjellige informanter er at Siv Jensen ikke går langt nok.

Amundsen: Nei.

Larsen: Vi snakker om åpen islamisering, både på mikro og makronivå. Islam er en større faktor som på mange sett presser diskursen i de landene.

Amundsen: Mens vi går stikk motsatte vei. Vi har ikke i nærheten av samme fokus på vår egen religion, altså kristendommen som står sentralt i vår egen kultur.

Det gjøres her både et direkte og et indirekte skille mellom islam og kristendommen. Islam blir sett på som det *fremmede* som gjør inntog på bekostning av vår kultur og religion, som fremhevet av Amundsen, og som umoderne og statisk slik som det fremgår fra Storhaug. Også Ystebø fra KrF vektlegger dette skillet;

Ystebø: Ja, mhm. Det er riktig. Vi har en grunnleggende konflikt med islam, og det er at de ikke... hm, nå skal jeg være litt politisk her. Det at de ikke skiller mellom det åndelige og det verdslige regimentet for å være i en luthersk språkdrakt. Jeg vet ikke om du har vært borti det?

L: Jeg skjønner hva du mener.

Ystebø: Ja, som kristen.. så mener vi at det er synd å for eksempel leve som ektefolk uten å være gift. Men vi vil ikke bruke lovverket til å straffe alle de som gjør det! Sant? Altså, det verdslige regimentet der alle mennesker skal favnes der gjelder frihet, individualisme og pluralisme. Mens vi i det åndelig vil være veldig tydelige på disse tingene.

En underliggende faktor for alle aktørene er altså at de frykter en stor omveltning og islamisering av det norske samfunnet. De ser på det som nærmest uunngåelig at

islamiseringen vil tilta dersom det ikke gjøres noe, her eksemplifisert gjennom et sitat fra lederen av Stopp Islamiseringen av Norge (SIAN), Arne Tumyr;

Tumyr: Hvis ikke norske myndigheter setter foten ned til islam og til de muslimske krav som fremmes på religiøst grunnlag så vil vi få en ytterligere glidning. En forsterket islamisering, hvor vi får alle de forhold som kjennetegner samfunnsordningen i muslimske stater. Da blir det sharialover på familierettens område, et forslag som for øvrig Erna Solberg fremmet i sin tid når hun var kommunalminister. Hun trakk dette tilbake på grunn av motstanden.

Alle partene fra de forskjellige SMO'ene kommer med eksempler på hva denne islamiseringen innebærer i praksis, blant annet innføringen av halalprodukter, sharialover (som ovenfor), økt antisemittisme og kjønnssegregering for å nevne noen. Ole Jørgen Anfinsen fra Honestthinking.org er den parten som skiller seg klarest fra de andre på dette feltet. I likhet med de andre ser Anfinsen islam som en stor utfordring, men han vektlegger også genetikk og identitet tilknyttet etnisitet:

Anfinsen: La meg da skynde meg med å si at jeg for noen år siden kom til den konklusjon om at det er feil å tro at islam er kjernen av det som det handler om her, og det føler jeg nettopp at en del innvandrings skeptikere – eller motstandere hvis du vil bruke det ordet – gjør.

Jeg mener det er to problemer som kommer høyere på rankinglisten enn islam når det gjelder hva som skaper utfordringer. Da begrenser jeg meg nå til å snakke om den type utfordringer som vi får på grunn av, eller som en konsekvens av det multikulturelle prosjektet.

Punkt en; identitet knyttet til etnisitet. Punkt to; forskjeller i IQ og andre evner og anlegg knyttet til genetikk og biologisk opphav, som igjen er direkte knyttet til etnisitet. De to første hos meg har med etnisitet å gjøre, med andre ord det biologiske opphavet. Ens avstamning så å si. Punkt tre; Islam, verdisettet og tankesettet som preger islam og hovedretningene innenfor islam. Så følger kultur og språk.

De andre informantene tar klar avstand fra argumenter fundamentert i genetikk, biologi og raselære. De ser enten på det som irrelevant, forkastelig, eller så tar de aktiv avstand fra det fordi de ser på det som såpass politisk ladet siden det har så klare koblinger til nazismen under 2. verdenskrig.

5.2.2 Kategori 2: Folket og eliten

Islamiseringen av samfunnet blir satt i direkte sammenheng med den politiske venstresiden, herunder media, Arbeiderpartiet, SSB og menneskerettsorganisasjoner. Rustad retter blant annet sterk kritikk mot eliten;

Rustad: [...]. Du har en elite som er toneangivende i Vesten, som er ikke-konfronterende og apologetisk. Folk som retter kritikken mot sine egne kritikere istedenfor mot den manglende selvkritikken innen islam. Man er mer opptatt av å kritisere Geert Wilders og Sverigedemokratene enn politisk vold utført av venstresiden og islamister. Det er mange slike illevarslende trekk.

Anfindsen: Jeg fikk etter hvert en nokså sterk følelse av at det er noe som er *galt* i den offentlige debatten, diskursen som det heter, som foregår rundt alle disse problemstillingene. Hele den offentlige debatten er etter min mening preget av det som med et litt sterkt ord kan kalles sensur. Det er ikke slik at mediene gjenspeiler hvilke meninger og synspunkter som rører seg hos folk.

Dette perspektivet er gjennomgående for alle aktørene. Det er denne toneangivende eliten som styrer debatten omkring innvandringen, og gjennom sitt makthegemoni fratar folket muligheten til å påvirke samfunnets utvikling. De operer her med et diskursivt skille mellom eliten og folket. Det kommer frem at dette blant annet blir opprettholdt ved at media og venstresiden stempler deres opposisjon som fremmedfiendtlig;

Tumyr: [...]. Du ser i både tv, radio og aviser at vi ikke slipper til fordi vi ikke er politisk korrekte. Vi som står på denne siden blir stemplet som fremmedfiendtlige og som rasister. Vi er ikke fremmedfiendtlige eller rasister. Det vi er fiendtlig til er de krefter som vil bryte ned vårt samfunn. Du kan si at vi fremmedfiendtlige og nazistfiendtlige. Ja, vi var fiender ovenfor nazismen fordi de ville innføre et samfunn som vi ikke ville ha. De ville ta fra oss friheten. Vi er fiendtlig innstilt ovenfor alle krefter som vil frarøve oss denne friheten og dette demokratiet som vi har kjempet for.

Rustad fremhever i likhet med FrP og Storhaug fra HRS at de står på den samme siden som folket, men at den politiske debatten blir styrt på en slik måte at folkets ønsker ikke blir hørt:

Rustad: Det er klart at folkemeningen ligger et helt annet sted enn det som den offisielle versjonen går ut på. Det vil jeg si. At debatten er slik den er nå er helt klart styrt. Det hadde ikke vært slik hvis kulturredaksjonen og politiske redaksjoner hadde

prøvd å få frem hva folk mente. Helt tilbake på 90-tallet så bestemte man seg for at vanlige folk er rasister, mer eller mindre. Derfor må de holdes i tømmene når det kommer til disse spørsmålene. Nå har disse spørsmålene est utover og gjelder alt i samfunnet. Man møter det på alle nivåer! Det vi vet er at motstanden mot det flerkulturelle og muslimer spesielt er veldig stor. Derimot finnes det veldig få kanaler man kan uttrykke dette gjennom.

Eliten i media og politikken sviker altså folket gjennom å undertrykke og mislede den folkelige opposisjonen mot innvandringen, islamiseringen og multikulturalismen. Videre gjør de dette fordi de ikke ser på folket som skikket til å ta noen avgjørelser på dette feltet, fordi de i likhet med partier og organisasjoner som snakker ut om dette blir stemplet som rasister. Det er i kontekst av og på basis av denne opplevde ensrettingen og undertrykkingen disse SMO-aktørene kjemper:

Ystebø: [...]når man legger til rette for en multipliserende islamisering så synes jeg at det er helt hull i hodet. Der sviker mediene i sitt oppdrag, fordi de burde påpekt dette. Vi sliter med det at venstresiden også dominerer i mediene. Vår avis er en av de få på høyresiden. I alle fall, det er nå det.

I likhet med Rustad fremhever Ystebø den politiske makteliten med Arbeiderpartiet i spissen som en av de viktigste motstanderne og som en del av problemet:

Ystebø: Jeg vurderer Arbeiderpartiet som å være interessert i politisk makt over alt annet. De har ikke noen ideologiske grunner eller motivasjon for å være islamkritiske, eller innvandringskritiske. De ser at elektoratet er veldig mye mer islam- og innvandringskritiske enn hva de er, og at de beveger seg i forhold til opinionen for å beholde sin politiske oppslutning. Det er noe med det kinesiske ordtaket «jeg hører ikke hva du sier, for livet ditt roper så høyt». De har ført en politikk, og der er jeg helt enig med Tybring-Gjedde, det er Arbeiderpartiet og sosialdemokratiet som har lagt til rette for den situasjonen vi nå har kommet i. Jeg tror ikke de har noen ønsker om å gjøre noe med det. Det finnes enkeltpersoner og noen små grupperinger som vil være uenig. Arbeiderpartiet er derimot en hovedmotstander i dette.

Her trekker Ystebø inn artikkelen til Tybring-Gjedde og Kent Anderson fra Fremskrittspartiet tittulert "Drøm om Disneyland" i Aftenposten, hvor de rettet krass kritikk mot Arbeiderpartiet og forestillingen om et multikulturelt samfunn, som de mente gikk på bekostning av det

norske samfunnet³⁹. Gjennom intervjuene med mine forskjellige intervjusubjekter kom det klart frem at de alle sa seg enig i hovedtrekkene. På den måten kan kronikken sees på som et felles holdepunkt.

I forlengelse av denne tematikken mener Tumyr at man ikke kan snakke om multikultur men et delt samfunn med to fronter, hvor venstresiden, frivillige – og menneskerettighetsorganisasjoner står på den andre siden mot demokratiet:

Tumyr: Det som er så trist også, det er at folket selv som velger partier som vil ha denne åpen dør politikken. De sier velkommen til fremmedinnvandrere. Tidligere generalsekretær i Røde Kors, Odd Gran, han sa; alle som vil bo her i Norge er hjertelig velkommen. Vi har plass, vi har råd til det og vi har hjertelag til det! Det har vært holdningen til det fargerike fellesskap som vi, eller venstresiden, trodde skulle bli en realitet. I virkeligheten har det blitt fronter – med islam på den ene siden og de som forholder seg til demokratiet på den andre siden.

I likhet med Tumyr fremhever Amundsen at organisasjoner med tilknytning til staten, slik som Røde Kors, utgjør en trussel:

Amundsen: [...]. I en situasjon hvor vi har en statsfinansiert innvandringslobby som melker millioner ut av skattebetalernes lommer, for det har vi altså hvis man regner på organisasjoner. Her kan man nevne Anti-Rasistisk Senter, S.O.S Rasisme og slike. S.O.S Rasisme er jo for eksempel en tilnærmet kommunistisk organisasjon. Så har man enkeltadvokater, til og med advokatforeningen går langt. Veldig sterke grupper som presser på for en åpen dør politikk. Se bare på Norsk Folkehjelp, Kirkens Bymisjon...

Larsen: Røde Kors.

I lys av de øvrige sitatene fremstilles altså menneskerettighetsorganisasjoner – her betegnet som en statsfinansiert innvandringslobby - som pådrivere til islamiseringen av Norge, og derfor aktive politiske motstandere som undergraver vårt demokrati. Videre er skolevesenet og utdanningssystemet er en sentral arena som Amundsen peker på for å forklare hvordan denne eliten klarer å fortsette denne politikken og opprettholder sitt hegemoni. Dette gjøres blant annet gjennom å ”selge inn generasjoner med selvhat” ovenfor den vestlige sivilisasjonen, noe som gjør at man ikke er stolt av den kulturen man er en del av. Dette

³⁹ <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3783373.ece> (hentet 21.01.11).

mener han at leder til ettergivenhet og feighet i møte med ”det fremmede”. Her føyer rådgiveren hans til at det norske samfunnet i dag preges av det motsatte av fremmedhat – *xenofili*, noe som blant annet gjennomsyrrer academia. Tanken om at vi har en såkalt xenofil elite som bidrar til å undergrave vår egen kultur står sterkt blant alle aktørene. Storhaug går lengre og sier at staten inkorporerer islamske organisasjoner (herunder Islamsk Råd) inn i maktapparatet:

Storhaug: Det er ikke kosegutter altså, wahabistene. Så, ja. Det som er vår holdning sånn sett er at vi skulle ønske at vi kunne slippe å forholde oss til islam (ler). Men det går dessverre ikke lengre... det er ikke mulig. Det er nettopp fordi at det er så mange krav om særbehandling. Det pågår en enorm prosess for å styrke islams makt. Det er ingen grupperinger som er så dyktige til å organisere seg og knytte bånd, helt inn i regjeringsskorridorene. Det så man under Muhammedkrisen i Norge, hvor Bjarne Håkon Hanssen står ved siden av Islamsk Råd og Vebjørn Selbekk. De godkjente på en måte at Vebjørn Selbekk unnskyldte at de hadde blitt såret. Han unnskyldte ikke tegningene, men han var lei seg for at de hadde blitt såret. Så sa Islamsk Råd med regjeringen – altså statsråd Hanssen – ved sin side, at nå skulle Vebjørn Selbekk som hadde fått over 150 drapstrusler få deres beskyttelse.

L: Okay...

Storhaug: Ja. Da hadde Islamsk Råd gjort seg til en del av maktapparatet sammen med politiet og staten for øvrig.

Til sammen tegner dette et stort og dystert bilde av en elite med makthegemoni som aktivt motarbeider det norske folket og våre verdsett, at *vi* må vike grunn på bekostning av *de andre*. I så måte kan man si at de konstruerer et rammeverk av *urettferdighet*. Eliten og venstresiden er undertrykkende og gjør urett mot dem selv og folket som helhet. Dette gjøres enten i et proaktivt eller passivt bifallende samspill med islamistiske organisasjoner og aktører. I denne retorikken ligger det klare føringer – enten er du med oss eller så er du mot oss.

5.2.3 Kategori 3: Velferdsstaten, flerkultur og demografi

Ett av spørsmålene jeg stilte alle intervjusubjektene var om deres syn på integrering og den politikken som føres i dag. Alle så på dagens integreringspolitikk som svært problematisk, blant annet fordi man ifølge de ikke kan snakke om integrering når innvandringsraten er så stor:

Amundsen: Problemet i dag er av demografisk art, fordi at du får den store konsentrasjonen i Oslo. Da kan du stille spørsmål når det begynner å komme bydeler hvor personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn utgjør et flertall, der går det en grense for når man *ikke kan* integrere lengre. For hvem skal *integrere*?

L: Mhm.

Amundsen: Hvem skal integrere og hvem skal *integreres*? Hvem er det som blir integrert?

Videre fremhever Amundsen at den manglende eller reverserte integreringen er såpass omfattende at den utgjør en klar utfordring til samholdet som på sikt vil bidra til at velferdsstaten slik den er i dag vil forsvinne:

Amundsen: Norge er jo på mange måter – har vært et monokulturelt samfunn.

L: Ja.

Amundsen: Det har vært en forutsetning for at vi kunne drive den store graden av inntektsredistribuering i samfunnet. Det tror jeg. Den dagen det er slik at det nødvendigvis ikke er så sosialt tett, altså at vi ikke føler et så stort fellesskap lengre, noe vi selvfølgelig ikke kommer til å gjøre i et samfunn som er flerkulturelt. Da vil de samme verdiene bli utfordret. Hele tanken bak velferdsstaten vil rakne. Folk vil ikke akseptere, som for eksempel i USA, man aksepterer ikke at man skal flytte rikdom mellom folkegrupper på det viset.

L: Nei.

Amundsen: Det er fordi at man ikke kan definere det i forhold til nærhet og tilhørighet. Men en annen viktig ting er det at dette har en klar økonomisk side. Det er tydelig at masseinnvandringen til Europa, man kan gjerne kalle det en folkevandring. Det er det vi står ovenfor, en folkevandring[...].

I likhet med Amundsen ser Anfinsen på den demografiske utviklingen som et sentralt problem. Tanken om at samfunnet gjennomgår drastiske endringer er også noe som er gjennomgående for alle aktørene:

Anfinsen: Vi kan ikke gjøre for dramatiske endringer på for kort tid uten at sammenhangs- og bærekraften i samfunnet blir skadelidende av det. Et eller annet sted

går der en tålegrense for hva som er mulig å takle uten at samfunnet nærmest går i oppløsning, eller blir dysfunksjonelt sett ut fra en vestlig standard for hva vi forventer av rettssikkerhet, ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og generelle menneskerettigheter. Hele den pakken. Demokratiske valg, alle slike ting. Dette blir utfordret. Jeg tror at våre politikere og mange andre undervurderer hvor store utfordringer vi kommer til å få på det området, men *all right*.

Anfinsen sier her eksplisitt at denne utviklingen vil kunne undergrave vår demokratiske prosess og rettsstat, noe kan tolkes i den retning at den muslimske befolkningen ikke anerkjenner vårt samfunnssystem som legitimt. Videre kan det tolkes i samme retning som det Amundsen understreker i sin sammenligning med USA, nemlig at nordmenn ikke vil akseptere å dele ressursene og skattene sine med muslimene.

Når jeg spurte Rustad om dette var han klar på at tanken om integrering slik den står i dag ikke lenger var relevant:

Rustad: Synes du det er meningsfullt å snakke om minoritetsspråklige elever når de utgjør 90 % av skolen? Hvem er det som da assimileres til hva? Hvem integreres til hva? Likevel insisterer da de som er meningsdannende i Norge å bruke disse begrepene. Det kan kun være enten fordi de er dumme eller blitt dum fordi de fortsetter å repetere dette. Ellers bruker de det bevisst som eufemismer for å ramme kritikere. Jeg tror det er en blanding av de to.

L: Okey.

Rustad: Virkeligheten har pulverisert denne ideen.

Integrering slik man snakker om det i mediene og blant politikere generelt blir da en løgn og et verktøy for å fordekke virkeligheten, nemlig at det er nordmenn som blir integrert og assimilert inn i en fremmed kultur. I likhet med Rustad og de øvrige SMO-aktørene ser Storhaug på den manglende integreringen i sammenheng med det multikulturelle, som hun gjennom eksempler fremhever at har vært nedbrytende og har bidratt til å opprettholde tradisjoner som er antitetisk til vestlige og norske tradisjoner, normer og regler:

Storhaug: Denne troen på multikulturalismen har vært veldig ødeleggende. Veldig. Den har ødelagt veldig mange mennesker. Jeg tenker ikke minst på alle jentene som blir kjønnslemlestet i Norge. Vi tar ikke det overgrepet for hva det faktisk er. Det

grusomme overgepet. For da hadde vi gjort noe...vi hadde gjort noe. Vi har ikke hatt en rettssak. Ikke en! Selv om det avdekkes kjønnslemlestelse av norskfødte jenter, bare for å gi ett eksempel.

Storhaug: Flerkulturen har ikke minst vært med på å opprettholde ekstrepatriarkiet fra opprinnelseslandet. Ikke minst. Så noen burde ha tatt på seg jobben med å gå rundt og intervju pakistanske kvinner som har bodd i Norge i over 40 år og enda ikke kan snakke norsk.

Storhaug snakker her med basis i en feministisk kritikk av islam som vektlegger at kvinner blir aktivt og strukturelt undertrykket av mannen, med utgangspunkt i Koranen, hadith og muslimske kulturelle skikker. Dette kobler hun så sammen med norsk kultur gjennom å fremheve at pakistanske kvinner som har bodd her over lengre tid ikke kan norsk. Ut fra en feministisk kritikk av islam og muslimsk praksis tilsier dette implisitt at dette hindrer de fra å bryte ut av det hun selv betegner som ekstrepatriarkiet. Også hun setter den økte innflytelsen og opprettholdelsen av dette systemet i kontekst av den demografiske utviklingen. Videre trekker hun inn hvordan den muslimske befolkningen ikke føler tilhørighet til nasjonalstaten, men til islam:

Storhaug: [...] i og med at den demografiske utviklingen går i retning av en sterkt voksende muslimsk befolkning... vi ser en helt klar radikaliserings av 2. og 3. generasjon. Du har undersøkelser fra Storbritannia som viser at de unge er dobbelt så radikale som foreldrene. Når det kommer til universitetene så ser vi en betydelig radikaliserings av de muslimske studentene. Så den demografiske utviklingen kombinert med disse tydelige tegnene på at de unge ikke opplever en sterk tilknytning til nasjonalstaten, men til islam og kalifatet og på bakgrunn av at de tyngste internasjonale ekspertene på feltet... da tenker jeg ikke minst på Bernard Lewis, som sier følgende; innen utgangen av dette århundret så vil enten islam europeiseres. Altså vil islam privatiseres og gjennomsekulariseres... ellers vil Europa islamiseres.

Alle disse faktorene bidrar til å underbygge tre sentrale dikotomier som disse aktørene opererer med. Disse er folket/eliten, nordmenn/muslimer og Islam/Vestlig sivilisasjon. Gjennom deres argumentasjon kobles disse til en klart dikotomt rammeverk med dem selv og det norske folket på den ene siden, mens samfunnseliten og islamistene/muslimene er på den andre siden. Denne skarpe inndelingen underbygger et diskursivt fiendskap som de selv mener er høyst reelt.

5.3 Aktørenes løsningsorienterte rammeverk

Konstruksjonen av et prognostiserende eller løsningsorientert rammeverk innebærer en artikulering av mulige løsningsalternativer og strategier for å håndtere det/de tingene som aktørene vektlegger som problematiske (Snow, 2000). Med utgangspunkt i dette vil jeg her undersøke hvilke løsninger de forskjellige aktørene kommer med, samt hvorvidt disse er samstemte.

Underveis i mine intervjuer kom de forskjellige partene med ulike løsningsforslag og strategier for å endre det de ser på som venstresidens dominans på dette feltet og islamiseringen av det norske samfunnet. Deres argumenter kan deles inn i to grove subkategorier. Den ene er rettet mot å stoppe spredningen av islam og en stopp av muslimsk innvandring, mens den andre er rettet mot en økt bevisstgjøring og mobilisering av det norske folket.

5.3.1 Kategori 1: Integrering og assimilasjon

Som vist i den øvrige kategorien, ser alle partene den nåværende integrerings- og innvandringspolitikken som destruktiv. I så måte tar de til orde for en økt vektlegging av at norske og vestlige verdier må ha forrang, at den norske kulturen må være en såkalt *Leitkultur*:

Anfindsen: Jeg ser at en del intellektuelle, blant annet i Danmark, som tar til ordet for at det langsiktige målet må være assimilering. Jeg heller nok i retning av at det er nødvendig. [...].

Anfindsen: [...]. Vi har ikke skikkelig integrering før ekteskap på tvers av etniske grenser blir mye vanligere enn det er i dag.

I tråd med tanken om at de vestlige verdiene er suverene fremhever de en verdimessig assimilasjon av innvandrere som den eneste riktige løsningen. Dette kom frem da jeg spurte Amundsen om hva de la i begrepet integrering;

L: Man definerer det ulikt, ja. Hva innebærer integrering for dere?

Amundsen: Man kan godt kalle det verdimessig assimilering. Assimilering i den forstand at man aksepterer samfunnskontrakten. Man aksepterer de helt grunnleggende verdiene som vårt samfunn bygger på. Ytringsfrihet, ikke sant? Alle de tingene det er snakk om. Likestilling, toleranse for annerledestenkende. Alle disse tingene som definerer oss.

Amundsen påpeker her at de økonomiske målene for integrering ikke holder og peker på den utbredte praksisen av tvangs – og henteekteskap blant pakistanere i Norge. Når Amundsen fremhever at ytringsfrihet, likestilling og toleranse er det som definerer oss bidrar dette til å underbygge tanken om at islam og muslimer ikke er en del av dette. Det kan fremstå som noe paradoksalt at de fremhever toleranse når de selv er intolerante for islams offentlige karakter og innflytelse i politikken. Her går grensen for toleransen. Dette begrunnes blant annet gjennom å gjøre historiske sammenligninger mellom nazismen, kommunismen og islam/islamismen. I så måte fremhever de at det ikke er mulig å tolerere totalitære tankesett. Denne tankegangen deler Amundsen med de andre intervjusubjektene, og da eksplisitt Storhaug, Ystebø, Tymir og Rustad. I likhet med Amundsen holder Ystebø USA frem som et eksempel for å få til en verdimelessig assimilasjon:

Ystebø: Altså, der kan du tro og mene hva du vil. Men der gjelder det å komme seg i arbeid og lære seg engelsk. Du må bidra! Staten bidrar ikke, du kan ikke bare komme der å få en leilighet og mat til hele familien. Der må du være din egen lykkesmed.

L: Mhm..

Ystebø: Selv om vi har en forestilling om at det er et brutalt samfunn, så ser jeg at frukten av det er at du får en mye bedre integrering om du vil. Nettopp fordi at når man kommer til USA så er det ikke noe annet valg enn å bli integrert for å få seg arbeid og inntekt.

Videre trekker Ystebø frem vår store velferdsstat som et klart hinder for denne assimilasjonen, fordi den gjør det mulig å unngå arbeidslivet.

Som en del av den verdimelessige assimileringen vektlegger Storhaug at en sekularisering av islam er nødvendig.:

Storhaug: Bare dette med islam. Så det vi er opptatt av er at Islam ikke skal ha noen som helst politisk så vel som juridisk påvirkning på samfunnet vårt, eller i Europa.

L: Mhm.

Storhaug: Islam skal gjennomsekulariseres og privatiseres. Ja.

Storhaug: Det vi er opptatt av er den verdimelessige integreringen. Det er visse grunnverdier, eller det som Jonas Gahr-Støre nå kaller bunnplanken i det norske

samfunnet. Det er likestilling, likeverd uansett katebakgrunn, stammebakgrunn, klanbakgrunn, sosial bakgrunn og så videre. Altså likeverd og likestilling i tillegg til ytringsfrihet og religiøs frihet. Hvis vi ikke klarer å få til en integrering når det kommer til disse verdiene så får vi ikke til en reell integrering! Det er det som er så skummelt å se og som også er en av de vonde erkjennelsene som jeg har fått.

Det nederste sitatet er her ikke fra den samme delen av intervjuet. Her fremhever hun verdier som likestilling, likeverd, ytringsfrihet og religionsfrihet – men religionsfrihet med betingelser. Ved å vektlegge disse aspektene bidrar hun aktivt til å underbygge det diskursive rammeverket som stiller islam i opposisjon til alt dette. I sammenheng med det Amundsen sier om islamismen ligger det også implisitt at islam ikke skal være en del av offentligheten. Dette kom også klart frem når jeg spurte ham hva islam var;

Amundsen: Islam er en religion.

L: Ja.

Amundsen: Islam i likhet med alle andre religioner tilhører for meg den private sfære. Det er et menneskets rett å tro og ha de... paranormale forestillingene man måtte ønske, hehe. Uten å gjøre narr av det da... men mange mennesker vil tro.

L: Ja.

Amundsen: Islam er en verdensreligion, noe som er greit nok. Problemet når vi snakker om det møtet og de konfliktene som helt åpenbart har oppstått når innvandrere med muslimsk bakgrunn har kommet til Norge gjennom flere tiår nå, er ikke nødvendigvis knyttet til islam *som religion*. Islamisme og den mer politisk tenkningen som en del muslimer drar videre, altså at man tenker på islam ikke bare som en religion men også som en verdensanskelse. En politisk filosofi.

Som påpekt tidligere tar Amundsen også her til ordet for at man skal skille religion som et privat anliggende fra politikk for øvrig. Det er når man ikke opprettholder dette skillet Amundsen fremhever som problematisk. Her kan man trekke klare paralleller til den retorikken Ystebø bruker hvor han vektlegger at skillet mellom dem selv og muslimene var at de (kristne) skilte mellom ”det verdslige” og ”det åndelige”, og til Storhaugs argumentasjon som fremstiller islam som uforenlig med ”norske” verdier.

5.3.2 Kategori 2: Demokratisering og demokratikanon

Ett aspekt som aktørene kontinuerlig fremhever er demokratiet. Frykten er at islamsk innflytelse vil føre til en degradering av våre demokratiske instanser, som Storhaug poengterte når hun sa at Islamsk Råd gjorde seg til en del av maktapparatet. For å motvirke dette fremmer Storhaug et forslag om en såkalt ”demokratikanon”, altså at demokratiet og alt det som knyttes til det – blant annet likestilling, sekularisme og ytringsfrihet – skal vektlegges i langt større utstrekning enn i dag.:

Storhaug: Jeg tror akkurat som Bertel Haarder sa i Danmark for noen år siden, at vi trenger en demokratikanon inn i samfunnet og skolen. Særlig inn i skolen. Vi så det på 30-tallet når nazistene begynte å marsjere. Det var unge sjeler som lot seg forføre av dette ideologiske tankegodset. Vi så det på 70-tallet, ikke minst knyttet til universitetene våre. Hvor mange det var som falt i hendene på kommunismen. Nå har vi fått en ny ideologi som seiler opp i samfunnet vårt, og det er islamismen. Derfor må vi oppdra de unge i hvordan vi etablerte de frie, åpne og sekulære demokratiene. Hvis vi skal videreføre det.

Som vist til tidligere vektlegger Storhaug som de andre at dette handler om en kamp mot totalitære og undertrykkende ideologier slik som nazismen og kommunismen. Dette kan sees i relasjon til Amundsens syn på det norske skolesystemet som fremavler selvhat blant unge nordmenn. Koblingen mellom islam og islamisme på den ene siden, og nazismen og kommunismen på den andre siden er en sentral del av deres argumentasjon for å underbygge alvoret i situasjonen. Konflikten blir løftet til et eksistensielt plan mellom oss og de, fritt og ufritt, godt og vondt. Også Tumyr fremhever at man må drive en aktiv opplysningsprosess, men der hvor Storhaug retter seg mot det norske skolesystemet fokuserer Tumyr på muslimer:

Tumyr: Løsningen er at vi sier til muslimene at dette ikke går. Det synet dere har, det holder ikke i et demokrati. Vi må drive en demokratiseringsopplysningsprosess og fortelle de hva demokratiet bygger på, hva vårt samfunn bygger på. Vi må gå inn i koranen og vise de hvordan det islamske systemet skaper undertrykkelse og at denne ideologien ikke holder her. Hvis de vil fare frem med denne ideologien, slik som de gjør i islamske stater så må vi sette foten ned og si nei! Vi må få en lov som sier at det ikke skal være noen forskjellsbehandling på religiøst grunnlag. Ingen!

For å få til disse endringene fokuserer de på lovverket, noe som understreker deres fokus på statlige og nasjonale løsninger, samt at alle de respektive aktørene enten de er del av et parti,

en avis eller en partiavhengig tenketank, er høyst fokusert på å få makt gjennom det politiske systemet.

5.3.3 Kategori 3: Stopp av ikke-vestlig innvandring

En annen faktor som aktørene enes om er som tidligere påpekt den demografiske utviklingen. Det kommer en jevn strøm av muslimer til landet, noe som vil føre til at de vil bli en prosentvis større andel av befolkningen. For å forhindre at dette skal skje fremhever de en stopp eller drastisk reduksjon i innvandringen, her eksemplifisert gjennom to sitater fra Amundsen:

Amundsen: [...] vi har egentlig mislykkes totalt etter mitt skjønn, og derfor så mener jeg at det eneste saklige og velfunderte svaret på dette må være en tilnærmet stopp av ikke-vestlig innvandring til Norge. Vi må heller konsentrere oss om å lykkes med det integreringsprosjektet vi allerede har i gang. Vi har nok utfordringer for å si det slik. Vi trenger ikke enda flere.

Amundsen: [...]. Hvis dette er et eksperiment, og jeg vil påstå at dette er et demografisk eksperiment som vi driver på med. Ikke bare i Norge, men i hele Europa. Men dette gjelder Norge i større grad enn i de fleste andre land. Ja, da må vi sette en brems på innvandringen. Logisk sett så vet vi at innvandringen skjer for raskt, og da vet vi ikke hva vi går til. Derfor er det bedre med en føre var tankegang.

I dette perspektivet ligger det en latent antagelse om at muslimer ikke er lett å integrere/assimilere, samt at man ser på en hver muslimsk innvandrers som en potensiell trussel.

5.3.4 Kategori 4: Åpenhet og analyse

I sin kritikk av norsk politikk og medievirkelighet trekker Rustad blant annet inn Tybring-Gjeddes kronikk i Aftenposten, som han mente stilte helt sentrale spørsmål angående den politiske styringsprosessen med hensyn til den muslimske innvandringen:

Rustad: De har ikke ville høre på andre, eller ta det inn over seg i det hele tatt. Men jo mer dette ruller opp, dess mer påtrengende blir disse spørsmålene som Tybring-Gjedde stilte i kronikken sin. Hva er målet? Hvorfor var ikke norsk kultur bra nok? Hvorfor er den ikke bra nok? Hvorfor ble folket aldri spurt? Hvor er konsekvensanalysene?

Man lager konsekvensanalyser i alle andre sammenhenger, men man har ikke gjort det her. De spørsmålene kommer ikke til å gå vekk. De kommer bare til å øke i styrke.

I mangel på en statlig styring og konsekvensanalyser peker Rustad på flere elementer. Det ene er at man må kutte eller stoppe innvandringen fra muslimske land for på denne måten å stoppe det som han selv betegner som en kolonisering. Konsekvensene kan sees i form av at norske barn blir assimilert inn i en annen kultur i Oslo, med medførende mangler i norsk språkkompetanse som ett av resultatene. På dette området er han helt enig med Amundsen og de andre. Foruten disse grepene fremhever Rustad gjennom sin kritikk av samfunnseliten og media at man må tørre å diskutere disse tingene åpenlyst. I så måte vektlegger han blant annet sin egen og Document.no sin opplysningsagenda, noe som de også deler med alle de andre aktørene. Dette kom klart frem i sammenheng med det Rustad ser på som elitens forakt for den ”rasistiske menigmannen”:

Rustad: Jo, men altså mitt mål er at det skal være et bidrag til den demokratiske prosessen. Det må kanaliseres innen legale former, innen rasjonelle og artikulerte former. Ellers vil det ta ekstremt usunne former.

L: Hm, ja...

Rustad: Usunn vil si at det ikke blir artikulert. Vi lever tross alt i et demokrati og har en lang tradisjon for å løse problemer ikke-voldelig, noe som vil si at de må artikuleres! Hvis det sitter noen på toppen og dikterer folk og sier «nei det får du ikke lov til å si» så vil trykket stige. Det blir veldig usunne forhold.

Ønsket om å konfrontere og stoppe islams inntog i det norske samfunnet inngår i et felles rammeverk ettersom dette er noe de alle deler. I likhet med Rustad fremhever de fleste ettertrykkelig at det er snakk om å løse dette på en fredelig måte. På dette området er det klart at blant annet Rustad ser på Document.no som en modererende faktor som kan bidra til å hindre en voldelig eskalering. Amundsen fremhever på samme måte at Fremskrittspartiet har bidratt til at dette kan diskuteres fremfor at det skyves til siden hvor mer ekstremistiske høyreelementer ville kunne få større oppslutning og ting kunne eskalere. Dette viser til en viss kongruens, altså at løsningsalternativene blir formet av problemidentifikasjonen. I så måte kan den skarpe distanseringen fra vold delvis sees som en direkte følge av at de fremhever det norske og vestlige som sivilisert og rettighetsbasert med vektlegging av ytringsfriheten – noe som blir stilt i kontrast med voldsbruken islamister anvender seg av. Sammenhengen mellom og begrensningene ”problemrammeverket” legger, er en tendens som har vist seg i flere studier som anvender framingteori for å analysere sosiale bevegelser (Benford 1987, Nepstad 1997).

5.4 Motivasjonsrammeverk - Kjemp for vår livsform, for friheten og demokratiet!

Den aktive konstruksjonen av motivasjonsrammeverket, betegnet som ”motivational framing”, er noe som Snow fremhever som en sentral og endelig komponent i en sosial bevegelses meningskonstruksjon som brukes til å rasjonalisere og legitimere motstand, samt å engasjere folk i deres kamp (2000: 8). I løpet av mine intervjuer kom de fleste aktørene med utsagn som på mange måter oppsummerte hva de kjemper for og hva som står på spill. Som vist ovenfor er bygger den sentrale narrativen deres på å beskytte våre verdier mot islam og muslimer. Under følger en rekke essensialiserte utspill som integrerer disse komponentene:

Storhaug: [...]. At man står på friheten og demokratiets side. Det er det dette handler om! Og dessuten så må jeg bare få si det at hvis man har gått gjennom det arbeidet jeg har gjort på 90-tallet samt det arbeidet som HRS har gjort de siste årene, så vil veldig mye av det være opplest og vedtatt som korrekt og riktig i regjeringsdokumenter og stortingsdokumenter i dag.

Som dette sitatet fra Storhaug viser tvinges man nærmest til å innta et standpunkt i møte med deres virkelighetskonstruksjon. Enten er man på friheten og demokratiets side, ellers så er man mot dette og på ”islamistenes” side. Som de andre fremhever Storhaug striden omkring Muhammed-karikaturene som en sentral og klargjørende faktor. Dette kan betegnes som et nodepunkt for handling som posisjonerer deres kamp i faktiske hendelser som er allmenn kjent:

Storhaug: Så da hadde vi tatt den seieren! Men den har vi ikke klart å ta, fordi det har vært feighet som har rådet. Frykt og feighet. Man tror at demokratiet har kommet seilende på en fjøl, og at det kommer til å være der for evig og alltid. Det må kjempes for hver dag. Friheten må kjempes for hver dag.

Storhaug presiserer gjennom dette at det er en aktiv kamp som vi alle tar del i enten vi vil det eller ikke, noe som implisitt tilsier at dersom man forholder seg passiv, så bifaller man en islamisering av samfunnet. Også Amundsen rammer denne opposisjonen inn i en diskurs hvor han understreker at friheten er noe man må kjempe for, og som de er villig til å gi alt for:

Amundsen: Dersom ting reverseres, det være seg ytringsfrihet, retten til å bestemme sin egen livspartner, retten til å ta sine egne valg, styre sitt eget liv – være fritt! Da er det en utvikling som jeg ikke vil akseptere. Da vil jeg kjempe mot det med alt av “guts” for å stoppe det.

Også her presses man til å ta et standpunkt; vil du kjempe? Arne Tumyr fra SIAN ser også på dette som en kamp av sivilisatorisk natur, med dystre konsekvenser dersom man ikke tar parti:

Tumyr: [...]. Hele vår sivilisasjon er i fare hvis utviklingen fortsetter som nå mot det neste århundreskiftet. Da vil muslimene være i flertall og det vil ikke være noen vei tilbake for fedrelandet Norge. Det gjelder også Europa. Det er dette perspektivet vi må se hele vår situasjon i. Da blir det som man sier, da er det ikke Europa men Eurabia. Hvorfor?

Denne forestillingen om at vårt samfunn vil endres dramatisk står sentralt, noe som kommer tydelig frem gjennom bruken av begrepet "Eurabia". Når jeg spurte Ystebø om han så på dette som en sivilisasjonskonflikt sa han følgende:

Ystebø: Ja, det tror jeg dypest sett. Det eneste som kan forhindre det er en kristen vekkelse i den islamske verden. Da må islam «falle» som en rådende kraft. Det tror jeg kommer til å skje. Når det vil skje og hvor langt vi vil komme i retning av Eurabia før det skjer, det vet jeg ikke. Derfor mener jeg at vi må kjempe for alt vi har kjært. Vi må forsvare de verdiene og det samfunnet som vi har, og som hele Europa representerer.

[...] Vi vil jo forsvare vårt system, om nødvendig med livet. Det vil vi gjøre slik som våre beste menn gjorde mellom '40 og 45. Det er absolutt ikke fordi vi har et dødsønske, men fordi vi vil beskytte våre nærme og våres etterkommer samt bevare de frihetene og det samfunnet vi har. At det kommer til å gå menneskeliv tapt... det har det allerede gjort, 3000 ofre i USA og så videre. Men det kommer til å bli mer av det, det er noe som er ganske åpenbart.

På basis av sitt religiøse og politiske ståsted fremhever Ystebø ikke uventet kristendommen som den mest sentrale faktoren, men i direkte relasjon til de andre faktorene. For å underbygge sin argumentasjon trekker han paralleller til de som kjempet mot nazismen under 2. verdenskrig, som står sterkt i vår nasjonale narrativ. Videre knytter han dette sammen med terrorhandlingene den 11. september for å vise hva som venter oss i møte med islam.

De øvrige perspektivene danner grunnlaget for et rammeverk som vektlegger aktiv kamp for vårt samfunn og våre verdier mot de som forsøker å undergrave dette. Dette gjøres blant annet gjennom en aktiv bruk av et klart diskursivt oss/dem skille, hvor man som presisert tidligere blir presset til å tilskrive seg selv et standpunkt.

Kapittel 6: Videre analyse

6.1 Innledning

I den øvrige delen har jeg redegjort for og analysert mine intervjusubjekters utsagn i lys av det framingteoretiske perspektivet for å avdekke deres identifikasjon av problemer og motstandere, løsninger og motivasjonsrammeverk. Dette har utgjort et første og viktig steg. Med utspring i dette arbeidet vil jeg nå gå videre ved å se på følgende interrelaterte forhold; Hvordan kobler de disse aspektene sammen? På hvilken måte kan deres ”framing” fungere som mobiliseringsverktøy? Hvilke relasjoner har de til hverandre? Er det snakk om en sosial bevegelse? Hva ligger til grunn for denne mobiliseringen og hvilke forhold påvirker deres kamp? For å søke å besvare disse spørsmålene vil jeg først benytte meg av det framingteoretiske perspektivet for å si noe om sentraliteten til deres framingaktivitet i forhold til overordnede ideologiske, historiske og kulturelle fenomener. Deretter vil jeg redegjøre for de anti-islamske aktørenes relasjoner for å forsøke å besvare om deres aktiviteter utgjør en sosial bevegelse med utgangspunkt i Mario og Dianis syntesedefinisjon. Dette vil jeg etterfølge med å drøfte hvilke strukturelle og samfunnsmessige forhold som påvirker, hindrer og muliggjør de anti-islamske aktørenes mobilisering ved å benytte meg av Mary Douglas sitt Grid/Group skjema. Alt dette leder meg til sist over til å ta opp maktens rolle. Her vil jeg anvende Chantal Mouffes’ perspektiver på politikk, makt og identitet for å utfylle den øvrige drøftingen.

6.2 Islam og islamisme

I min videre analyse vil jeg ikke operere med begrepet islamisme, selv om jeg har gjort denne distinksjonen tidligere og en rekke av aktørene anvender dette begrepet selv. Amundsen (FrP) definerer blant annet religionen islam som noe som tilhører den private sfære – altså noe som ikke på noen måte skal trekkes inn i det offentlige og politikken. Dermed faller alle kulturelle praksiser i det offentlige rom og politisk motiverte handlinger som assosieres med islam inn under betegnelsen islamisme. Som vist til i delen hvor jeg tar for meg aktørenes løsningsforslag uttrykker også enkelte helt eksplisitt at islam må privatiseres. Intervjusubjektene veksler derimot mellom islam og islamisme i sine argumenter, samtidig som det presiseres at de ikke er mot muslimer som enkeltpersoner. På bakgrunn av disse forholdene benytter jeg meg av begrepet islam fremfor islamisme. Derfor vil jeg også betegne aktørene som anti-islamsk fremfor anti-islamistisk eller anti-muslimsk.

6.3 Sentralitet – verdier, religion og historie som virkemidler

Innenfor en politisk mobiliseringskontekst er spørsmålet om hvilke virkemidler aktørene tar i bruk for å vinne gjennom med sitt budskap essensielt. Mer presist spør jeg; hvilke diskursive virkemidler tar de i bruk for å mobilisere folk til sin sak? For å svare på dette er det relevant å undersøke hvor sentrale deres rammeverk er i forhold til trossett, verdier og idéer til personene de anti-islamske aktørene forsøker å mobilisere – det vil si norske borgere. Dersom mine aktørers aktive *framing* kan sees som diskursive virkemidler er det altså viktig å si noe om hvor tett sammenkoblet rammene er i forhold til dominerende ideologier og strukturelle forhold ellers i samfunnet⁴⁰. Som vist til i kontekstkapittelet slutter en overveiende stor del av nordmenn opp om en rekke verdier som kjennetegnende for det norske samfunnet. De mest sentrale var ytringsfrihet, demokrati, den norske grunnloven og likestilling. Nå kan ikke den norske grunnloven betegnes som en verdi i seg selv, men den inneholder en rekke verdier. Videre svarte mange respondenter at også den kristne formålsparagrafen stod sentralt, noe som kan tolkes som at mange ser på kristendommen som en svært viktig del av det norske samfunnet.

De anti-islamske aktørene trekker her frem en rekke aspekter som speiler nordmenns verdier. Til sammen kan disse sies å utgjøre en viktig del av en noenlunde stabil ideologisk grunnmur blant nordmenn. Her trekker de blant annet frem likestilling mellom kjønnene, homofiles rettigheter, demokratiet, ytringsfriheten og kristendommen. Videre trekker de inn ”Vestens” historiske kamp mot islam. Som separate aspekter har de en viss tyngde i forhold til den overbyggende samfunnsideologien/kosmologien som mange nordmenn identifiserer seg med. Men det er først ved å vektlegge alle disse som interrelaterte at de bygger en såkalt ”masterframe” som er egnet til å mobilisere et bredt spekter av samfunnet. Resultatet av denne prosessen hvor de fremhever enkelte verdier og gitte historiske hendelser som strekker seg langt bakover i tid er en tilsynelatende helhetlig narrativ – en rød tråd som går gjennom våres liv og som skiller oss fra muslimene og islam. Som Tumyr sier handler dette om vår sivilisasjon:

Tumyr: Det vi vil er å bevare vår sivilisasjon. Vårt samfunn. Vi sier velkommen til alle som aksepterer menneskerettighetene, norske lover og vårt regelverk for samfunnsliv. Men man kan ikke spille sjakk med personer som krever at de skal ha

⁴⁰ Ideologi refererer her altså til et bredt, sammenhengende og gjennomgående konstant sett av antagelser som påvirker ens orientering i politikken og hverdagslivet (Snow, 2000: 613).

særregler for seg! Vi må være enig om de felles spillereglene, ellers blir samfunnslivet konfliktfylt.

Innenfor dette rammeverket kan Vesten sees på som det moderne, rasjonelle og gode som et resultat av en lang historisk prosess. På den andre siden står islam. Byggingen av disse dikotomiene mellom oss/dem, Vesten/Islam og nordmenn/muslimer er muligens det viktigste resultatet av deres virkelighetskonstruksjon. Her blir vi stående igjen med en ”masterframe” av eksistensiell natur – hvem vil seire?

Storhaug: Så, ja... jeg er ganske sikker på at debatten rundt islam vil prege dette århundret i Europa. Da er spørsmålet hvilken vei du går.

L: Så du mener at man må innta et standpunkt, ta stilling?

Storhaug: Klart man må det. Hvis man er opptatt av frihet. Hvis man er opptatt av individets ukrenkelighet. Hvis man er opptatt av såkalt hellige tekster, guder og profeter kan krenkes men at mennesker ikke skal krenkes... hvis man er opptatt av dette så må man selvsagt være på den kritiske siden. Ellers gir det ingen mening.

Denne prosessen innebærer altså at enkeltstående hendelser og fenomener blir ”pakket sammen” slik at både tidligere hendelser og ting som skjer i fremtiden vil kobles til deres ”masterframe”. Endemålet er i så måte at deres konstruksjon muliggjør en ny virkelighetsforståelse som tvinger en til å ta et standpunkt. En prosess hvor man må velge mellom deres løsningsforslag som gyldige og rasjonelle, eller å forkaste dem og bli en av deres motstandere. Ved å koble alle disse aspektene sammen fungerer hvert ”hovedaspekt” – eksempelvis likestilling, som en knagg hvor man vil kunne hente frem de andre aspektene innenfor den anti-islamske ”masterframen” når nye problemer oppstår.

Ved å inkorporere verdier som mange slutter opp om og å reformulere de i en kontekst av opposisjon mot islam og muslimsk innvandring kan de skape empati og oppnå støtte blant folk som ellers ikke hadde ville involvert seg eller gått imot deres mobilisering. Videre vil deres bruk av verdier som står sentralt blant en majoritet av landets borgere gjøre det vanskeligere – for ikke å si illegitimt – å ta avstand fra deres virkelighetsoppfatning. For da tar man jo også avstand fra eksempelvis ytringsfriheten, likestilling og demokratiet selv. Da

tar man parti med kvinneundertrykkere og en politisk ideologi som vil transformere det norske samfunnet til det ugjenkjennelige. De anti-islamske aktørenes ”framingaktivitet” kan derfor sees som politiske verktøy for å oppnå dominans. I lys av dette kan deres aktive produksjon av mening sies å være en del av *konfliktens kjerne*, fremfor noe som ligger forut for konflikten.

For å underbygge mine øvrige argumenter vil jeg trekke frem kristendommen som et sentralt bindeverk i deres ”masterframe”. Deretter vil jeg vise hvordan de trekker frem historiske hendelser for å legitimere at det er snakk om en eksistensiell kamp mellom *oss* og *dem*.

6.3.1 Kristendommen som bindeverk

Alle de anti-islamske aktørene trekker frem kristendommen som en sentral faktor. Her vektlegger de at kristendommen har spilt en viktig rolle i utformingen av det norske samfunnet og vestlig sivilisasjon. Noen, som for eksempel Amundsen (FrP) og Rustad (Document.no) vektlegger kristendommen i samspill med den greko-romerske kulturarven. Andre vektlegger kristendommen i større grad, heriblant Ystebø (KrF etc.). Ikke overraskende skiller Ystebø seg her fra de andre ved at han ser på kristendommen som den viktigste faktoren. For å vise kristendommens overlegenhet sammenligner han Vestens fremgang og samfunnsform ved å vise til at ateistiske og kommunistiske samfunn ikke var bærekraftige, noe man kunne se på at folk flyktet fra disse landene. Her trekker han klare paralleller til islam, som han ser på som en undertrykkende ideologi og religion;

Ystebø: Det samme vil jeg si om islam! De har ikke likestilling og likeverd mellom kjønnene, de har ufrihet, ofte krig og elendighet. Hvis du ser på statistikker over hvor mange mennesker som har gått tapt i konflikter der enten muslimer kjemper mot muslimer eller andre, så er det mange flere som dør. Mange hundre ganger flere dør! Det gjelder enten du ser ti, hundre eller tusen år tilbake..

L: Jaha..

Ystebø: Så det blir et samfunn som ikke har den harmonien som du får når du har et kristent samfunn, for å si det helt enkelt.

Ved å vektlegge andre aspekter ved det norske samfunnet i sammenheng med kristendommen sier han også implisitt at det kristne samfunnet har muliggjort fremveksten av likestilling, ytringsfrihet og homofiles rettigheter. Mer eksplisitt sier han at humanismen og sosialdemokratiet er et barn av det kristne samfunnet:

Ystebø: Jeg tror grunnleggende sett at humanismen er en frukt av kristendommen.

L: Okey.

Ystebø: Det er et biprodukt. Sosialdemokratiet blant annet. Alle disse gudsfornekterne. Stoltenberg, Solberg og så videre er et produkt av det kristne samfunnet enten de tror det eller ei. Derfor har jeg ingen konflikt med de på dette området. Det skiller seg veldig fra islam.

Også Storhaug, som entret denne situasjonen fra et feministisk perspektiv fremhever kristendommen for å forklare hvorfor norsk og vestlig kultur er overlegen:

Storhaug: Jeg mener at visse kulturer er bedre enn andre. Selvsagt mener jeg det.

L: Ja.

Storhaug: Hvis jeg hadde sagt til deg at i et menneskerettighetsperspektiv så hadde Norge vært like godt på 1800-tallet som i dag, så hadde du ledd deg i hjel. Men hvis jeg sier at Norge er på en helt annen planet enn Pakistan når det kommer til menneskerettigheter og demokrati, så blir det ramaskrik. Eller det ble det i hvert fall når jeg sa det for noen år siden.

L: Ja.

Storhaug: Så det er åpenbart at de vestlige samfunnene er der også menneskerettighetene trives best. Det må også være en grunn til det at det har blitt slik.

L: Hva mener du er grunnen til at det har blitt slik da?

Storhaug: Jeg mener at kristendommen har hatt en vesentlig rolle, gjennom Jesus og at det gamle testamentet ble skrinlagt. Det tror jeg alle er glad for i dag, at det har blitt skrinlagt som et historisk dokument.

I så måte vektlegger Tumyr, som selv har vært nestleder av Human-Etisk forbund, at en fremtidig konflikt mellom anti-islamske aktører og muslimer vil fortolkes innenfor et religiøst rammeverk:

Tumyr: [...]. I en slik situasjon ville nok mange opplevd det som en ny krig hvor kristendommen står mot islam.

6.3.2 Historiske hendelser som diskursive knagger

Alle aktørene setter den nåværende situasjonen i kontekst av det kristne Europas konflikt med muslimske riker helt tilbake til 700-tallet. Dette underbygger den sentrale narrativen om en eksistensiell kamp mot det fremmede – islam. Her trekker blant annet Rustad og Tumyr frem den muslimske erobringen av Spania og det Osmanske rikets forsøk på å erobre Wien i 1683. Disse hendelsene kobles fortløpende til hendelser i nyere tid. Det Muslimske Brorskap vektlegges i så måte som en av Vestens fiender, her eksemplifisert med et sitat fra Storhaug:

Storhaug: Det Muslimske Brorskap har jobbet kjempetett opp mot Europa i flere årtier. Konflikten har vært der siden 1928, som ikke minst var et veiskille med sekulariseringen av Tyrkia. Fallet av det Osmanske riket var et sjokk for Al-Banna og hans selskap som startet opp det Muslimske Brorskap for å stifte et nytt verdensomspennende kalifat.

For å underbygge opposisjonen mellom Vesten og den muslimske verden trakk mange av aktørene inn den historiske stagnasjonen den muslimske verden har opplevd og alle konfliktene som har utspilt seg der i nyere tid. I mitt intervju med Storhaug pekte jeg på koloniseringen av Midt-Østen som en potensiell forklaringsfaktor, noe hun mente ikke var holdbart:

Storhaug: Ja. Det er et veldig tynt argument. Jeg kan jo bare sitere en av mine venner i Pakistan, hun sier følgende; alltid når det går galt her hos oss, så skylder vi på britene.

Men se hva britene etterlot seg! De etterlot seg et juridisk system, de etterlot seg infrastruktur, vakre bygninger og så videre. Hva er det vi har skapt? Krig og elendighet.

Da må man jo... da må de som mener dette kunne forklare da, hvorfor er det slik at tidligere kolonier som ikke var muslimske klarer seg så veldig mye bedre enn muslimske land som var kolonialisert?

Av nyere hendelser trekker de frem terrorhandlingene den 11. september 2001, angrepet på den danske karikaturtegneren Westergaard og den påfølgende debatten omkring karikaturtegningene, hvor mine informanter mener at den politiske eliten med Arbeiderpartiet i spissen svikter de norske og vestlige verdiene – mer spesifikt ytringsfriheten. Ved å sammenkoble alle disse enkelthendelsene i en narrativ bygger de opp et tydelig fiendebilde hvor islam, muslimer og den muslimske verden står i direkte konflikt med det norske og vestlige samfunn, tuftet på kristendommen som igjen har bidratt til å legge til rette for blant annet demokrati, ytringsfriheten, likestilling og homofiles rettigheter.

6.3.3 Tilpasning og konflikt

En viktig faktor for en bevegelses suksess ligger i aktørenes evne til å *reformulere* deres egne verdier og motiver for å *tilpasse* dem slik at de appellerer til de man ønsker å mobilisere (Snow et al. 1986; Tarrow 1994). Det er klart at de forskjellige aktørene fortløpende tilpasser sitt rammeverk. Dette kan ikke ene og alene sees som en helhetlig og bevisst strategisk prosess, men en prosess som blir formet av den kollektive meningsutvekslingen aktørene seg i mellom og i samfunnet for øvrig. At visse aktører har et strategisk forhold til enkelte aspekter er likevel nokså synlig, eksempelvis når Ystebø fra KrF fremhever homofiles rettigheter. Også Storhaugs (HRS) og Tumyrs (SIAN) innlemmelse av kristendommen kan delvis sees som strategiske grep for å skape en helhetlig ”masterframe” som er uforenelig med multikulturalisme og islam. Aktørene gjør også kristendommen mer spiselig ved enten a) å vektlegge den kristne kulturarven fremfor aktiv gudstro, eller b) gjennom å presisere at kristne gjør et skille mellom den private sfære hvor den kristne tro utøves og den offentlige – et skille mellom det åndelige regimentet og det verdslige, altså politikken. Fokuset på kristendommen i en historisk kontekst som fundamentalt ulik islam, ettersom man gjør et skille mellom det religiøse og politikk, sammenfaller med at færre nordmenn anser den kristne

formålsparagrafen som en essensiell ”verdi” som definerer Norge. Dette kan bidra til å øke den anti-islamske, eksistensielle ”masterframens” sentralitet og ”salgbarhet”.

6.3.4 Utfordring av eksisterende rammeverk

I de øvrige avsnittene har fokuset vært på hvilke virkemidler de anti-islamske aktørene tar i bruk for å legitimere sin opposisjon og for å mobilisere folk til sin sak. Men, som vist til står de anti-islamske aktørene også i opposisjon til andre norske aktører. Dette innebærer at de er i en aktiv strid ikke bare mot muslimske krefter, men mot partier og organisasjoner som opererer med andre rammeverk – perspektiver hvor det multikulturelle samfunnet har blitt fremmet som et ideal og hvor islam og muslimer ikke problematiseres (i hvert fall ikke i samme utstrekning). Den reelle kampen kan således betegnes som en kamp hvor de anti-islamske aktørene primært sett står i opposisjon til norske aktører. Mer spesifikt står de i opposisjon til et verdenssyn hvor muslimske innvandrere fremstilles som en ressurs, det multikulturelle samfunn er et gode, og en påstand om at sameksistens med muslimer er mulig. I likhet med de anti-islamske aktørene vektlegger også en majoritet av disse aktørene verdier som likestilling, ytringsfrihet, demokrati og homofiles rettigheter, heriblant Arbeiderpartiet og Anti-Rasistisk Senter. De anti-islamske aktørenes ”masterframe” må i så måte forstås som en reorientering og forsterkning av eksisterende ideologier og komponenter av disse fremfor etableringen av et nytt ideologisk paradigme. De anti-islamske aktørenes kamp er derfor en kamp innenfor det samme ”ideologiske” rammeverket hvor de forsøker å skifte fokus ved å trekke frem enkelte aspekter og se vekk fra andre. Denne framingprosessen innebærer strid ettersom den involverer skapelsen av fortolkende rammer som spriker fra det eksisterende rammeverket til aktører som ikke deler de anti-islamske gruppenes syn og som derfor utfordrer dem.

Til sist vil jeg påpeke at de anti-islamske aktørenes framingaktivitet og diskurs har klare likhetstrekk med utviklingen som har funnet sted i Nederland og en rekke andre vesteuropeiske land.

6.4 Sosial bevegelse

Som et utgangspunkt for min oppgave stilte jeg blant annet spørsmål om vi kan se tegn til en sosial bevegelse på bakgrunn av felles motstand mot islam, muslimsk kultur og innvandring. Før jeg drøfter dette vil jeg først gå tilbake til Dianis definisjon av sosiale bevegelser. Han fremhevet at sosiale bevegelser er et *nettverk* av uformell interaksjon mellom flerfoldige individer, grupper og organisasjoner som er aktivt engasjert i en politisk eller kulturell

konflikt med basis i en delt, kollektiv identitet (Diani, 1992: 165). Mens jeg i de øvrige analysedelene har fokusert på konstruksjonen av kollektiv identitet innenfor et framingperspektiv så har jeg ikke redegjort klart for relasjonene mellom intervjusubjektene, deres organisasjoner og andre aktører innenfor det samme feltet. Derfor vier jeg de påfølgende avsnittene til dette.

6.4.1 Relasjoner mellom intervjusubjektene, deres organisasjoner og eksterne aktører

Gjennom mine intervjuer kom det frem at alle i varierende grad hadde et forhold til de andre aktørene eller organisasjonene de representerer, enten gjennom media, møter eller gjennom e-post korrespondanse.

I mitt intervju med Anfinsen fra Honestthinking.org kom det frem at han hadde hatt direkte kontakt med både Rustad fra Document.no og Storhaug fra HRS. De to øvrige partene anerkjente også hverandre som relevante aktører innenfor dette feltet, men det kom frem at Storhaug hadde et noe negativt syn på Anfinsen, blant annet på grunn av hans fokus på genetikk. Gjennom mitt intervju med Anfinsen kom det også frem at han oppfattet det slik at Arne Tumyr og SIAN var kritiske til ham. Videre fremhevet alle disse tre aktørene FrP sin sentrale rolle i kampen mot islam og islamiseringen, i likhet med Ystebø og Tumyr. For sin del fremhevet Amundsen Honestthinking.org, Document.no og HRS når han snakket om hvem som ”kjempet samme sak”.

Foruten at de fleste aktørene ville distansere seg fra Anfinsens fokus på genetikk og biologi var SIAN den organisasjonen de fleste hadde et negativt eller ambivalent forhold til. Mens Tumyr selv trakk frem de fleste andre aktørene visste enten de andre lite om SIAN, eller så ville de aktivt distansere seg fra dem på grunn av deres retorikk og fremgangsmåte. Storhaug karakteriserte de blant annet som en aksjonsgruppe. Rustad fra Document.no er den som tok sterkest avstand fra SIAN:

Rustad: Ja, altså vi er jo alle kritiske til den rådende politikken. Personlig vil jeg ikke innbefatte Stopp Islamiseringen Av Norge, for de er veldig lite... de har jeg veldig lite til felles med.

L: Okey. Hva er grunnen til det?

Rustad: De har en retorikk som er, bare for å nevne det helt grafisk så går jeg forbi når jeg ser sidene deres altså. Det er visse symboler og slikt som jeg ikke vil ha noe med å gjøre. Retorikken er også på det nivået. De legger ikke bånd på seg selv. De vil aldri kunne få folk med seg med en slik språkbruk.

SIAN blir av Rustad altså sett på som en undergravende faktor for deres kamp, blant annet fordi de benytter seg av en retorikk som er for bombastisk og lite appellerende for mange. Basert på intervjumaterialet satt jeg igjen med en oppfatning av at den gjensidige anerkjennelsen var sterkest mellom Document.no, HRS og FrP. Foruten dette fremhever alle bortsett fra lederen av SIAN tenketanken HRS i spesielt stor grad, en aktør de blant annet anerkjenner for sin kamp for kvinner og mot islam.

Av de forskjellige aktørene er det Storhaug og HRS som basert på intervjuene i størst grad vektlegger deres relasjon til norske politiske partier og som har et aktivt forhold til de gjennom møter. Her fremhever hun blant annet den konservative fløyen i Arbeiderpartiet og Høyre, den mindre liberalistiske fløyen i Fremskrittspartiet og en fraksjon av Senterpartiet som hun kaller for "Ola Borten Moe fløyen". Dette er direkte relatert med Human Rights Service sin organisasjonsmodell og posisjon, som hun selv understreker at er som en partipolitisk uavhengig tenketank. Amundsen vektlegger på sin side båndene Fremskrittspartiet har til utenlandske partier på høyresiden når det kommer til innvandringsspørsmål, da spesielt det danske partiet Venstre. I likhet med Amundsen vektlegger Storhaug båndene til Danmark, da særlig til Karen Jespersen og Ralf Pittelkow som kom ut med boken *Islam og naivister* i 2006. Karen Jespersen ble for øvrig utnevnt til dansk velferdsminister av Fogh Rasmussen i 2007. Felles for flere av aktørene er at de fremhever "frafalne", sekulære og moderate muslimer som selv går aktivt ut mot islam som en undertrykkende religion og ideologi, heriblant den somaliskfødte forfatteren Hirsi Ali og Walid-al-Kubaisi. I den konteksten trekker Storhaug inn en nylig etablert organisasjon ved navnet Likestilling. Integrering. Mangfold (LIM), som sier dette om seg selv på sin egen nettside:

Nettverket LIM, som består av engasjerte personer med ulik etnisk bakgrunn, deriblant liberale muslimer, har som formål å fremme demokratiske frihetsverdier i samfunnet og forebygge rasisme og andre hatideologier⁴¹.

⁴¹ <http://www.limnett.no/> (hentet 12.10.10)

Tumyr vektlegger på sin side at SIAN, som fremstår som den mest isolerte aktøren i forhold til de andre, inngår i en større europeisk organisasjon kalt Stopp Islamiseringen av Europa (SIOE) som i følge ham selv har blitt etablert i de fleste europeiske landene hvor det er muslimske innvandrere. På deres egen nettside står det følgende:

Stop Islamisation Of Europe (SIOE) is an alliance of people across Europe with the single aim of preventing Islam becoming a dominant political force in Europe⁴².

Videre nevner Tumyr norske organisasjoner som Folkebevegelsen mot innvandring, Anti-Jihad Norge og nettavisen Siste Skanse. Han trekker også frem Demokratene som det politiske partiet de er mest enig i med hensyn til islam. Alle disse organisasjonene kan for øvrig betegnes som marginale i en norsk kontekst, selv om de kan ha en viss tyngde på et regionalt nivå.

Generalsekretær Per-Edgar Kokkvold fra Norsk Presseforbund blir også fremhevet som en sentral aktør som de fleste intervjusubjektene identifiserte seg og sin organisasjon med. Dette gjøres eksplisitt på bakgrunn av hans standpunkter i forhold til karikaturdebatten. Vejbjørn Selbekk, redaktør for den kristenkonserverve avisen DagenMagazinet blir også holdt opp som en sentral figur i lys av at han valgte å trykke de omstridte karikaturtegningene. Foruten Selbekk trekker Ystebø inn kristenkonserverve aviser samt tv-kanalen Visjon Norge. Som en aktiv deltaker i kristenkonserverve kretser har han en relasjon til disse aktørene, og ut fra dette hevder han selv at de er en del av kampen mot islam og muslimsk innvandring.

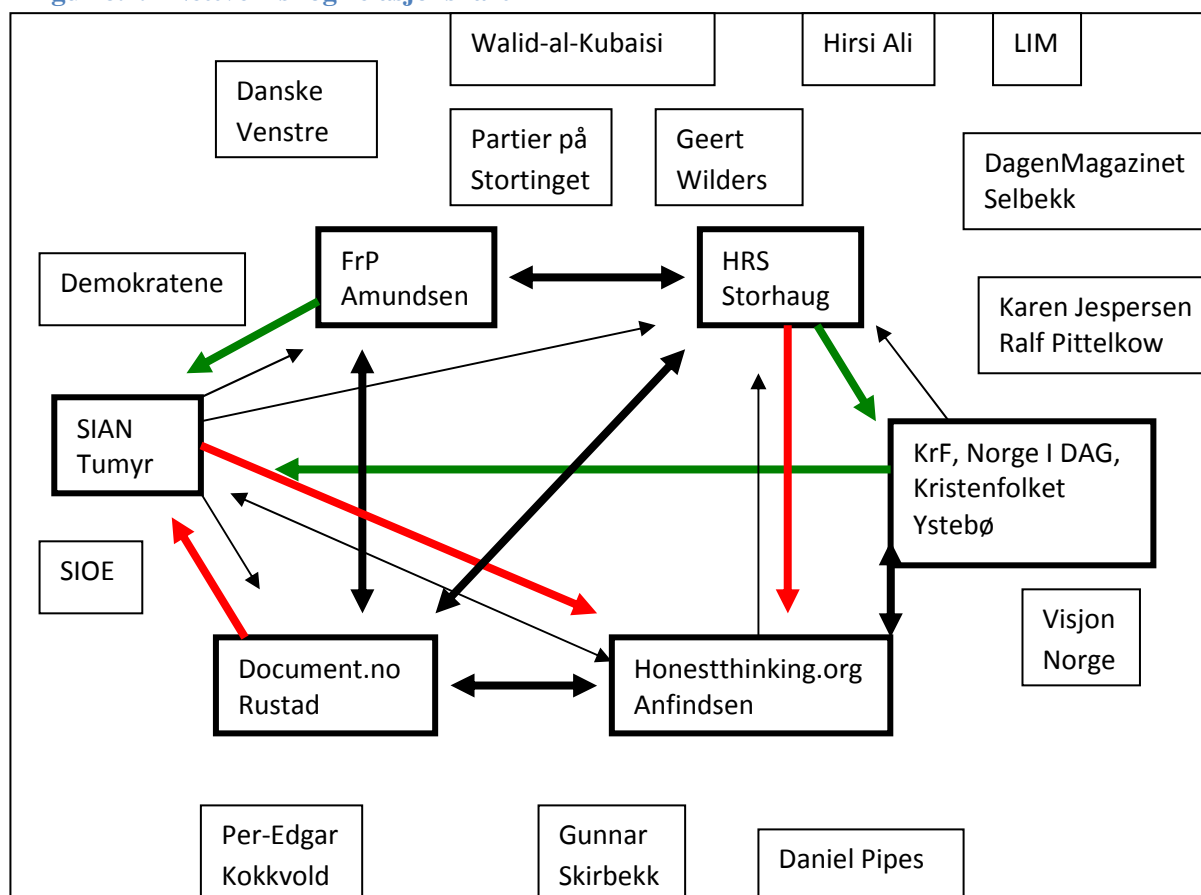
Anfindsen og et par andre intervjusubjekter trekker frem andre akademikere og skribenter som en klar inspirasjonskilde. Her nevner Anfindsen blant annet den norske filosofen Gunnar Skirbekk og den amerikanske aktivisten og skribenten Daniel Pipes som har grunnlagt en tenketank ved navnet Middle East Forum. Storhaug nevner på sin side historikeren Bernard Lewis som er en prominent aktør som har bidratt til å informere deler av USAs utenrikspolitikk.

Under følger en grafisk fremstilling av intervjusubjektene og deres respektive organisasjoners forhold til hverandre basert på det som kom frem i intervjumaterialet. Tykke svarte piler

⁴² <http://sioe.wordpress.com/> (hentet 12.10.10)

reflekterer et gjensidig anerkjennende forhold, mens tynne sorte piler representerer at den ene parten har et positivt syn på en annen part. Røde piler symboliserer negative relasjoner. Grønne piler representerer at den gjeldende aktøren er bevisst på den andres tilstedeværelse, men at det ikke er en formalisert eller ”dyp” relasjon. Pilenes retning indikerer hvilken vei de gjeldende forholdene går, og sier derfor også noe om maktforholdet mellom de forskjellige SMO-aktørene. Videre har jeg inkludert andre personer og organisasjoner som enkelte eller flere føler en tilknytning til i forhold til kampen mot islam, islamisering og muslimsk innvandring.

Figur 6.4.1 Nettverks- og relasjonskart

6.4.2 En sosial bevegelse?

Til sammen vil jeg argumentere for at empirien her tilsier at det eksisterer etablerte relasjoner og uformelle nettverk mellom de ulike anti-islamske aktørene i Norge, og videre til andre aktører i utlandet. Med basis i den inngående redegjøringen og drøftingen av intervjusubjektenes overlappende problemidentifikasjon, løsningsalternativer og vektlegging av sentrale verdier og historiske hendelser vil jeg argumentere for at denne totaliteten til sammen utgjør en sosial bevegelse mot islam, muslimsk kultur og innvandring. Punkt for punkt har jeg argumentert for og lagt frem empiri som viser at det her er snakk om flerfoldige

individer, grupper og organisasjoner som ikke bare inngår i et uformelt nettverk – de er også aktivt engasjert i en politisk og kulturell konflikt med basis i en delt, kollektiv identitet som de selv aktivt skaper gjennom samhandling. Når man ser på hvilke aspekter og verdier de knytter sammen i sin ”masterframe” parallelt med antallet nordmenn som identifiserer en rekke av de samme verdiene som viktige og definerende for Norge, så indikerer dette også at de potensielt sett kan mobilisere en stor andel av den norske befolkningen til sin sak. Videre viser den politiske utviklingen jeg har trukket frem i kapittel 4 at deres framingaktivitet ser ut til å vinne frem blant andre partier, som Arbeiderpartiet. Det jeg *ikke* kan svare på er hvor stor den sosiale bevegelsen mot islam, muslimsk kultur og innvandring i realiteten er på det nåværende tidspunkt.

Disse forholdene leder meg over til følgende relaterte aspekter: Hvordan påvirker strukturelle forhold den anti-islamske bevegelsen? Hvilke prosesser ligger til grunn for denne fiendtligheten til islam, muslimsk kultur og innvandring? Er det noen aspekter ved det politiske feltet som muliggjør denne opposisjonen?

6.5 Hvilke kontekster preger den anti-islamske bevegelsens virkelighetsforståelse?

Så langt kan mitt analytiske perspektiv betegnes som aktør- og handlingsorientert - hvor jeg blant annet har skrevet om deres *aktive* framingaktivitet. Aktørperspektivet assosieres ofte med et fokus på individer, men aktør kan også referere til kollektive enheter som handler (Burns, 1986:9). Mitt analytiske nivå kan sies å lene mer mot det siste perspektivet, hvor jeg snakker om organisasjonene og bevegelsen som aktører på et meso-makronivå fremfor de handlende individene på et mikronivå. Selv om jeg altså har et nokså aktørsentrisk analysefokus, vil jeg presisere at jeg ikke er av den oppfatning at de gjeldende aktørene handler ubegrenset og uavhengig av strukturelle føringer. For å nyansere dette velger jeg derfor å trekke inn Douglas’ sine teoretiske perspektiver. Her vil jeg benytte meg av hennes rammeverk med en intensjon om å si noe om hvor den anti-islamske bevegelsen befinner seg på et meso-makrostrukturelt nivå. Målet er altså å gi en indikasjon på hvilke strukturelle forhold som potensielt sett legger føringer for deres samhandling og virkelighetskonstruksjon. Dette teoretiske perspektivet åpner opp for aktørers mulighet til å bryte med strukturelle føringer iboende i den sosiale konteksten, noe jeg mener er sentralt. Årsaken til dette er at man ikke ser på valg som predeterminert, men at prisen for å bryte med førende normer og verdier vil kunne medføre straff og sanksjonering (Douglas, 1982: 198). Med dette ønsker jeg altså ikke å forkaste aktørfokuset i min oppgave, men å supplementere det.

6.5.1 Den anti-islamske bevegelsen

Som tilhørende i forskjellige og overlappende grupper kan jeg ikke si noe om hvor individene som er en aktiv del av den politiske mobiliseringen mot islam, muslimsk kultur og innvandring befinner seg innenfor den gitte *Grid/Group* matrisen. Jeg vil derimot argumentere for at man kan gi en viss indikasjon på hvor den anti-islamske bevegelsen befinner seg som helhet på et meso-makronivå. Som redegjort for i teorikapittelet skiller Douglas mellom gruppe og ”grid” som to strukturelle dimensjoner. Basert på disse to dimensjonene skiller hun videre mellom fire idealtypiske hovedkontekster som preges av ulike kosmologier; markedenes, maktesløshetens, hierarkienes og sekterismens kontekst. Her vil jeg benytte meg av denne typologien for å indikere hvilke sosiale kontekster som kan være medvirkende og formende for den anti-islamske bevegelsen.

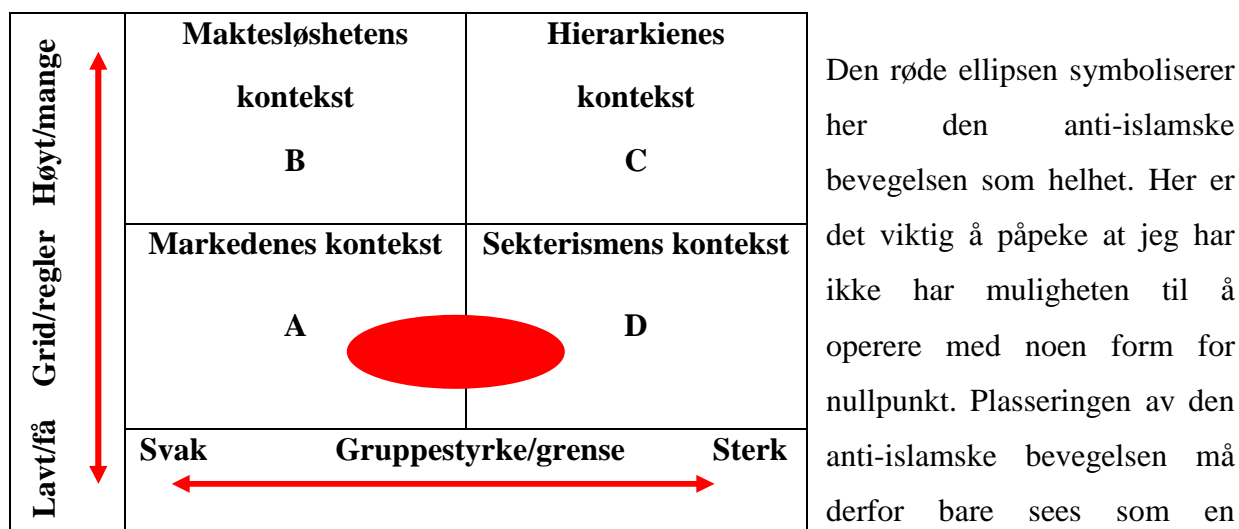
Med utgangspunkt i intervjumaterialet er det ingenting som tilsier at den anti-islamske bevegelsen er preget av et sterkt hierarki, regelverk eller en utpreget organisatorisk samordning. Dette tilsier at en stor del av deres interaksjon preges av en kontinuerlig *ad hoc* lignende forhandling uten tydelig forankrede regler. Basert på disse aspektene kan man muligens definere deres kontekst som markedsorientert – en kontekst preget av svak gruppetilhørighet og lite hierarkiske regler og protokoller. På en annen side er de samlet rundt en noenlunde homogen virkelighetsforståelse og en felles ”masterframe”. Med andre ord finner man igjen mye av den samme argumentasjonen hos alle aktørene. Dette kan hentyde en sterk gruppetilhørighet på et overordnet plan, noe som vil tilsi at de befinner seg innenfor en sekterisk kontekst.

Som vist samles den anti-islamske bevegelsen til en stor grad rundt en felles identifisering av problemer og motstandere. I følge Douglas og Wildavsky kjennetegnes de ulike kontekstene av forskjellige ”pollution beliefs”. Hva som problematiseres og hvem som får skylden er altså avhengig av deres sosiale kontekst. Hvis man ser på de anti-islamske aktørenes identifisering av problemer og skyldige så ser man at den grovt sett er todelt. Islam sees på som en truende og kollektivistisk ideologi som sammenlignes med totalitære styresett, slik som kommunismen og nazismen. Fokuset på kollektivistisk ideologi som en ekstern trussel er ett av aspektene Douglas og Wildavsky identifiserer som kjennetegnende for markedskonteksten. På en annen side fremstiller også de anti-islamske aktørene sin kamp som en mot et undertrykkende etablissement – herunder media, andre politiske partier og tilknyttede menneskerettighetsorganisasjoner som Anti-Rasistisk Senter. I følge de anti-islamske aktørene tilrettelegger disse for islam, muslimsk kultur og innvandring til Norge på

bekostning av det norske samfunnet. En rekke av aktørene mener også at de blir holdt utenfor, forsøkt kneblet og latterliggjort ved å avfeies som useriøse og/eller rasistiske. Dette overlapper med beskrivelsen av den sekteriske kosmologien, som kjennetegnes av et syn på etablissementet som undertrykkende, ondt og hierarkisk (Douglas & Wildavsky, 1982: 122). Videre argumenterer de for at det norske samfunnet er utsatt for en eksistensiell trussel på grunn av etablissementets ”vrangforestillinger”, og at det på mange måter er deres skyld.

Med basis i disse punktene vil jeg argumentere for at man med en viss sikkerhet kan plassere den anti-islamske bevegelsen i den nederste delen av matrisen. Mer spesifikt indikerer min empiri i samspill med Douglas og Wildavskys beskrivelse av de ulike sosiale kontekstene og tilhørende kosmologi at den anti-islamske bevegelsen befinner seg i et krysningspunkt mellom den markedsorienterte og sekteriske konteksten, som vist nedenfor. Ut fra dette kan man anta at den anti-islamske bevegelsens sosiale kontekst legger klare føringer som kan bidra til å opprettholde og videreføre deres nåværende kosmologi/ideologi og ”masterframe”. Foruten at dette kan bidra til å opprettholde den anti-islamske bevegelsen, kan den sosiale konteksten også tenkes å virke begrensende i form av hvilke andre grupper de kan interagere og samarbeide med.

Figur 6.5.1 Grid/Group - den anti-islamske bevegelsens sosiale kontekst

indikasjon på hvilke sosiale kontekst(er) som preger deres handlinger, ”framing” og mobilisering - og ikke noe om graden av ”forankring” innenfor de ulike kontekstene.

Jeg vil presisere at denne modellen er konstruert for (og muligens best egnet til) komparativ analyse av småsamfunn, land og konkrete organisasjoner fremfor en sosial bevegelse av den karakter jeg studerer. Diani fremhever at en sosial bevegelse kan sees som et nettverk av

interaksjon mellom forskjellige aktører som kan *inkludere* formelle organisasjoner eller ikke, avhengig av skiftende omstendigheter (Diani, 1992: 166). Sosiale bevegelser kan derfor betegnes som *distinkte sosiale prosesser* sammensatt av *aktørers fellehandling*. Dette innebærer også at de interne og eksterne grensene og relasjonene til den anti-islamske bevegelsen er relativt *flytende*. Disse forholdene vil tilsi at min analyse får et noe mer impresjonistisk, skisserende preg. Den sosiale konteksten blir derfor også noe mer uklar. Hvis man ser på en sosial bevegelse kontra mer etablerte sosiale enheter gjelder dette nok i særlig grad i forhold til grid-dimensjonen.

Det er for øvrig essensielt å fremheve at disse fire typologiske kontekstene er idealtypiske. Det faktum at den anti-islamske bevegelsen utviser trekk som kan tilsi at de eksisterer innenfor både den sekteriske og markedsorienterte konteksten er derfor ikke nødvendigvis teoretisk problematisk hvis man forholder seg til en nyansert realitet. Det er her pilene, som går fra svak til sterk gruppestyrke og få til mange regler kommer inn i bildet. Disse gir en indikasjon på at det i realiteten er flytende overganger.

6.6 Makt, hegemoni og identitet

I de øvrige avsnittene i analysen finner man indikasjoner på en aktiv kamp i relasjon til aktørenes meningskonstruksjon og i møte med opposisjonelle aktører. For å få en dypere forståelse for hva som ligger til grunn for den politiske opposisjonen og mobiliseringen mot islam, muslimsk kultur og innvandring, samt hva som gjør dette mulig er det viktig å inkorporere en faktisk forståelse av maktens rolle. I så måte vil jeg her benytte meg av Mouffes' teorier på dette feltet, som redegjort for og drøftet i teorikapittelet.

Mens jeg har skrevet om fremveksten til den anti-islamske høyresiden i Vesten, mener jeg at det blir for snevert å definere de gjeldende anti-islamske aktørene og den anti-islamske bevegelsen som høyrepopulistisk. Det medfører riktighet at en rekke av aktørene, som for eksempel Fremskrittspartiet, nok kan defineres som høyrepopulistiske på mange felt. Andre aktører er derimot vanskeligere å plassere, som for eksempel Human Rights Service med sitt utspring i en feministisk likhetstanke og tilknytninger til partier på den norske venstresiden. I lys av de anti-islamske aktørenes "framing" er det tydelig at de hovedsakelig opererer med et antagonistisk perspektiv hvor *verdikonflikter* utgjør grunnmuren i en politisk kontekst der det ikke er snakk om kompromisser. Dette kan muligens betegnes som en reorientering av den

politiske agendaen – en sammenkobling av de ”norske”, nasjonale verdiene som delvis går på tvers av eksisterende politiske venstre-høyre skiller. Videre kan det faktum at de gjeldende aktørene vektlegger kultur og verdier fremfor økonomisk fordeling og klasse, samt at de forsøker å oppnå politisk og diskursiv dominans basert på denne framingaktiviteten, sies å utgjøre en ny demarkasjonslinje hvor man på sett og vis går bort fra de tradisjonelle politiske skillene mellom høyre og venstre. Selv om det til enhver tid har vært snakk om rett og galt innenfor politikken, vil jeg argumentere for at fokuset på kultur og verdimeslige aspekter har forsterket denne tendensen. Her vil jeg gjøre et skille mellom min analyse og Mouffes’ argumentasjon, hvor hun mener at denne overgangen til rett og galt fremfor høyre-venstre politikk er en ny ting. Derimot vil jeg si at det ikke er en uoverensstemmelse mellom å gjøre slike klare moralske skiller mellom hva som er rett og galt og den politiske høyre og venstreinnndelingen, og at det i min kontekst heller er snakk om et delvis forsøk på å overskride disse skillene ved å appellere til sentrale verdier og kulturelle aspekter. I så måte kan anvendelsen av et dikotomt, absolutt og moralistisk perspektiv visualiseres som en glidende variabel på en horisontal linje.

Innenfor et rammeverk hvor man ser på ting innenfor absolutte termer som rett eller galt, sant eller usant kan man også anta at det vil være en høy sannsynlighet for at relasjoner blir antagonistiske i sin form hvor man enten blir definert som venner eller fiender. Som jeg har vist til i mine intervjuer er alternativene her ikke kompromiss, men en depolitisering av islam, kutt i innvandringen og kulturell assimilasjon inn i det de betegner som den norske kulturen og vestlige sivilisasjonen. Ettersom de anti-islamske aktørene ikke innehar en hegemonisk maktposisjon i det norske samfunnet hvor deres ”framing” er dominant, så kan deres mobilisering betegnes som opposisjonell og anti-hegemonisk. Det er innenfor denne konteksten av underlegenhet at de anti-islamske aktørene nå opererer med dette antagonistiske perspektivet.

6.6.2 Identitet og antagonisme

For å forstå hvordan antagonistiske forhold skapes og vedlikeholdes anvender Mouffe begrepet “constitutive outside” (Mouffe, 2005: 15). Målet er å belyse at skapelsen av identitet er nødvendig for at antagonistiske forhold i det hele tatt skal kunne eksistere. Identitet innebærer etableringen av *forskjell*, som ofte er hierarkisk fordelt hvor noe står *over* det andre. Her kan man trekke inn deres dualistiske skille mellom Vesten/Islam som det viktigste og som mange av de andre aspektene (likestilling, ytringsfrihet, demokrati og så videre) brukes

for å underbygge. Det er når disse forskjellene blir ilagt substansiell mening at hierarki dannes. Som vist tidligere snakker de om islam og muslimsk kultur som et truende fremmedelement. Likeledes snakker de om krefter i den vestlige verden og det norske samfunnet som bidrar til å undergrave “vår” sivilisasjon ved å vektlegge “våre” (det vil si den vestlige verdens) historiske feiltak. På bakgrunn av dette kan man si at man innenfor den anti-islamske bevegelsen generelt sett har to sett av “constitutive outsides” – islam og muslimsk kultur samt norske og vestlige aktører som ser “positivt” på islam og muslimsk innvandring. Det er først gjennom å beseire de “pro-islamske”, norske aktørene at den anti-islamske bevegelsen kan utkonkurrere alternative rammeverk og oppnå et diskursivt og politisk makthegemoni for å fullbyrde sine politiske endemål om å stanse den ikke-vestlige og muslimsk innvandringen, islamiseringen av Norge, dekkle islam fra politikken og den offentlige sfære og å assimilere muslimer inn i det norske samfunnet som likeverdige borgere.

6.6.3 Den affektive verdien ved de anti-islamske aktørenes framing

Utkrystalliseringen av de anti-islamske aktørenes argumentasjon ligger i forståelsen av islam som en eksistensiell trussel. Den norske og vestlige sivilisasjonens overlevelse står på spill. For å forstå hvordan slike argumenter i det hele tatt er relevant og kan fungere som identitetsbyggende mobiliseringsverktøy i kamp mot disse ”constitutive outsides” mener jeg at vi må ta for oss *affektenes*, eller emosjonenes rolle. Hvor andre politiske teoretikere hevder at folk handler innenfor politikken for å maksimere sine egne interesser basert på rasjonalitet og fornuft, vektlegger Mouffe ”politisk lidenskap” – eksempelvis sinne, empati og sympati – som basisen for å skape *kollektive former* for identitet og identifisering. Uten å gå videre inn i den spesifikke debatten Mouffe tar for seg, mener jeg det er tydelig at de anti-islamske aktørene deltar i et spill hvor de aktivt benytter seg av det Mouffe sier den post-politiske retningen avviser som ”arkaiske” affekter. Foruten å snakke om at vår kulturs overlevelse står på spill, snakker de også om “svikefulle grep” av norske medier og politikere som har muliggjort islams inntog og økende politiske påvirkningskraft i det norske samfunnet. Den aktive bruken av følelsesladede begreper er tredelt; 1) varierende grad av negativt og positivt ladede begreper anvendt i sammenheng med norske aktører, 2) negativt ladede begreper rettet mot islam, muslimsk kultur og innvandring og 3) positivt ladede begreper i samspill med ”norske” og vestlige verdier, kultur og politiske ordninger. For å eksemplifisere denne bruken av affekter vil jeg her trekke frem Amundsen og hans rådgivers formuleringer, hvor de blant annet benytter seg av ord som *selvhat* for å karakterisere dagens tilstand i Norge og for å

skape empati for de anti-islamske aktørene og for å rette sinne og harme mot andre politiske aktører og muslimsk kultur:

Amundsen: Det er så mange eksempler på hvor vi som samfunn ikke klarer å stå for... jeg mener at vi har et problem fordi vi... det er mulig at vi har solgt inn generasjoner med selvhat! Jeg opplever det at folk går ut av skolen. Det de lærer der er hvor fæl den vestlige sivilisasjonen har vært opp gjennom tiden. Det er klart at den vestlige sivilisasjonen også har sine dumme ting på rullebladet sitt, men det har da virkelig alle andre sivilisasjoner og kulturer som har eksistert også!

L: Okay.

Amundsen: Det er et slikt selvhat som gjør at man ikke er *stolt* av den sivilisasjonen og kulturen man står midt oppi! Det synes jeg er skremmende. Deler av det er skoleverket skyld i. Det er en generell holdning som gjør at når vi da møter det fremmede som er på kollisjonskurs med våre verdier, så står vi ikke hardt nok opp for det. Da gir vi etter. Da er vi *feig*. Da står vi ikke i stormen!

Larsen: Jeg kan føye til noe her. Man snakker jo innenfor den europeiske diskursen om xenofobi, altså fremmedhat. Man har i mye mindre grad snakket om *xenofili*, som da er det diametralt motsatte. At det har gjennomskuret akademia, det har jeg selv opplevd.

Amundsen sier her at man må være stolt av den norske og vestlige kulturen. Vi må "stå i stormen", vise at vi ikke er feige og at vi ikke gir etter. Gjennom en slik argumentasjon appellerer de anti-islamske aktørene til et fellesskap som man må kjempe for å opprettholde. Slik kan man også si at de spiller på det libidiske kjærlighetsinstinktet, *Eros*, for å fostre et kollektivt fellesskap rundt deres saker. På denne måten appellerer de parallelt til vår iboende aggressive natur, *Thanatos*, ved å vise til at det norske og det vestlige "vi" er under angrep av de andre - den fremmede. Freud påpeker at man må kanalisere den menneskelige aggressiviteten og hatet mot noe som står utenfor dette fellesskapet for at fellesskapet skal kunne opprettholdes. Hvis man skal følge denne tankerekken vil det innebære at man anerkjenner de anti-islamske aktørenes perspektiv som fundert på et slikt tydelig skille. Innenfor en slik tankegang kan det fremstå som ganske naturlig og instinktivt å kjempe mot

disse andre, "våre" fiender – både de som innehar hegemoniet i en norsk kontekst og til de eksterne fiendene. I dette spesifikke utdraget identifiserer Amundsens rådgiver academia som proponenter for "xenofili" og ergo en av de "interne" motstanderne. I lys av de øvrige utsagnene vil jeg argumentere for at det er bruken av affektive verdier som underbygger deres identitetskonstruksjon og framingaktivitet, ettersom de spiller på våre følelser og lojaliteter for å mobilisere det norske folket til sin sak. Bruken av følelsesladete begreper i relasjon til sentrale verdier og historie kan derfor sees som det mest sentrale verktøyet de kan anvende. Deres "framing" kan i så måte ikke bare sees som en generell meningskonstruksjon, men en meningskonstruksjon hvor man aktivt benytter seg av, skaper og sammenkobler hendelser og verdier på en måte som er ment til å spille på våre emosjonelle predisposisjoner for å; 1) skape empati for de anti-islamske aktørene og, 2) rette folks sinne og avsky mot deres motstandere.

Ettersom skapelsen og opprettholdelsen av enhver form for kollektiv identitet innenfor dette perspektivet bare kan sies å være mulig med utgangspunkt i å kanalisere folks følelser vil både bruken av, og appellen til, våre affekter være en *nødvendighet* for at de skal kunne kjempe om hegemoniet. Som vist til tidligere gjøres dette kontinuerlig gjennom å trekke frem aspekter som likestilling, ytringsfrihet, homofiles rettigheter og så videre i et vekselvis eksplisitt og implisitt motsetningsforhold til islam og muslimsk kultur. Videre konsoliderer de en historisk narrativ bestående av enkelthendelser, som den muslimske erobringen av det kristne Spania på 700-tallet, terrorangrepene den 11. september 2001 og karikaturstriden. I den samme konteksten benytter de så ord og begreper som islamisering, undertrykkelse, trussel, selvhat og feighet i samspill med de øvrige aspektene. Det er gjennom å knytte disse forskjellige aspektene sammen at de klarer å skape en helhetlig affektiv narrativ som spiller på det menneskelige følelsesregisteret. Bruken av følelsesladet språkemosjonalitet kan sees som en nødvendighet for å konstruere identitet og som spesifikke *verktøy* for å oppnå makt.

6.6.4 Intern antagonisme innenfor den anti-islamske bevegelsen

Når jeg her har skrevet om identitet og makt har jeg i all hovedsak forholdt meg til de gjeldende intervjusubjektene og de organisasjonene de representerer som del av den sosiale bevegelsen. Dette bør modereres noe. Som jeg tidligere har dokumentert, eksisterer det også et ujevnt makthforhold og en varierende grad av samarbeid og anerkjennelse mellom de ulike aktørene. Videre opererer de forskjellige aktørene med en del ulike konseptualiseringer som man kan anta at har sitt utspring i deres andre politiske, ideologiske og verdimeslige

orienteringer så vel som strukturelle føringer (f. eks sosiale kontekster) som både er begrensende og muliggjørende for de respektive SMO-aktørene. De ulike skillelinjene er mange, og antageligvis langt flere enn likhetstrekkene som binder dem sammen i sin opposisjon. Her kan man blant annet nevne at de vektlegger forskjellige aspekter – slik som kristendommen – på substansielt sett ulike måter. Et annet, og muligens mer utpreget skille som eksisterer mellom aktørenes identitetskonstruksjon og framingaktivitet er fokuset på *etnisitet* og *genetikk*. Som tidligere påpekt skiller Anfindsen fra HonestThinking seg helt klart ut på dette området. Det faktum at de andre aktørene tar avstand fra dette perspektivet, samt at HonestThinking er den minste aktøren gjør at han – og påfølgende hans avvikende ”framing” - har liten mulighet til å oppnå noe form for intern dominans over de andre aktørene og deres rammeverk.

6.6.5 Konsensusorientering som genesis?

Kan så det Mouffe betegner som en konsensusorientering delvis sies å ligge til grunn for mobiliseringen mot islam og fremveksten av et antagonistisk fiendeperspektiv? Rustad og en del av de andre aktørene hevder at det norske samfunnet gjennomsyres av ”politisk korrekte” strømninger i media og politikken. Med andre ord forstår de det slik at de blir hindret i å uttrykke seg fritt. Hvis man skal ta Mouffes konseptualisering av hegemoni til følge innebærer dette også at enhver form for konsensus i realiteten også er en prosess hvor man ekskluderer andre alternativer. Dette vil i sin tur skape grobunn for en aktiv kamp for å bryte ned det eksisterende hegemoniet og etablere et nytt ”konsensus”, eller herredømme. De anti-islamske aktørene ser også på dagens ”konsensus” som ekskluderende ovenfor deres syn og politiske løsninger. I følge dem har andre samfunnsaktører og partier over lengre tid unngått å imøtegå deres meninger med annet enn retoriske grep som å stemple dem som rasister, høyreekstreme og så videre. Herunder nevner de Arbeiderpartiet, pressen og anti-rasistiske organisasjoner. I min oppgave har jeg ikke hatt anledning til å undersøke utstrekningen og realiteten i dette, men det kan nok tenkes at dette bygger på faktiske forhold og deres egne opplevelser med tanke på at de selv ikke innehar et makthegemoni. I denne konteksten kan man argumentere for at de overnevnte empiriske forholdene vil være av mindre betydning i forhold til aktørenes egen *oppfattelse* av situasjonen. Som postulert i Thomas-teoremet; ”hvis mennesker definerer situasjoner som virkelige, så blir de virkelige i sine konsekvenser” (Merton, 1949). Her vil jeg påpeke at jeg ikke argumenterer for at alt som blir definert som virkelig får reelle konsekvenser som en generell regel, ettersom man da ikke tar høyde for en lang rekke strukturelle føringer. Men i følge Mouffe er oppfattelsen av at dette er reelt, en

viktig drivkraft som bygger opp spenningsnivået og driver frem antagonistiske relasjoner hvor motstanderen blir definert som en fiende.

6.6.6 Antagonisme og agonistiske muligheter

Hvis man følger mitt resonnement som her bygger på Mouffes' forståelse av makt og det politiske som en evig kamp mellom potensielt sett antagonistiske aktører som i sin tur bygger sin kollektive identitet gjennom differensiering fra sine "constitutive outsides", innebærer dette også at man aldri kan overskride disse vi/de skillene. Saktens kan spesifikke skiller og identiteter hviskes ut med tiden, men fundamentet for antagonisme vil alltid forbli så lenge mennesket handler og skaper mening som kollektive, sosiale vesener. Konkrete skiller kan muligens elimineres gjennom total dominans av en annen part, men dette er noe som – i et historisk perspektiv - ofte innebærer krigføring. Hvis vi ser på de anti-islamske aktørenes diskurs og den virkelighetsforståelsen de konstruerer som eksistensiell av natur, slik jeg har forsøkt å belegge og argumentere for, så kan dette rammeverket med tid og stunder også tenkes å lede til langt mer radikale tiltak enn de som aktørene inntil nå har iverksatt. Dette er selvfølgelig noe som er avhengig av et utall faktorer, som de anti-islamske aktørenes aktivitet, muslimske organisasjoner og andre norske aktører som ikke deler deres virkelighetsoppfattelse. Muligheten for en antagonistisk eskalering må likevel sies å være til stede, og derfor er også voldsbruk et potensielt framtidsscenario.

I følge Mouffe ligger muligheten her ikke i å eliminere utspringet til antagonisme, ettersom et emosjonelt basert skille mellom oss og dem ligger til grunn for det politiske. Slik hun postulerer det er løsningen å transformere kollektive relasjoner fra å være antagonistiske til å bli *agonistiske*, noe som er svært ulikt fra Schmitts løsningsalternativer⁴³. Som redegjort for tidligere definerer Mouffe agonisme som en oss/dem relasjon hvor man anerkjenner motstanderens legitimitet selv om man også anerkjenner at det ikke eksisterer en rasjonell løsning på en gitt konflikt.

Til en viss grad kan man nok betegne de anti-islamske aktørenes relasjoner til andre norske og vestlige aktører som ikke deler deres syn på islam, muslimsk kultur og innvandring som agonistisk. Dette gjelder da spesielt for Fremskrittspartiet og andre aktører som er direkte representert og involvert i den politiske prosessen. Her forholder Fremskrittspartiet seg til andre politiske partier og fraksjoner som motstandere fremfor fiender i en kamp som blir spilt ut innenfor rammeverket av demokratiske prosedyrer som anerkjennes av partene. Et system

⁴³ Som altså var å utelukke det politiskes nærvær i en politisk enhet ved å etablere og opprettholde homogene stater fremfor pluralistiske samfunn (Mouffe, 2005: 16).

som skaper rom for seier og nederlag som er åpne for fremtidig endring (Mouffe, 2005: 23). Agonisme åpner altså for en situasjon hvor “løsningen” er kontinuerlig åpen for forandring fremfor en situasjon hvor total utslettelse av fienden er målet. Derimot er ikke en organisasjon representativ for hele bevegelsen, og FrPs inkludering innenfor demokratiske prosedyrer ved Stortinget kan dermed ikke alene forsikre at agonistiske relasjoner kan etableres. Så vidt jeg vet inngår heller ikke “muslimske” aktører i noen form for politisk enhet i Stortinget eller lignende politiske systemer som åpner opp for agonistiske forhold.

6.7 Oppsummering

Denne delen av analysen er tredelt, og gjenspeiler med dette teorikapittelet i stor grad. Med utgangspunkt i den første analysedelen gikk jeg her videre og tok for meg hvordan de anti-islamske aktørene benytter seg av sentrale verdier, politiske forhold og historiske hendelser for å veve en helhetlig og sentral “masterframe”. Fremfor å presentere ny ideologi bygger de på det eksisterende ved å fremheve enkelte aspekter i sin kamp mot sine motstandere. Det er denne virkelighetskonstruksjonen som ligger i konfliktens kjerne. Deretter tok jeg for meg de anti-islamske aktørenes relasjoner til hverandre og eksterne organisasjoner og personer. Her avdekket jeg at alle aktørene hadde en eller annen relasjon til de andre partene, men at det var store variasjoner i disse relasjonene. Med basis i mine øvrige funn og drøfting sammenkoblet med avdekkingen av de anti-islamske aktørenes relasjoner argumenterer jeg for at de utgjør en anti-islamisk bevegelse i sin totalitet. Gjennom å benytte meg av Douglas’ sitt Grid/group-skjema forsøkte jeg så å si noe om hvilke strukturelle og samfunnsmessige føringer som muliggjør og begrenser deres handlinger og meningskonstruksjon. Til sist har jeg benyttet meg av Mouffes’ konseptualisering av makt, identitet og emosjoner for å analysere den anti-islamske bevegelsens *raison d’etre*, samt de respektive aktørenes kamp mot sine motstandere. Her argumenterer jeg blant annet for at de aktivt benytter seg av et følelsesladet språk i samspill med deres øvrige framingaktivitet for å skape sympati for deres sak og aversjon og sinne mot deres fiender. Denne antagonistiske virkelighetskonstruksjonen kan derimot ikke bare sees som et verktøy, men som en nødvendighet for den anti-islamske bevegelsens eksistens og maktkamp. Dette er igjen noe som kan lede til en polarisering og eskalering som hypotetisk sett kan få dramatiske konsekvenser. Til sist pekte jeg på Mouffes konseptualisering av agonisme som en potensiell løsning som muligens kan avgrense sannsynligheten for videre eskalering.

Kapittel 7: Avslutning og veien videre

Avslutningsvis vil jeg oppsummere argumentene og funnene presentert i denne oppgaven. Dette gir et utgangspunkt for å forsøke å identifisere interessante temaer for videre forskning.

For det første har jeg vist at det har vært en stor økning i antall avisartikler som nevner eller skriver om islam og muslimer. Her har vi sett en gradvis dreining fra en internasjonal til en nasjonal debatt med debatten rundt snikislamiseringen av Norge som eksempel på det sistnevnte. I Vest-Europa og USA har vi også sett fremveksten av en innvandrings skeptisk diskurs hvor islam og muslimer blir betegnet som et fremmedelement og et problem. Hvis vi ser til Norge finner vi at folk har blitt mer positive til innvandrere generelt parallelt med den økte andelen innvandrere, mens det er en utbredt skepsis til islam og muslimer. I denne konteksten har jeg vist hvordan det jeg har valgt å betegne som de anti-islamske aktørene forsøker å mobilisere det norske folket til sin sak.

Ved å anvende et framingteoretisk perspektiv forankret i sosial bevegelsesteori har jeg analysert de anti-islamske aktørenes problemidentifikasjon, løsningsforslag og hvordan de legitimerer sin motstand og mobiliserer folk til sin sak. Jeg skiftet så fokus til hvilke virkemidler og aspekter de benytter for å veve dette sammen til en helhetlig narrativ – en såkalt “masterframe”. Her argumenterer jeg for at de benytter seg av sentrale verdier og historiske hendelser som strekker seg gjennom århundrene med kristendommen som et bindeverk. De fremstår som forsvarere av likestilling, ytringsfrihet, demokrati, homofiles rettigheter og alternativt kristendommen/den kristne kulturarven i en sekulær innpakking. Slik konstruerer aktørene et rammeverk som ligger tett opptil eksisterende ideologi og narrativer som er viktige for en majoritet av den norske befolkningen. Gjennom å fremheve enkelte aspekter og undergrave potensielle historiske og verdimeslige motsetninger, bruker de så dette rammeverket som verktøy for å mobilisere folk til sin sak og som våpen mot sine motstandere – norske partier og organisasjoner og islam, muslimsk kultur og innvandring. I lys av deres felles virkelighetskonstruksjon, interne relasjoner og (diskursive) mobiliseringsforsøk argumenterer jeg for at dette i sin totalitet utgjør en anti-islamsk sosial bevegelse.

Ved å vektlegge verdier, kultur og ideologi argumenterer jeg videre for at den anti-islamske bevegelsen delvis bryter med eksisterende høyre-venstre skiller innenfor politikken. I så måte løfter jeg frem en forståelse av identitetskonstruksjon og politisk mobilisering som er forankret i maktforståelse. Den anti-islamske bevegelsens framingaktivitet må forstås i lys av

den underliggende dynamikken som former deres mobilisering – nemlig at kollektiv identitet formes ved å differensiere mellom oss og dem innenfor en antagonistisk virkelighetsforståelse. Denne antagonismen bygger på affektive verdier, som i følge Mouffe er en integrert del av den menneskelige natur. De anti-islamske aktørene bygger opp en ”positiv” felles identitet ved å skape en forståelse av islam og muslimsk kultur som en fremmed og eksistensiell trussel. Med utgangspunkt i mine observasjoner og Mouffes’ teori hevder jeg at kollektiv identitet bare kan eksistere med basis i en slik differensiering, samtidig som de bruker emosjonelt ladede begreper som redskaper i sin kamp om hegemoniet. Deres antihegemoniske motstand er todelt; mot det politiske etablissementet og media og mot islam og muslimsk kultur som en del av den norske offentligheten. Til sist peker jeg på Mouffes’ konseptualisering av agonisme – en transformasjon av antagonistiske relasjoner – hvor man anerkjenner den andre parten innenfor et politisk rammeverk som er åpen for kontinuerlig reforhandling.

Min oppgave kan kritiseres for enkelte aspekter. For det første kan det argumenteres for at jeg har vektlagt likhetstrekk mellom de ulike aktørenes perspektiver i en for stor grad. Dette har jeg forsøkt å imøtegå ved å fremheve de ulikheter jeg har kunne identifisere i mitt empiriske datamateriale. Videre har jeg til en viss grad betegnet den anti-islamske bevegelsen som en handlende aktør ved å ta utgangspunkt i et mesonivå av det sosiale feltet. I likhet med det øvrige punktet kan jeg nok her kritiseres for å overforenkle. De begrensningene en masteroppgave medfører kan også ha ført til manglende nyansering og ambisiøse konklusjoner fundert på det noen nok vil se på som et snevert empirisk datamateriale. Her vil jeg, som tidligere, hevde at jeg gjennom mine seks intervjuer med ledere og representanter for prominente organisasjoner har belegg for mine konklusjoner. For å underbygge dette har jeg gitt stor plass til intervjumaterialet i teksten slik at man som leser selv kan bedømme gyldigheten i min argumentasjonsrekke.

Som en av de første studiene av anti-islamsk mobilisering i Norge kan min oppgave betegnes som et første, utforskende steg. Derfor trengs det videre forskning på dette feltet. Jeg har avdekket at en rekke av de norske, anti-islamske aktørene har relasjoner til grupper og individer i andre land. Enkelte, som SIAN, tilhører også en Europeisk paraplyorganisasjon. Derfor hadde det vært meget relevant å utføre større, komparative studier hvor man kunne gått i dybden for å studere deres relasjoner, likheter og ulikheter samt hvilken innflytelse de har i de respektive landene. Foruten intervjuer kunne man også sett på eventuelle endringer i

nasjonal politikk og partipolitiske programmer for å studere gjennomslagskraften til denne raskt voksende diskursen.

Et annet moment som jeg ikke har dekket er den faktiske kampen og relasjonene mellom de anti-islamske aktørene og deres opponenter. Dette er etter min mening et vitalt punkt, ettersom man gjennom å fokusere på den ene siden ikke kan gripe den underliggende dialektiske prosessen som er helt sentral for en helhetlig forståelse. En slik studie vil kunne gi nyttig kunnskap, både i en norsk og en tverr/transnasjonal kontekst. Denne innfallsvinkelen vil også kunne gi et klarere bilde av maktrelasjonene aktørene seg i mellom.

En tredje og potensielt fruktbar retning hadde vært å utføre kvantitative surveyundersøkelser for å si noe om de anti-islamske aktørenes gjennomslagskraft på en nasjonal og regional basis. Her kunne man gjerne anvendt mine funn i samspill med andre studier som en del av fundamentet for hvilke spørsmål man kan stille.

Ellers vil jeg argumentere for å benytte seg av - og videreutvikle - Mouffes teoretiske begreper og rammeverk. Hennes forståelse av det politiske feltet og antagonismens rolle fremstår som sentrale bidrag for å analysere konstituerende identitets- og maktrelasjoner i samfunnet.

Fremtiden vil vise om de anti-islamske aktørene vil lykkes i sin mobilisering og kamp om hegemoniet, samt hvorvidt det antagonistiske perspektivet de ser sine motstandere i vil lede til en politisk polarisering og/eller eskalering av konflikten. Det er mulig at deres nåværende virkelighetskonstruksjon og mobilisering vil stagnere og etter hvert kollapse med årene. Få av mine funn peker mot sistnevnte scenario. Spesielt hvis man ser funnene mine i lys av den demografiske utviklingen, samt de økende økonomiske classeskillene her til lands og i den vestlige verden for øvrig. Den anti-islamske motstanden må derfor analyseres på flere nivåer, også i samspill med andre aktører og samfunnsmessige endringer.

Litteraturliste

Alghasi, Sharam (2009). *Iranians in Norway: media consumption and identity making*. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo: Unipub.

Bateson, Gregory (1972). *Steps to an Ecology of Mind*. Worchester: Chandler Publishing Company.

Benford, Robert (1997). "An Insider's Critique of the Social Movement Framing Perspective" i *Sociological Inquiry*, vol. 67, s. 409-430.

Berger, Peter L. og Thomas Luckmann (2006). *Den samfunnsskapte virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget AS.

Bourdieu, Pierre (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.

Bourdieu, Pierre (1990). *The Logic of Practice*. Stanford: Stanford University Press.

Brown, Richard Harvey (1990). "Social Science and the Poetics of Public Truth". I *Sociological Forum*, vol. 5: Nr. 1, s. 55-74.

Burns, Tom R. (1986). "Actors, Transactions, and Social Structure: An Introduction to Social Rule Systems Theory". I Ulf Himmelstrand (red). *Sociology: The Aftermath of Crisis*. London: Sage.

Christensen, Karen (1998). "I skyggen af Hellevik. Om udfordringer ved at arbejde empirinært". I Karen Christensen, Else Gjerdal, Atle Møen, Per Solvang og Liv Johanne Syltevik. *Prosess og metode: Sosiologisk forskning som metode*. Oslo: Universitetsforlaget.

Corbin, Juliet og Anselm Strauss (2008). *Basics of Qualitative Research – Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory – Third edition*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.

della Porta, Donatella og Mario Diani (2006). *Social Movements. An Introduction*. Second edition. Oxford: Blackwell Publishing.

Diani, Mario (1992). "The Concept of Social Movement". I *Sociological Review*, vol. 40, s. 1-25.

Document.no (2011). *Forside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.document.no/> (hentet 29.04.11).

Douglas, Mary (1966). *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. London: Routledge.

Douglas, Mary (1970). *Natural Symbols: explorations in cosmology*. New York: Pantheon Books.

Douglas, Mary (1978). "Cultural Bias". I *Royal Anthropological Institute Occasional*, vol. 35. Royal Anthropological Institute, London.

Douglas, Mary (1982). "9. Cultural Bias". I *In the active voice*. s.183 – 254. London, Boston og Henley: Routledge and Kegan Paul.

Douglas, Mary og Aaron B. Wildavsky (1982). *Risk and Culture: An essay on the selection of technical and environmental dangers*. Berkeley: University of California Press.

Eyerman, Ron og Andrew Jamison (1991). *Social Movements: A Cognitive Approach*. Cambridge: Polity Press.

Eyerman, Ron (2008). *The Assassination of Theo Van Gogh: From Social Drama to Cultural Trauma*. Buckinghamshire: Combined Academic Publishing.

Freud, Sigmund (2001). *Civilization and Its Discontents*. The Standard Edition, vol XXI. London: London Vintage.

Gamson, William (1992a). "The Social Psychology of Collective Action". I Aldon Morris og Carol McClurg Mueller. *Frontiers in Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press, s. 53-76.

Gerhards J, og Rucht D. (1992). "Mesomobilization: organizing and framing in two protest campaigns in West Germany" i *American Journal of Sociology*, vol. 98, s. 555-595.

Giddens, Anthony (1983). *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.

Grendstad, Gunnar (2003). "Comparing political orientations: Grid-group theory versus the left-right dimension in the five Nordic countries" i *European Journal of Political Research*, vol. 42.1, s. 1-21.

Grendstad Gunnar og Per Selle (red) (1996). *Kultur som Levemåte*. Oslo: Samlaget.

Goffman, Erving (1974). *Frame Analysis*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Gullestad, Marianne (2002). *Det norske sett med nye øyne: kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hall, Richard (1982). *Organizations: Structure and Process*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Hellevik, Ottar (2010). *Hva sier opinionsmålinger om den norske situasjonen? Økonomisk, kulturell og religiøs innvandrerskepsis. Konsekvensen av økt innvandring for holdningene. Innvandring som politisk stridsspørsmål*. [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadervalue1=Content-Disposition%3A&blobheadervalue1=+attachment%3B+filename%3DHellevik-Innvandrerholdninger.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1274463397886&ssbinary=true> (hentet 21.01.11).

Hernes, Gudmund og Knud Knudsen (1990). *Svart på hvitt. Norske reaksjoner på flyktninger, asylsøkere og innvandrere*. Oslo: FAFO-rapport nr. 109.

Hjärpe, Jan (2006). *Profetens mantel: den muslimska världen 2001-2006*. Leopard Förlag.

Honestthinking.org (2011). *Forside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://honestthinking.org/> (hentet 29.04.11).

Human Rights Service (2011). *Forside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.rights.no/publisher/publisher.asp?id=1> (hentet 29.04.11).

Huntington, P. Samuel (1993). "A Clash of Civilizations?". I *Foreign Affairs*. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.foreignaffairs.com/articles/48950/samuel-p-huntington/the-clash-of-civilizations> (hentet 05.05.11).

- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2010). *IMDi-rapport 4-2010: Integreringsbarometeret 2009. Holdninger til innvandring, integrering og mangfold*. [online] Oslo: IMDi. Tilgjengelig fra: <http://www.imdi.no/no/Kunnskapsbasen/Innholdstyper/Rapporter/2010/Integreringsbarometer-et-2009-Holdninger-til-innvandrere-innvandring-og-integrering/> (hentet 14.05.11).
- Jenssen, Todal Andersen (1993). "Innvandring, innvandrere og flyktninger". "Kap. 14", s. 547-564. I Alstad, Bjørn (1993). *Norske meninger 1946-93. Bind 2: Norge og nordmenn*. Oslo: Sigma Forlag Distribusjon.
- Johnston, Hank (1991). "Antecedents of coalition: frame alignment and utilitarian unity in the Catalan anti-Francoist opposition". I *Res. Soc. Mov. Confl. Chang.*, vol.13. s.241-59.
- Kapelrud, E. Pål (2008). *Offerets makt. En diskursanalyse av karikaturstriden i Norge*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.
- Kristelig Folkeparti, Bergen (2011). *Forside for fylkes- og lokallag*. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.krf.no/ikbViewer/page/krf/organisasjon/fylkes-og-lokallag/forside?org=15325> (hentet 28.04.11).
- Kristenfolket (2011). Forside. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.kristenfolket.no/> (hentet 28.04.11).
- Kvale, Steinar (1996). *InterViews – An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Lewis, Bernard (1990). *The Roots of Muslim Rage*. [online] The Atlantic Magazine. Tilgjengelig fra: <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/1990/09/the-roots-of-muslim-rage/4643/> (hentet 09.03.11).
- Marullo, Sam, Ron Pagnucco og Jackie Smith (1996). "Frame Changes and Social Movement Contraction: U.S Peace Movement Framing After the Cold War". *Sociological Inquiry*, vol. 66, s. 1-28.
- McAdam, Doug, John D. McCarthy og Zald Mayer N. (red) (1996): *Comparative Perspectives on Social Movements Opportunities, Mobilizing Structures, and Framing*. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press.

McCarthy, John D. (1994). "Activists, Authorities, And Media Framing of Drunk Driving". S. 133-167. I *New Social Movements: From Ideology to Identity*. (Red) Enrique Larana, Hank Johnston og Joseph Gusfield. Philadelphia: Temple University Press.

Meyer, David S. (1995). "Framing National Security: Elite Public Discourse on Nuclear Weapons During the Cold War". I *Political Communication*, vol.12, s.173-192.

Mills, C. Wright (1990): *The Sociological Imagination – Fortieth edition*. Oxford: Oxford University Press

Mooney, Patrick H. (1991). "The Politics and Ideology of Economic Cooperation in the U.S Farmers' Movement". I *Journal of Rural Cooperation*, vol.19, s.17-34.

Mouffe, Chantal (2005). *On the political*. London: Routledge.

Nedrebø, Yngve (2000). *Norsk utvandringshistorie*. [online] Riksarkivet. Tilgjengelig fra: <http://www.arkivverket.no/arkivverket/layout/set/print/Arkivverket/Bergen/Nettartikler/Utvandringshistorien> (hentet 09.04.11).

Norge I Dag, nett (2011). *Forside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://idag.no/> (hentet 28.04.11).

Ranci re, Jacques (1991). *Disagreement*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Rayner, Steve (1992). "Cultural Theory and risk analysis". I Sheldon Krimsky og Dominic Golding (Red.). *Social Theories of Risk*, s. 83-115. Praeger Paperback.

Sarrazin, Thilo (2010). *Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen*. Berlin: DVA.

Selbekk, K. Vebjørn (2006). *Truet av islamister*. Genesis forlag.

Selle, Per (1988). "Fr  interesser til preferansar? Ein introduksjon til "grid" – "group" analyse". I *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, vol. 4.1, s. 23-45. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Skirbekk, Sigurd (2008). *Nasjonalstaten: Velferdsstatens grunnlag*. Oslo: Kolofon forlag.

Snow, David A., Bruke E. Rochford, Steven Worden og Robert Benford (1986). "Frame Alignment Processes, Micromobilization and Movement Participation". I *American Sociological Review*, vol. 51, s. 464-81.

Snow, David A. og Robert D. Benford (1992). "Master Frames and Cycles of Protest". I A. Morris og C. McClurg Mueller, *Frontiers In Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press, s. 133-55.

Snow, David A. og Robert D. Benford (2000). "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment". I *Annual Review of Sociology*, vol. 26, s. 611-639.

Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/223459> (hentet 06.02.11).

Snow, David A. (2004). "Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields". I: Snow, David A., Soule, S.A. & Kriesi, H. (red.) *The Blackwell Companion to Social Movements*. Oxford: Blackwell Publishing, s. 380–412.

Stopp Islamiseringen Av Norge (2011). *Forside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://sian.no/> (hentet 29.04.11).

Silverman, David (2006): *Interpreting Qualitative Data – Methods for Analyzing Talk, Text and Interaction – Third Edition*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.

Statistisk Sentralbyrå (1997). *Uendret holdning til innvandrere*. [online] Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/ukens_statistikk/utg/9743/2.html (hentet 14.05.11).

Statistisk Sentralbyrå (1999). *Norge et innvandringsland siden 1971*. [online] Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/vis/emner/00/aar2000/art-1999-09-08-01.html> (hentet 14.05.11).

Statistisk Sentralbyrå (2010). *Holdninger til innvandrere og innvandring, 2010*. [online] Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/innvhold/> (hentet 14.05.11).

Statistisk Sentralbyrå (2010). *Folkemengde 1. januar 2009 og 2010 og endringene i 2009, etter innvandringskategori og landbakgrunn. Absolutte tall*. [online] Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/innvbef/tab-2010-04-29-01.html> (hentet 05.02.11).

Statistisk Sentralbyrå (2010). *Befolkningsframskriving 2010-2060*. [online] Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/omssb/kurs_seminar/folkfram_2010.pdf (hentet 05.02.11).

Swidler, Ann (1986). "Culture in Action: Symbols and Strategies". I *American Sociological Review*, vol.51, s. 273-86.

Synovate (2010). *Norsk Monitor*. [online] Oslo: Synovate. Tilgjengelig fra: <http://www.synovate.no/?s=919/0> (hentet 17.01.11).

Tarrow, Sydney (1994). *Power in Movement: Social Movements, Collective Action and Politics*. New York/Cambridge: Cambridge University Press.

Thompson, Michael (1982). "A Three Dimensional Model". I Mary Douglas (Red.) *Essays in the Sociology of Perception*. London: Routledge & Kegan Paul.

Thompson, Michael, Richard Ellis og Aaron Wildavsky (1990). *Cultural Theory*. Boulder, Co.: Westview Press.

Thompson, Michael, Gunnar Grendestad og Per Selle (1999). *Cultural Theory as Political Science*. London: Routledge.

Valen, Henry og Bernt Aardal (1995). *Konflikt og opinion*. Oslo: NKS-forlaget

Visjon Norge (2011). *Forside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.visjonnorge.com/> (hentet 28.04.11).

Voss, Kim (1996). "The collapse of a social movement: the interplay of mobilizing structures, framing, and political opportunities in the Knights of Labor." I Doug McAdam (red). *Comparative Perspectives on Social Movements*. s. 227-58.

Wiilders, Gert (2010). *Hjemmeside*. [online] Tilgjengelig fra: <http://www.geertwildersifa.com/> (hentet 15.12.10).

Avisartikler

Ahram Online (19.12.10). *Paris hosts anti-Islam conference*. [online] Ahram online.

Tilgjengelig fra: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/2230/World/International/Paris-hosts-antiIslamic-conference.aspx> (hentet 05.03.11).

Andersen, K. og Tybring-Gjedde, C. (25.08.10). *Drøm fra Disneyland*. [online] Aftenposten.

Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3783373.ece> (hentet 17.09.10).

Bergens Tidende (31.08.10). *Siv Jensens amerikanske treningsleir*. [online] Bergens Tidende.

Tilgjengelig fra: <http://www.bt.no/meninger/kommentar/Siv-Jensens-amerikanske-treningsleir-1146225.html> (hentet 05.03.11).

Cherflis, Mildrade (02.01.11). *A European anti-Islam movement grows*. [online] Global post.

Tilgjengelig fra: <http://www.globalpost.com/dispatch/france/101228/europe-anti-islam-islamization> (hentet 05.03.11).

Dagens Næringsliv (04.02.06). *Norges ambassade i Syria satt i brann*. [online] Dagens

Næringsliv. Tilgjengelig fra: <http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article710277.ece> (hentet 04.04.11).

Doward, Jamie (06.02.11). *David Cameron's attack on multiculturalism divides the coalition*.

[online] The Observer. Tilgjengelig fra:

<http://www.guardian.co.uk/politics/2011/feb/05/david-cameron-attack-multiculturalism-coalition> (hentet 10.03.11).

Evans, Stephen (17.10.10). *Merkel says German multicultural society has failed*. [online]

BBC. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11559451> (hentet 05.03.11).

Johansen, Marianne (06.02.06). *Gir Magazinet-sjef deler av skylden*. [online] Verdens Gang.

Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=181856> (hentet 24.09.10).

Flydal, F. Eiliv (14.04.11). *NDL-ledelsen kastet etter fiasko-demonstrasjon*. [online]

Dagbladet. Tilgjengelig fra:

<http://www.dagbladet.no/2011/04/14/nyheter/ndl/edl/politikk/16194792/> (hentet 12.04.11).

Poorthuis, F. og Wansink, H. (02.09.02). De islam is een achterlijke cultuur. [online] Volkskrant. Tilgjengelig fra: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2824/Politiek/article/detail/611698/2002/02/09/De-islam-is-een-achterlijke-cultuur.dhtml> (hentet 24.12.10).

Rossi, Alex (16.07.10) Dutch Politician Forms Anti-Islam Coalition. [online] Sky News. Tilgjengelig fra: <http://news.sky.com/skynews/Home/World-News/Geert-Wilders-Anti-Muslim-Freedom-Alliance-Dutch-Politician-Wants-End-To-Islamic-Immigration/Article/201007315666139?f=rss> (hentet 02.03.11).

Rønning, Mats (09.02.11). *Ulovlige innvandrere utelatt i Ap-rapport*. [online] Dagsavisen. Tilgjengelig fra: <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article513920.ece> (hentet 05.03.11).

Slackman, Michael (12.11.10). *With Words on Muslims, Opening a Door Long Shut*. [online] New York Times. Tilgjengelig fra: <http://www.nytimes.com/2010/11/13/world/europe/13sarrazin.html?scp=69&sq=&st=nyt> (hentet 05.03.11).

Pilkington, Ed (05.10.10). *Profile: the main Tea Party groups*. [online] Guardian.co.uk. Tilgjengelig fra: <http://www.guardian.co.uk/world/2010/oct/04/five-tea-parties-to-watch> (hentet 05.03.11).

Townsend, Mark (10.10.10). *English Defense League forges links with America's Tea Party*. [online] The Observer. Tilgjengelig fra: <http://www.guardian.co.uk/uk/2010/oct/10/english-defence-league-tea-party> (hentet 06.03.11).

Trainor, Ian (17.02.08). *I don't hate muslims. I hate Islam*. [online] BBC. Tilgjengelig fra: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/feb/17/netherlands.islam> (hentet 12.10.10).

Appendix

Intervjusubjektene og deres organisasjoner

Herunder vil jeg gi en kort beskrivelse av organisasjonene hvis ledere og representanter jeg har intervjuet.

Human Rights Service (HRS)

HRS som organisasjon ble opprettet i 2001 og har siden den tid vært ledet av Rita Karlsen ⁴⁴. Foruten henne er Hege Storhaug, som var mitt intervjusubjekt, den mest sentrale personen i HRS. De definerer seg selv som en “partipolitisk uavhengig tenketank som arbeider med tema knyttet til det nye fleretrinske og flerreligiøse Norge og Europa. Vi har menneskerettigheter og -plikter og demokrati i front, med et særlig fokus på barn, unge og kvinner”. De mottar årlig statsstøtte og har utstrakt kontakt med de fleste politiske partiene ved Stortinget, i tillegg til å bidra med foredrag landet rundt.

Nettsiden deres er i følge dem selv ment som et mediaspeil for nasjonalt og internasjonalt stoff. Siden deres oppdateres nærmest daglig med artikler, rapporter og kommentarer. Innleggene er i stor grad rettet mot innvandringsdebatten med særlig fokus på islam, muslimsk kultur og innvandring i et kritisk perspektiv. Dette gjenspeiler et delvis skifte i fokus fra enkeltsaker om innvandrerkvinnens livssituasjon til kultur og sivilisasjonskonflikt. For å gi et innblikk i hva de skriver om vil jeg kort gjengi noen av de nyere overskriftene; *Kvinner i Tunis frykter islamisering, Franske og svenske tilstander i Oslo, I islams hus, Problemet med Muhammed og Muslimer fikk sensurert kunst ved UiB* ⁴⁵.

HRS fremstår som en av de mest sentrale og mest innflytelsesrike aktørene som aktivt arbeider for å innskrenke islams og den “muslimske kulturens” rolle i den norske offentligheten. Dette gjenspeiles i deres vektlegging av blant annet individuell frihet og lojalitet til velferds- og nasjonalstaten.

HonestThinking.org

HonestThinking.org ble opprettet i 2005 av brødrene Ole Jørgen (dr. scient) og Jens Thomas Anfinsen (dr. philos) som en nettside dedikert til “ærlig tenkning”. Som det står på sidens manifest; “det filosofiske fundament for HonestThinking står i skarp motsetning til en

⁴⁴ <http://www.rights.no/publisher/publisher.asp?id=1> (hentet 03.05.11).

⁴⁵ Hentet 04.05.11.

moderne åndsstrømning som kalles 'postmodernisme'" ⁴⁶. Siden drives nå alene av Ole Jørgen Anfinsen, ettersom Jens Thomas gikk over til å jobbe for HRS i 2007. Jens Thomas Anfinsen jobbet tidligere som journalist i avisen Norge I Dag og for tv-stasjonen Visjon Norge.

På nettsiden skriver Anfinsen vidt og bredt om innvandringsrelaterte aspekter med særlig vekt på IQ og etnisitet, samt islam og muslimsk kultur i konflikt med den norske. Han kom nylig ut med boken "Selvmordsparadigmet" (2010), hvor han postulerer at Vesten er i ferd med å begå selvmord ved å åpne opp for masseinnvandring og (blant annet) muslimsk kultur på bekostning av vår egen.

Fremskrittspartiet

Som Norges nest største politiske parti utgjør Fremskrittspartiet, representert av innvandringspolitisk talsmann Per-Willy Amundsen og hans rådgiver, den mest innflytelsesrike og slagkraftige aktøren i en norsk kontekst. Fremskrittspartiet har siden 1987 markert seg med innvandringsskeptisk retorikk – i all hovedsak rettet mot muslimer. Som tidligere vist til var det FrP som initierte debatten omkring snikislamiseringsen av Norge i 2009. Av nyere innspill i innvandringsdebatten kan kronikken "Drømmen om Disneyland" nevnes, hvor Kent Andersen og Christian Tybring-Gjedde gikk hardt ut mot den nåværende innvandringspolitikken ⁴⁷. Her skriver de blant annet at Arbeiderpartiet bevisst gikk inn for å erstatte norsk kultur med multikulturalisme, og at dette er et kulturellevistisk prosjekt som er ødeleggende og naivt.

Ystebø – KrF, Norge I Dag og Kristenfolket

Som redaktør i den kristenkonervative avisen Norge I Dag, leder for Bergen Vest KrF, organisasjonen Kristenfolket, arrangør av Oslo Symposium 2011 og delaktig i tv-kanalen Visjon Norge, stiller Bjarte Ystebø i noe av en særposisjon i forhold til de andre intervjuobjektene ^{48 49 50 51 52}. Med innflytelse innenfor alle disse arenaene vil jeg først og fremst betegne han som en representant for den kristenkonervative fløyen på sørvestlandet. Oslo Symposium 2011 ble nylig avholdt til stor fanfare, med over 40 talere – deriblant Erna

⁴⁶ <http://honestthinking.org/no/index.html> (hentet 19.04.11).

⁴⁷ <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3783373.ece> (hentet 29.04.11).

⁴⁸ <http://www.krf.no/ikbViewer/page/krf/organisasjon/fylkes-og-lokallag/forside?org=15325> (hentet 28.04.11)

⁴⁹ <http://www.idag.no/> (hentet 28.04.11).

⁵⁰ <http://www.kristenfolket.no/> (hentet 28.04.11).

⁵² <http://www.visjonnorge.com/> (hentet 28.04.11).

Solberg. Videre ble arrangementet dekket bredt i norske og aviser, i tillegg til at det hele ble videreformidlet til flere tusen via nettet.

Document.no

Document.no er et nettsted som ble opprettet av (redaktør) Hans Rustad i 2003. Siden er en kryssning mellom en nettavis og en weblogg, med mulighet for diskusjon under hver artikkel. Document.no ble skapt som et motsvar mot det Rustad betegnet som en ensidig virkelighetsrepresentasjon av den norske pressen – og er derfor en proponent for et mer verdikonservativt syn. Blant de mest hyppig brukte ordene finner man følgende: Politisk korrekthet, islamisering, islamisme, Danmark, Norge, terror, USA, Israel, demokrati og ytringsfrihet. Nettsiden ser høy aktivitet og det publiseres daglig mange nye artikler⁵³. Siden kan på mange måter betegnes som et aktivt miljø, avhengig av frivillige donasjoner fra leserne for å opprettholdes.

Foruten nettsiden Document.no leder Hans Rustad en organisasjon kalt Documents Venner, som arrangerer samlinger og foredrag for de fremmøtte. Her har blant annet Christian Tybring-Gjedde deltatt med et foredrag etter artikkelen “Drømmen om Disneyland”.

Stopp Islamiseringen Av Norge (SIAN)

SIAN er en organisasjon som jobber for å danne folkelig motstand mot islamisering av Norge⁵⁴. Organisasjonen ledes av Arne Tumyr, tidligere nestleder i Human-Etisk Forbund. På sin egen nettside uttrykker de et ønske om å danne allianser med alle i Norge som kjemper for det samme som de på et demokratisk grunnlag. Videre sier de at de tar avstand fra alle former for rasisme og antisemittisme. I så måte skiller SIAN seg ut med sitt ensrettede fokus på islam og muslimsk innvandring. Nettsiden deres oppdateres hyppig med artikler og kommentarer på nasjonale og internasjonale hendelser, mer eller mindre alltid med angrep rettet mot islam og det de betegner som en islamisering av landet. Videre har de et internasjonalt fokus, hvor de trekker frem Geert Wilders fra Nederland i særlig grad. Antall medlemmer er hemmelig, men de har 12 835 medlemmer på nettstedet Facebook. SIAN er en del av paraplyorganisasjonen Stop Islamisation of Europe (SIOE).

⁵³<http://www.document.no/> (hentet 29.04.11).

⁵⁴<http://sian.no/> (hentet 29.04.11).

Intervjuguide

Spørsmål beregnet som mulig utgangspunkt for semistrukturerte intervjuer.

- Hva er deres syn på Islam?
- Hva definerer en muslim?
- Hva definerer Norge, norsk kultur og politikk?
- Hva er det som kjennetegner Vesten og den vestlige kulturarven?
- Mener dere at dette skiller seg fra ikke-vestlig kultur fra Midt-Østen og andre land?
- I så fall på hvilken måte?
- Hvilket politisk perspektiv ligger til grunn for deres uttalelser?
- Hvordan ser dere for dere den generelle samfunnsutviklingen i Norge fremover?
- Hva ser dere på som den største utfordringen fremover for Norge?
- Hva ser dere på som den største utfordringen fremover for Vesten?
- Hvordan ser dere på en økt eller fortsatt innvandring av muslimer?
- Hvordan ser dere på en økt andel muslimer i Norge?
- Hvilken rolle ser dere for dere for muslimer i Norge og Vesten fremover?
- Hva legger dere i begrepet ”integrering”?
- Hva tenker dere om integreringspolitikken som føres i dag?
- Hva er deres tanker omkring begrepet ”assimilering”?
- Hva tenker dere om bruken av hijab?
- Hva tenker dere om andelen muslimer i Oslo?
- Hva synes dere om den økende andelen innvandrere i Norge og Vesten fra ikke-vestlige land?
- Hva er deres tanker omkring begrepet ”Eurabia”?
- Hva tenker dere omkring begrepet ”snikislamisering”?
- Hvem mener dere deler dette synspunkt?
 - o Andre grupper?
 - o Et flertall av befolkningen?
- Hvordan ser dere for dere den generelle samfunnsutviklingen i Norge fremover?

Intervjuforespørsel

Jeg er masterstudent i sosiologi ved Universitetet i Bergen og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er majoritetsnordmenns syn på islam og muslimsk innvandring til Norge. I den sammenheng vil jeg undersøke hvorvidt vi kan se tegn til en sosial bevegelse som ser på islam og muslimsk kultur som sin motstander. For å undersøke dette vil jeg utføre en kvantitativ tekstanalyse av avisartikler fra 2000-2010 for å kartlegge eventuell opposisjon mot islam, muslimsk kultur og fortsatt innvandring. Deretter vil jeg utføre intervjuer med sentrale aktører, grupper og partier som har uttrykt sin opposisjon gjennom norske mediekanaler, internett og politiske kanaler for å undersøke hva som ligger til grunn for denne motstanden. I den sammenheng vil jeg gjerne intervju deg eller en annen med tilknytning til organisasjonen/partiet _____.

Spørsmålene vil dreie seg om meninger om islam, muslimer, innvandring fra ikke-vestlige land, sharialovverket, bruken av hijab i Norge, norsk og vestlig kultur, demokrati og fremtidsutsiktene for Norge og den vestlige verden. Jeg vil bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent en time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du/deres organisasjon har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt. Dersom du tillater det vil din person ikke anonymiseres i den ferdige oppgaven. Hvis du ikke gir eksplisitt samtykke til identifisering vil du og informasjonen du gir anonymiseres. De øvrige opptakene og datamaterialet slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2011.

Dersom du/deres organisasjon har lyst å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på 95 08 52 75, eller sende en e-post til lbe007@webmail.uib.no. Du kan også kontakte min veileder Mette Andersson ved Sosiologisk Institutt på telefonnummer 55 58 91 74.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Lars Erik Berntzen